

การกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด
ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ลาวัณย์ อ่อนโณม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2560

The Suitable Sentencing to the Offender of Norcotic Drugs

Lawan Oonchom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
ชื่อผู้เขียน	ลาวัณย์ อ่อน โฉม
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดในประเทศไทย มีการจับกุมผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและมีปริมาณผู้ต้องขังในคดียาเสพติดเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันเกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากการขาดประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ครบถ้วนทั้ง 2 ส่วน คือ ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ภูมิหลัง การศึกษา ความประพฤติ สติปัญญา สุขภาพ นิสัย อาชีพ สภาพแวดล้อมของผู้ต้องหา ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดนั้น เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอาญา โดยข้อเท็จจริงต่างๆเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์แก่การสั่งคดีในชั้นพนักงานอัยการและในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาล ให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายๆ ไปตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล (Individualization)

จากการศึกษาพบว่า ประเทศในกลุ่มซีกโลกตะวันออก เช่น ประเทศเยอรมัน และประเทศในกลุ่มคอมมอนเวลท์ เช่น ประเทศอังกฤษ ปรากฏว่าในการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดในประเทศต่างๆเหล่านี้ ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ อัยการ ทนายความ หรือผู้ที่กระทำผิดเอง ต่างมีบทบาทในการค้นหาข้อเท็จจริงต่างๆและประวัติความเป็นมา ภูมิหลังเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดได้โดยตรง อีกทั้งศาลในระบบซีกโลกตะวันยังมีอำนาจในการค้นหาประวัติความเป็นมา ภูมิหลังของผู้กระทำความผิดด้วย ทำให้ศาลมีบทบาทอย่างมากในการรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลย ดังนั้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา

ภูมิหลัง สภาพทางสังคมของผู้กระทำผิดในประเทศต่างๆ เหล่านี้จึงมีความสมบูรณ์และถูกต้อง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการและมีผลสืบเนื่องไปถึงการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาลให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิด

สำหรับประเทศไทยมีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาเป็นระบบชีวิตลอร์ โดยข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดได้มาจากการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และ 138 การนำสืบพยานหลักฐานต่างๆในศาล คำร้องหรือคำแถลงของผู้กระทำผิด การสืบพยานเพิ่มเติมของพนักงานอัยการและศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง (ก) มาตรา 228 และ 229 แต่ทางปฏิบัติ ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาเรื่องบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนตามตัวบทกฎหมาย และการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ถูกกล่าวหาเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญาที่ยังกระทำได้อ่อนช้อย่น้อย เนื่องจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว เพราะเห็นว่าไม่ใช่ประเด็นโดยตรงในคดีว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งการขาดข้อเท็จจริงดังกล่าวทำให้มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการสั่งคดีของพนักงานอัยการตลอดจนการพิจารณาพิพากษา กำหนดโทษของศาลให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน ส่งผลให้ไม่อาจแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและไม่อาจปราบปรามและป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดยาเสพติดเกิดขึ้นอีกได้

Thesis Title	The Suitable Sentencing to the Offender of Norcotic Drugs
Author	Lawan Oonchom
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Thanee Voraputr
Department	Law
Academic Year	2016

ABSTRACT

Currently, the narcotic problem situation in Thailand has arresting the culprit into process of judgement, and there are increasing in prisoner volume from narcotic case. Therefore, it incurred a problem of excessive prisoners in the prison due to it might be the direct result from deficit of efficiency of judgement processes. In conducting the criminal process of judgement, the inquiry official has to investigate and compile all evidences in both 2 parts; fact and evidence related to accusation, and seeking for fact concerned to the accused person, the facts like personal backgrounds of accused person are also important part in criminal proceedings. Hence, these evidences will be advantage in adjudicating for attorney officer and discretion in imposition of the court to be appropriated for each culprit with accordance the appropriated punishment for each prisoner.

From the study, it found that in Civil Law countries like Germany and Common Law countries as England when they are searching the personal backgrounds of culprit, the people who related in conducting the criminal process of judgement included police, prosecutor, lawyer or even offender, they all take roles in seeking for fact or evidence related to the accused case, and seeking for the facts concerned to that person, personal background of the accused. Moreover, the court in Civil Law has the authority in searching for personal background of the offenders, so, the court has important roles in gathering facts of the accused. So, the evidences related to offenders' personal

backgrounds in these countries are completed and corrected due to these data is significant in adjudicating for attorney officer, and they will affect the adjudication of the punishment of the court to be appropriated and fair for each wrongdoer.

In Thailand, it is accepted that the criminal case proceeding under the Civil Law is applied. All the facts relating to an offender are obtained from the interrogation and evidence collection by the inquiry officials according to Sections 131 and 138 of the Criminal Procedure Code and from the adduction of all evidences in the Court, the offender's pleas and statements and the additional evidence adduction by the public prosecutor and Courts according to Sections 143 Paragraph 2 (a), 228 and 229 In fact, Thailand is still facing problem in lacking the personnel in criminal process of judgement who understood their roles in accordance with law, and they could do nothing in collecting the evidences relate the accused to apply in criminal proceedings because the personnel related in criminal process of judgement did not pay attention in this part. Hence, they conceived that it is not important for the case, in addition, lacking this fact influenced to the efficiency of adjudicating of attorney officer through the adjudication of punishment of the court to be appropriated for each offender, it will be result as it could not adjust the offenders who related to narcotic case, and it could not suppress and prevent for illegal conducting of narcotic in the future.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดใน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งจากผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณกุล ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้ ศึกษา ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.นัทธี จิตสว่าง และ รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาชี้แนะประเด็น ข้อคิดเห็น และข้อสังเกตต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการ ทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตลอดจนช่วยเหลือในการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา จนทำให้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วง

ในส่วนของคุณูปการในต่างประเทศและความคิดเห็นในเชิงวิชาการ ผู้ศึกษา ขอขอบพระคุณอาจารย์จรูณี ลิปิพันธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและเอื้อเฟื้อข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย ต่างประเทศและบทความทางวิชาการ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณครอบครัว นายวิชา อ่อน โฉม คุณพ่อ ผู้ให้กำเนิด เป็นต้นแบบและสร้างแรงบันดาลใจให้ยึดมั่นในความถูกต้อง ความยุติธรรม เพื่อเป็นแนวทางใน การศึกษาด้านนิติศาสตร์และการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน นางงามจิต อ่อน โฉม คุณแม่ ผู้ให้กำเนิด ที่อยู่เบื้องหลังและคอยให้กำลังใจตลอดระยะเวลาศึกษาจนกระทั่งจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจอยู่บ้าง ผู้ ศึกษาขออุทิศให้แก่บุพการี คณาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งตำรา บทความต่างๆ ที่ผู้ศึกษาได้ใช้ในการ การศึกษาค้นคว้า หากมีความบกพร่องประการใดผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ลาวัณย์ อ่อน โฉม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. หลักการและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วน เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	9
2.1 หลักการและแนวคิดทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	9
2.2 ภารกิจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	12
2.3 หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล.....	15
2.4 คุณพินิจในการกำหนดโทษในคดีอาญา ยาเสพติด.....	27
2.5 นโยบายกฎหมายยาเสพติดและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย.....	28
2.6 ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการ ที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง หรือ ข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules).....	46
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในต่างประเทศ.....	51
3.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	51
3.2 ประเทศอังกฤษ.....	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. วิเคราะห์การกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	74
4.1 วิเคราะห์การค้นหาวัดความเป็นมาของผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง.....	74
4.2 บทบาทของศาลในการใช้ดุลพินิจในเรื่องโทษให้ได้สัดส่วน เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	86
4.3 วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย.....	95
4.4 วิเคราะห์การกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ...	103
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	106
5.1 บทสรุป.....	106
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	107
บรรณานุกรม.....	113
ประวัติผู้เขียน.....	119

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทุกคน ทำให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น หากมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพขึ้นมา สังคมในทุกสังคมจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการให้มี “กฎหมาย” ขึ้นมาเพื่อให้เป็นกฎกติกาในการดำรงชีวิตและจัดให้มีระบบและกลไกในการให้ “ความยุติธรรม” ที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกคน จึงก่อให้เกิดระบบและกลไกและโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมเกิดขึ้น

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีภารกิจ 3 ประการ¹ กล่าวคือ ประการแรก การคุ้มครองสังคม ประการที่สองมุ่งป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา และประการที่สาม มีภารกิจในการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและการคุ้มครองคุณภาพของการกระทำของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้หลักนิติธรรม หลักรัฐธรรมนูญ หลักประกันในทางกฎหมายอาญา และหลักกฎหมายบังคับโทษ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีประธานของการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ศาล และอื่นๆที่เกี่ยวข้องนอกจากนั้นยังมีคนสำคัญอีกคนหนึ่ง คือ “ผู้ต้องหาหรือจำเลย” ซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็น “ประธานของคดี” ด้วยเช่นกัน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเราแยกการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานชั้นสอบสวนฟ้องร้องและการดำเนินคดีอาญาของศาลออกจากกัน ทั้งนี้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีอาญาในระบบ “กล่าวหา”

---

¹ คณิต ฒ นกร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น.60-66.

กล่าวคือ ในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหานี้ เจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีได้โดยอิสระจากศาล²

1) ชั้นสอบสวนฟ้องร้อง เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ในขั้นนี้กลไกในกระบวนการยุติธรรมจะมีรูปแบบที่เป็นการตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริง ความจริงแท้ของการกระทำของบุคคลที่ได้เกิดขึ้นมาก่อนแล้วให้ปรากฏเป็นรูปเรื่องในลักษณะของข้อหาและฐานความผิดในชั้นต้น อันเป็นการรับรู้และกลั่นกรองคดีของกระบวนการในลำดับแรกและเป็นขั้นตอนของการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆเพื่อนำเสนอต่อชั้นพิจารณาพิพากษา ในขั้นนี้มีหลักการที่สำคัญคือหลัก “อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน” กล่าวคือ ให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการร่วมมือกันสอบสวน ทั้งนี้ เพื่อให้การแสวงหาพยานหลักฐานมีภาวะวิสัย เกิดการคัดกรองข้อเท็จจริงการกระทำความผิดของบุคคล ข้อมูลการสอบสวนจึงถูกต้องมีการตรวจสอบรวบรวมอย่างมีคุณภาพที่ดี เพื่อเป็นประโยชน์ในการสั่งคดีของพนักงานอัยการและเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลต่อไป

การตรวจสอบค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกขั้นตอนต้องให้ความสำคัญกับ “ผู้ต้องหา” หรือ “จำเลย” โดยยกฐานะเป็น “ประธานของการดำเนินคดี” อันเป็นไปตาม “หลักการใช้มาตรการบังคับทางอาญาให้เหมาะสมกับบุคคลผู้กระทำความผิด” (Individualization of punishment) ที่ต้องกระทำการตรวจสอบค้นหาความจริงจากข้อมูลบุคคลด้วย ไม่ว่าในชั้นสอบสวนฟ้องร้องหรือในชั้นพิจารณาพิพากษา ซึ่งมี 2 ส่วน คือ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลนั้น และ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติ อันเป็นอาฉินของผู้ต้องหา ทั้งสองส่วนนี้จะป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดโทษผู้กระทำความผิด³

2) ชั้นพิจารณาพิพากษาคดี เป็นการพิสูจน์ความจริงแท้ให้ปรากฏจนสิ้นสงสัยเป็นสาระสำคัญของขั้นตอนนี้ ความจริงแท้จึงเป็นวัตถุประสงค์ของกระบวนการที่เป็นหลักประกันพื้นฐานของความยุติธรรม ในขั้นนี้คำพิพากษาจึงเป็นการแสดงผลของการตรวจสอบความจริงแท้ว่าบุคคลนั้นผิดหรือบริสุทธิ์ ซึ่งในศาสตร์ว่าด้วยมาตรการบังคับทางอาญา คำพิพากษาจะมีผล

² คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.38.

³ ธาณี วรภัทร์, มาตรการบังคับทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557), น.43.

สัมพันธ์ใน 3 มิติ ได้แก่ มิติในอดีต ในปัจจุบันและในอนาคต กล่าวคือผู้พิพากษาจะต้องเข้าถึงข้อมูลต่างๆและพิจารณาถึง

- (1) ประวัติบุคคลที่ผ่านมามาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- (2) ข้อเท็จจริงพฤติกรรมการทำความผิดของบุคคลนั้นและ
- (3) อนาคตของคนๆนั้นหลังจากผ่านพ้นการบังคับใช้มาตรการบังคับทางอาญา ว่าเขามี

ความสามารถในการดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคมระดับใด⁴

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นการขับเคลื่อนเพื่อตอบสนองภารกิจของกฎหมายอาญา ถ้ากระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพ คนในสังคมก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สงบสุข เศรษฐกิจการเมืองก็จะดี แต่ถ้ากระบวนการยุติธรรมไร้ประสิทธิภาพ สังคมก็จะไม่มีความสงบสุขมีการคุกคามจากอาชญากรและมีการเกิดอาชญากรรมต่างๆ และที่สำคัญที่สุดคือกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไร้ประสิทธิภาพ ทุจริต เป็นการหาผลประโยชน์ใส่ตัว ย่อมเป็นการทำลายระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศที่น่ากลัวที่สุด ซึ่งในปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีการทำความผิดที่เป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุด คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นภัยต่อสังคม ประเทศชาติ และที่สำคัญมีแนวโน้มที่จะมีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้มากขึ้นทุกวัน

ในปัจจุบันประเทศไทยมีผู้กระทำความผิดอาญามากที่สุดคือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากและมีสมาชิกในสังคมต้องรับโทษจำคุกเป็นจำนวนมากที่สุดในความผิดฐานนี้ ดังจะเห็นได้จากสถิติของกรมราชทัณฑ์⁵ ซึ่งสำรวจเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2559 พบว่ามีผู้ต้องโทษเด็ดขาดอยู่ในเรือนจำทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 262,187 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ต้องโทษชายจำนวน 224,079 คน และผู้ต้องโทษหญิงจำนวน 38,108 คน ในจำนวนนักโทษเด็ดขาดนั้นเป็นนักโทษเด็ดขาดในคดียาเสพติด จำนวน 198,196 คน หรือร้อยละ 75.59 ของจำนวนนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด

⁴ เพิ่งอ้าง, น.43.

⁵ กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2559, จาก

จากข้อมูลสถิติของกรมราชทัณฑ์ดังกล่าวมานี้ เมื่อมีจำนวนนักโทษในคดีอาชญากรรมคดีอยู่เป็นจำนวนมาก ปัญหาพื้นฐานของการบังคับโทษจำคุกไทยจึงทำให้เกิดภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (Overcrowding) ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นมีผลโดยตรงมาจากการขาดประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและชั้นพิจารณาพิพากษา ซึ่งคดีอาชญากรรมคดีที่มีความสลับซับซ้อนและมีความรุนแรง จึงทำให้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 แต่ถ้าวัดที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 นี้ มิได้กล่าวไว้ก็ให้บังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งอำนาจในการสอบสวนฟ้องร้อง พิพากษาถึงแม้จะมีการกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 นี้ แต่ก็ไม่ครอบคลุม จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ

สำหรับการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนฟ้องร้องของประเทศไทยนั้น ได้แบ่งแยกอำนาจการสอบสวนฟ้องร้องออกจากกันโดยชัดเจน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวน การค้นหาพยานหลักฐานต่างๆเกี่ยวกับคดี พนักงานอัยการทำหน้าที่เพียงรับสำนวนการสอบสวนที่เสร็จแล้วไปพิจารณาว่าจะใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องคดีหรือไม่เท่านั้น ทำให้เป็นการตัดบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการ จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการสอบสวนฟ้องร้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย เพราะขาดการรับรู้ข้อมูลของผู้ที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีและขาดการตรวจสอบถ่วงดุลภายในของการสอบสวนฟ้องร้อง และที่สำคัญที่สุดคือ การดำเนินคดีอาญา คือ “หลักการตรวจสอบ” การสอบสวนเป็นการสอบสวนความจริง ดังนั้น การสอบสวนจึงต้องเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหาประวัติความเป็นมา ภูมิหลังของผู้ต้องหา แต่การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันยังประสบปัญหาเรื่อง การค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำผิด และในบางครั้งข้อมูลที่ได้มายังขาดความน่าเชื่อถือและไม่ครบถ้วน ทำให้มีผลต่อศาลที่จะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ หรือมาตรการอื่นที่เหมาะสมแทนการลงโทษจำคุก ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำผิดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่พนักงานสอบสวนต้องทำการตรวจสอบและให้ความสำคัญ โดยพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลร้ายและผลดีแก่ผู้ต้องหา พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษ แต่ในปัจจุบันพนักงานสอบสวนมักจะละเว้นไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 ทำให้พนักงานอัยการไม่มีโอกาสได้ทราบข้อเท็จจริงในคดีทั้งหมด

ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่สามารถใช้ดุลพินิจในการถ่วงดุลการลงโทษคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ว่าสมควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้กระทำความผิดและข้อเท็จจริงเหล่านี้ยังเป็นประโยชน์ต่อพนักงานอัยการที่จะแถลงต่อศาล เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลได้อีกด้วย และในส่วนของพนักงานอัยการนั้น ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้พนักงานอัยการเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาชญาของผู้ต้องหาทำให้พนักงานสอบสวนมักจะละเว้นการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 พนักงานอัยการจึงไม่มีโอกาสได้ทราบข้อเท็จจริงในคดีได้ทั้งหมด ส่งผลให้อัยการไม่อาจใช้ดุลพินิจในการถ่วงดุลการลงโทษคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ว่าสมควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้กระทำความผิด และเมื่อคดีขึ้นมาสู่ในชั้นพิจารณาของศาลทำให้ศาลไม่มีข้อเท็จจริงดังกล่าวอย่างเพียงพอที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน จึงทำให้เกิดปัญหาในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่ไม่เหมาะสมกับความผิด และตัวผู้กระทำความผิด ส่งผลในการกำหนดโทษของศาลไม่อาจปรับปรุงแก้ไขจำเลยและป้องกันการเกิดปัญหาเสพติดได้

ดังนั้นการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในคดีอาชญาเสพติด จึงมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยการกำหนดโทษควรจะมีการนำประวัติความเป็นมาภูมิหลัง ของผู้กระทำความผิดมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณากำหนดโทษให้มากขึ้น นอกเหนือไปจากการพิจารณาจากความร้ายแรงของพฤติกรรมผู้กระทำความผิด เนื่องจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด จะทำให้ทราบว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดครั้งแรกหรือกระทำความผิดซ้ำและยังให้ทราบถึงสาเหตุของการกระทำความผิด รวมทั้งพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำความผิดอีกด้วย อันจะทำให้การกำหนดโทษมีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดมากยิ่งขึ้น

การที่จะแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำนั้น การดำเนินกระบวนการยุติธรรมควรจะร่วมมือกันมาตั้งแต่ขั้นสอบสวนฟ้องร้อง ชั้นพิจารณาพิพากษา จนถึงชั้นบังคับโทษจำคุก โดยต้องมีการนำหลักการและแนวคิดของการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล (Individualization of Punishment) มาใช้บังคับตั้งแต่ขั้นสอบสวนฟ้องร้องเพื่อจะทำให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด และในชั้น

พิจารณาพิพากษา ศาลจะได้ทราบทั้งข้อเท็จจริงในคดีและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด จะทำให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจะพิจารณาว่าบุคคลใดก็ตามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยไม่พิจารณาถึง ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังของบุคคลนั้น นอกจากจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดและปัญหาผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดสิ้นเรื้อนจำได้แล้ว ยังอาจมีความขัดแย้งกับ หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล ดังนั้นถึงเวลาแล้วหรือยังที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ของไทย ควรจะให้ความสำคัญกับการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด เพราะ ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะมีผลสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ในการที่จะกำหนด โทษให้มีความเหมาะสมและเกิดความเป็นธรรมต่อตัวผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับ ตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป อีกทั้งการกำหนดโทษที่เหมาะสมยังสามารถป้องกันไม่ให้ ผู้กระทำความผิดเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดในอนาคตต่อไปอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเกี่ยวกับการค้นหาประวัติความเป็นมาของ ผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาใช้ประกอบการดำเนินคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ในการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประกอบการดำเนินคดีอาญา
3. เพื่อศึกษาหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน (Individualization)
4. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยและสถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบัน
5. เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศที่ใช้ ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์เปรียบเทียบกับ ไทย

1.3 สมมุติฐานการศึกษา

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาในความผิดยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น ทำให้คดียาเสพติดเข้า มาสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นจำนวนมาก จนเกิดปัญหาตามมาคือ ภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (Overcrowding) ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นต้นทาง

ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง โดยการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด ทำให้ไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดใช้ประกอบดุลพินิจในการสั่งคดีของอัยการและดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน หากกระบวนการพิจารณาของเรามีการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ย่อมมีผลให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและศาลสามารถกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับต้นเป็นคนดีและไม่กระทำความผิดซ้ำได้อีกด้วย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเกี่ยวกับการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาใช้ประกอบการดำเนินคดีอาญา ศึกษาบทบาทของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ในการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประกอบการดำเนินคดีอาญา ศึกษาหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน (Individualization) ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยและสถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบัน ศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์เปรียบเทียบกับไทย

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

ดำเนินการศึกษาโดยทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำรา หนังสือ บทความ เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ รายงานการศึกษาต่างๆ วิทยานิพนธ์ รวมถึงข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาประกอบการศึกษาและนำมาเปรียบเทียบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเกี่ยวกับการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาใช้ประกอบการดำเนินคดีอาญา
2. ทำให้ทราบถึงบทบาทของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ในการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำผิด เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประกอบการดำเนินคดีอาญา
3. ทำให้ทราบถึงหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน (Individualization)
4. ทำให้ทราบถึงกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยและสถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบัน
5. ทำให้ทราบถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์เปรียบเทียบกับไทย

บทที่ 2

หลักการและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วน

เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ในบทนี้จะศึกษาถึงหลักการและแนวคิดทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ภารกิจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ระบบการดำเนินคดีอาญา คุณพินิจในการกำหนดโทษ ผู้กระทำความผิด รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดตามลำดับ ดังนี้

2.1 หลักการและแนวคิดทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักการและแนวคิดทฤษฎีของกระบวนการพิจารณาความอาญาเป็นไปตาม “หลักการ ตรวจสอบค้นหาความจริง” (Examination Principle) เป็นการตรวจสอบค้นหาความจริงแท้เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ “ความผิดหรือบริสุทธิ์” ของบุคคลในการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ และนำไปสู่การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดโทษเพื่อให้ได้ผลกับบุคคลนั้น กล่าวคือการพิพากษาลงโทษบุคคลต้องคำนึงถึง “การลงโทษที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น” เป็นหัวใจหรือเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญา เป็นกระบวนการหรือวิธีการเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงแห่งคดีมาพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทต่างๆ เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ¹ ดังนั้นกระบวนการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล จึงต้องร่วมมือกันในการบรรลุเป้าหมาย ระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญามี 2 ระบบ คือ ระบบได้สัดส่วนกับระบบกล่าวหา กล่าวคือ²

¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์, “รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมจะร่วมมือกัน ค้นหาความจริงในคดีอาญาได้อย่างไร,” เล่มที่ 52 บทพิเศษคดี, น.88 (มีนาคม 2539).

² คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.61.

1) ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่ไม่มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษา” ออกจากกันในห้องกึ่งในการดำเนินคดีที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการ แต่การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของผู้พิพากษาหรือศาล และในการดำเนินคดีอาญาตาม “ระบบไต่สวน” นั้น ผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิอะไรเลย เขามีสภาพไม่ต่างอะไรกับวัตถุชิ้นหนึ่ง กล่าวคือ เป็น “กรรมในคดี”

2) ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เป็นระบบที่แยกหน้าที่แยกอำนาจ “สอบสวนฟ้องร้อง” และ อำนาจหน้าที่ “พิจารณาพิพากษา” ออกจากกัน ห้องกึ่งในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันคนละองค์กรเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้นและยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากการเป็น “กรรมในคดี” ขึ้นเป็น “ประธานในคดี”

ระบบกล่าวหาจึงเป็นระบบการพิจารณาคดีสมัยใหม่เพราะสอดคล้องกับ มาตรฐานสากลในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม³ ภายใต้หลักนิติธรรม หลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocent) หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ฯลฯ ปัจจุบัน จึงเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายอันสามารถนำไปสู่ “การลงโทษที่เหมาะสมกับบุคคล” (Individualization of Punishment) ได้เป็นอย่างดี

ระบบกล่าวหา เป็นระบบการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เหมาะสมกับ “หลักตรวจสอบค้นหาความจริง” และสอดคล้องกับ “หลักการลงโทษให้ได้เหมาะสมกับบุคคล” ด้วย กล่าวคือ การตรวจสอบค้นหาความจริงมี 2 เรื่อง คือ

1. ความจริงที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ค้นหาฐานความผิด
2. ความจริงที่เป็นประวัติของบุคคลผู้ดำเนินคดี ประวัติความเป็นมา ความประพฤติเป็นอาชญา

---

³ ธานี วรภัทร์, “การศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดการบังคับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาใช้กับการวินิจฉัยการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกรณีศึกษาผู้ต้องขังหญิง,” ทุนวิจัยสำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2559 : น.6.

ซึ่งทั้ง 2 ข้อนี้ทางตำราเรียกว่า “วัตถุของคดีอาญา” หรือที่เราเรียกว่าข้อหา คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหา ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องพิสูจน์กันในคดีของผู้ต้องหา ฟ้องก็เป็นวัตถุแห่งคดีและยังใช้ไปถึงชั้นพิจารณาพิพากษาและใช้ประโยชน์ในชั้นบังคับโทษจำคุกด้วย⁴

ระบบกล่าวหาเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวนนั่นเอง กล่าวคือ การที่นานาประเทศเลิกใช้การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวนนั้นก็เพราะเห็นว่าในการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวนผู้พิพากษามีอำนาจมากเกินไป มักมีอคติความลำเอียง และมักรู้สึกตนว่าเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ปราบปราม ฉะนั้น เพื่อลดอำนาจของผู้พิพากษาและเพื่อจำกัดข้อผิดพลาดดังกล่าว จึงได้มีการตัดอำนาจผู้พิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนฟ้องร้องออกไปให้องค์กรอีกองค์กรหนึ่งคือ อัยการ⁵ เป็นผู้ใช้หรือผู้ดำเนินการ ส่วนอำนาจหน้าที่ของศาลก็คงเหลือแต่ อำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาที่มีการแยกการดำเนินคดีอาญาออกเป็นสองชั้น คือ การดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้อง และการดำเนินคดีอาญาชั้นศาล⁶ และผู้ที่ทำหน้าที่เป็น “ผู้บริหารงานยุติธรรม” คนสำคัญ ที่ต้องเกี่ยวข้องทั้งในส่วนแรกและส่วนที่สอง คือ “พนักงานอัยการ” กล่าวคือเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนคดีมาตั้งแต่ต้น ตามหลักอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน และดำเนินคดีในชั้นพิจารณาร่วมกับศาล บทบาทของอัยการจึงมีส่วนสำคัญมากในการส่งผ่าน “ข้อมูลข้อเท็จจริงของข้อหาและข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงของบุคคลผู้กระทำความผิด” ไปยังศาลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ตรงตาม “ความเป็นจริง” อันเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้กับผู้พิพากษาในการพิจารณากำหนดโทษผู้กระทำความผิดได้เหมาะสมกับบุคคลได้อย่างสมบูรณ์

การที่พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนในคดีอาญาเสพติด โดยพนักงานสอบสวนทำหน้าที่สืบสวนและช่วยเหลือการสอบสวน ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบถ่วงดุลกัน ในการสอบสวนฟ้องร้อง ช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ

⁴ ธาณี วรภัทร์, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น.115-116.

⁵ คณิต ณ นคร, “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา,” ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น.355.

⁶ คณิต ณ นคร, อ้าวแล้ว เจริญธรรมที่ 2, น.63.

ประชาชนได้เป็นอย่างดีจากความรู้ความสามารถทางกฎหมายของพนักงานอัยการ และยังป้องกันการทุจริตในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นทางได้อีกระดับหนึ่งด้วย ลดปัญหาการใช้ความรุนแรง การซ้อมทรมาน ที่ทำให้กระบวนการในชั้นนี้ล้มเหลวเกิดความผิดพลาด (Miscarriage of Justice)

แต่สำหรับประเทศไทยเรามีการนำการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหามาใช้ แต่ได้แยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกัน โดยให้พนักงานสอบสวนรับผิดชอบการสอบสวน แต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนพนักงานอัยการทำหน้าที่กลั่นกรองคดีที่พนักงานสอบสวนส่งมาเพื่อใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีเท่านั้น ทำให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนขาดความควบคุมจากพนักงานอัยการ ในลักษณะคานและดุล จึงเป็นสาเหตุให้การรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล

2.2 ภารกิจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ภารกิจของกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะประกอบไปด้วยกฎหมายอาญาสารบัญญัติ กฎหมายอาญาวิธีสบัญญัติและกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ⁷ กฎหมายทั้งสามลักษณะดังกล่าวมีภารกิจในกระบวนการยุติธรรมที่แตกต่างกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งหมดอย่างเป็นระบบ ดังจะอธิบายความต่อไปนี้

1. ภารกิจของกฎหมายอาญาสารบัญญัติมี 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1.1 เกี่ยวกับภารกิจในการคุ้มครองสังคม กล่าวได้ว่าโดยธรรมชาติมนุษย์มีความจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเมื่อมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน การกระทบกระทั่งกันไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งจะต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมดา กฎหมายอาญาในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบ และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองจึงมีความสำคัญมาก

1.2 เกี่ยวกับภารกิจในการปราบปรามและในการป้องกันการกระทำผิด กล่าวได้ว่ากฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองสังคมสองทาง คือในทางปราบปรามและในทาง

⁷ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญากฎทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น.56.

⁸ เพิ่งอ้าง, น.61-64.

ป้องกัน เมื่อการกระทำความคิดใดเกิดขึ้นก็จะต้องใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำ ความคิดที่เกิดขึ้นนั้น และการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความคิดนี้ยังเป็นการ กระทำเพื่อป้องกันมิให้การกระทำความคิดนั้นเกิดขึ้นอีกในอนาคตด้วย

การลงโทษหรือการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความคิดจะต้อง กระทำเพื่อให้เกิดความรู้สึกต่อทั้งผู้กระทำความผิดและบุคคลทั่วไป กล่าวคือ ต้องกระทำเพื่อให้ ผู้กระทำความผิดเห็นว่าสังคมไม่ยอมรับการกระทำของเขาและในขณะเดียวกันก็ต้องกระทำเพื่อ เตือนบุคคลทั่วไปด้วยว่าถ้ามีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นก็ต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกัน ฉะนั้นถ้าการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความคิดเป็นไปโดยถูกต้องแล้วการใช้กฎหมาย อาญาก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ของ "การป้องกันทั่วไป" (General prevention) ของกฎหมายอาญา อันเป็น "การป้องกันโดยอ้อม"

การใช้กฎหมายอาญาจะต้องทำให้บรรลุผลเป็น "การป้องกันโดยตรง" ซึ่งจะต้องให้ บรรลุผลในการป้องกันสำหรับผู้กระทำความผิดบางคนที่มีลักษณะอันตรายอันเป็นที่คาดหมายได้ว่า เขาจะก่อเหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนาขึ้นใหม่อีก เพื่อให้ภารกิจคุ้มครองสังคมของกฎหมายอาญาได้ บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง กรณีอาจมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญาอื่น ที่มีโทษ สำหรับผู้กระทำความผิดประเภทนี้และมาตรการบังคับทางอาญาที่มีโทษที่ใช้ในทางกฎหมาย อาญาสมัยใหม่สำหรับบุคคลประเภทดังกล่าวก็คือมาตรการบังคับทางอาญาที่เรียกว่า "วิธีการเพื่อ ความปลอดภัย" การป้องกันในแง่นี้จึงเรียกว่า "การป้องกันพิเศษ" (Special prevention)

1.3 ภารกิจในการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและการคุ้มครองคุณภาพของการ กระทำกล่าวได้ว่ากฎหมายอาญาควรจำกัดตัวเองอยู่กับการคุ้มครอง "คุณค่าพื้นฐาน" (Grundwert หรือ Basic value) ของระเบียบสังคมเท่านั้น ไม่ชอบที่จะขยายขอบเขตออกไปมากกว่านี้ สิ่งที่หล่อ หลอมให้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นไปโดยปกติสุขเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่างเป็นสิ่งที่ เป็น "คุณค่า" (Wert หรือ value) และเป็นคุณค่าที่จำเป็นที่เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง โดยการบัญญัติความคิดต่อชีวิตความคิดต่อร่างกาย ความคิดต่อเสรีภาพ ความคิดเกี่ยวกับ ทรัพย์สินและด้วยการรับเอาคุณค่าเหล่านี้เข้าไปในกรอบแห่งการคุ้มครองของกฎหมายทำให้ชีวิต

มนุษย์ มีความปลอดภัยของร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น กลายเป็น "คุณธรรมทางกฎหมาย" (Rechtsgut หรือ Legalinterest)⁹

2. การกิจของกฎหมายอาญาวิธีสบัญญัติ¹⁰ กล่าวคือ การที่จะทำให้กฎหมายอาญามีผล บังคับและทำให้การกิจของกฎหมายอาญาเกิดผลในทางปฏิบัตินั้นจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาเป็นสำคัญ ดังนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงมีการกิจในการทำให้ กฎหมายอาญามีผลบังคับ และทำให้การกิจของกฎหมายอาญาเกิดผลอย่างจริงจัง

วิธีพิจารณาความที่ดีต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพราะการดำเนินคดีอาญา มีผลกระทบต่อบุคคลมาก จึงต้องมีความเป็นเสรีนิยม การพิจารณาคดีอาญาจะต้องกระทำโดย เปิดเผยที่แสดงถึงความโปร่งใสตรวจสอบได้ อันเป็นหลักของความเป็นประชาธิปไตยในประการ ต่อมาด้วยนอกจากนั้น การดำเนินคดีอาญาที่ทำให้คนไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกนั้น ใน ปัจจุบันในนานาอารยประเทศเห็นกันว่าไม่ถูกต้อง วิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจึงต้องเปิดโอกาสให้ บุคคลสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกกล่าวคือ ต้องมีคุณลักษณะเป็นการกระทำเพื่อสังคมอีกประการ หนึ่งด้วย

3. การกิจของกฎหมายบังคับโทษ กล่าวคือ มีการกิจในการบังคับโทษผู้กระทำความผิด ในลักษณะต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษและวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ โดยมุ่ง แก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วของบุคคลและคืนคนดีสู่สังคม กฎหมายบังคับโทษได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 เป็นต้น และหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่บริหารจัดการให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการกิจของกฎหมายบังคับโทษคือ กรมราชทัณฑ์

จากการศึกษากฎหมายบังคับโทษ หรือการดำเนินการบังคับโทษในประเทศไทยเรา พบว่าได้กระทำโดยมุ่งควบคุมและลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่ามุ่งที่จะบังคับโทษ วิธีการที่ ถูกต้องในการบังคับโทษนั้นนอกเหนือจากการลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว วัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ คือ ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่กระทำผิดกฎหมายนั้นๆ มุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม

⁹ See Atsushi Yamaguchi, *Basic Problems in Japanese Criminal Law*, (Beverly Hills : Sage, 1980), pp.29-31.

¹⁰ คณิต ณ นคร, *อ่างแล้ว เจริงอรรถที่ 2*, น.62.

หรือปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องของผู้กระทำความผิดนั้น ให้สามารถกลับ เข้าสู่สังคมและอยู่กับผู้อื่นได้
 อย่างเป็นปกติสุขต่อไป ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก¹¹

2.3 หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชีวิตคน “คน”
 หรือ “มนุษย์”เป็นผู้ทรงสิทธิตามธรรมชาติและตามกฎหมายเสมอและปราศจากการคุ้มครองรับรอง
 จากรัฐไม่ได้ ความยุติธรรมเกิดขึ้นเองไม่ได้ ต้องอาศัยระบบและกระบวนการทางกฎหมาย และ
 ระบบและกระบวนการทางกฎหมายที่แปรผันตามคนที่ทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกันแล้วจะพบว่า หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล ตรงกันกับ
 หลักความชั่ว(Nullar peona culpa) และ หลักการลงโทษให้ได้สัดส่วน ซึ่งส่งผลให้กระบวนการ
 ยุติธรรมดำเนินไปอย่างถูกต้องชอบธรรมตามหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง สิ่งสำคัญที่ตอบสนองหลัก
 ทั้งหลายเหล่านี้คือ “ผู้พิพากษา” เป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงและ
 พิพากษา ดังนั้นผลสำเร็จของความยุติธรรมจึงต้องทำให้ผู้พิพากษาในคดีได้รับรู้ข้อเท็จจริงในคดีทั้ง
 2 ประการ¹² ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือที่เรียกว่า ข้อหาอย่างถูกต้องแท้จริง
2. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ภูมิหลังของผู้กระทำความผิด

การส่งผ่านข้อมูลทั้ง 2 ประการนี้จากชั้นสอบสวนฟ้องร้องไปสู่การพิจารณาพิพากษาจึง
 ต้องการความมีภาวะวิสัย ตรวจสอบได้ เป็นข้อเท็จจริงที่ตรงไปตรงมา ผู้ต้องหาได้รับการคุ้มครอง
 ตามหลักประกันของกฎหมายวิธีพิจารณา หลักสิทธิมนุษยชน (Fair trial) ปราศจากการทุจริต
 คอรัปชั่นหรือแทรกแซงด้วยอำนาจโดยมิชอบทั้งปวง

การลงโทษตามหลักการนี้จะต้องมีการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำ
 ผิด (Punishment to Fit the Criminal)¹³โดยพิจารณาถึงความจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถ

¹¹ ธานี วรภัทร์, “ปัญหาการบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย,” กฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์, ฉบับที่ 2,
 ปีที่ 5, น.61 (2548).

¹² ธานี วรภัทร์, มาตรการบังคับทางอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557), น.65.

¹³ Raymond Saleilles, The individualization of punishment. Publication No.15 (Patterson Smith
 Reprint Series in Criminology : Law Enforcement and Social Problems,1968), pp. 177-179.

ไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบ ทั้งยังมีบุคคลหลายประเภท ที่ควรจะได้รับลดโทษหรือไม่ต้องรับโทษเลย การลงโทษตามแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดโดยตรงหาได้ต้องการให้มีผลถึงบุคคลอื่นไม่ โดยมุ่งที่จะปรับปรุง แก้ไข อบรมบ่มนิสัยของผู้กระทำผิด ให้ผู้กระทำผิดสามารถกับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้ เพราะการลงโทษโดยการทำให้ผู้กระทำผิดได้รับความยากลำบาก หรือได้รับผลร้ายนั้นในบางกรณีก็ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดและไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดประพฤติตัวดีขึ้นได้

การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด มีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำผิดนั้นย่อมเนื่องมาจากบุคลิกลักษณะของผู้กระทำผิดและพฤติการณ์ภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำผิด ซึ่งอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะกระทำความผิด ฉะนั้น บุคคลจึงต้องปรับบุคลิกลักษณะของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ เพราะบุคลิกลักษณะกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ตลอดเวลาแต่บุคคลแต่ละคนย่อมไม่สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะการณ์ต่างๆ ได้เหมือนกัน เพราะบุคคลแต่ละคนต่างมีบุคลิกลักษณะหรือส่วนที่ประกอบเข้าเป็นบุคลิกลักษณะแตกต่างกันไป ดังนั้น แบบแห่งความประพฤติของบุคคลย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งอาจเป็นไปในทางเข้ากับสังคมหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม นักจิตภาวะวิทยาจึงเชื่อว่าลักษณะของความประพฤติอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมมีปรากฏอยู่ในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งหมายความว่าบุคคลทุกคนมีความเอนเอียงไปในทางประกอบอาชญากรรมด้วยกันทั้งสิ้น¹⁴

สิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลให้กระทำผิด โดยสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกระตุ้นการตัดสินใจของบุคคลให้กระทำผิด ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีความคิดที่จะกระทำผิดอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งที่ถูกต้องแล้วมนุษย์จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายอันหนึ่ง การตัดสินใจของบุคคลจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆอย่าง เช่น สังคม จิตวิทยาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น และการตัดสินใจของบุคคลเพื่อกระทำการใด ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางจิตใจของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล¹⁵ โดยสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มากระตุ้นให้คนกระทำผิด ดังนั้นการกระทำความผิดของบุคคลจึงมีสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น

¹⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2557), น.136.

¹⁵ เพิ่งอ้าง, น.137.

ผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีการค้า การเสพยาเสพติดอยู่ทั่วไปจนเกิดความเคยชิน หรือมีภาระต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูลูก จึงทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบหรือเกิดความจำเป็นที่ต้องค้าหรือเป็นผู้ส่งยาเสพติดขึ้นมา เป็นต้น ประกอบกับอิสระและเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญและมีอยู่ในการกระทำของบุคคลทุกคน ฉะนั้นบุคคลจะเลือกกระทำความผิดหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของตัวเองเป็นสำคัญ

2.3.1 ความมุ่งหมายของการลงโทษ

ความมุ่งหมายของการลงโทษ คือ การลงโทษนั้นจะต้องเป็นการลงโทษ โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้กระทำผิดหรืออาชญากรเป็นสำคัญ มิใช่ลงโทษโดยคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ¹⁶

การลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องเป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิด และทำให้ผู้กระทำผิด รวมทั้งผู้บริสุทธิ์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข และเป็นการลงโทษในการกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด เพราะเป้าหมายสูงสุดของการลงโทษ ก็คือ ความเสมอภาคกันในกฎหมาย

ฉะนั้นการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดจะกระทำได้อต่อเมื่อ มีการปรับปรุงวัตถุประสงค์ในการลงโทษโดยกำหนดให้กฎหมายมีความยืดหยุ่น

การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด มีความมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติการณ์แวดล้อมของคดี และไม่ใช้กฎหมายอย่างย่อ โดยละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในแต่ละคดี ดังนั้นการลงโทษโดยมีความมุ่งหมายไปถึงอุปนิสัยและบุคลิกลักษณะจึงตรงข้ามกับการลงโทษที่มุ่งจะทดแทน โดยไม่คำนึงถึงการกระทำในอดีตและสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต และการที่จะให้ความมุ่งหมายในเรื่องการลงโทษสามารถนำมาใช้กับผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม จำเป็นจะต้องยอมรับเอาธรรมชาติของบุคลิกลักษณะ และอุปนิสัยใจคอของผู้กระทำผิดมาใช้บังคับ เพื่อให้เกิดการลงโทษที่มีความเป็นธรรม และสามารถแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้ โดยไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก แต่ถ้าอาชญากรรมนั้นไม่อาจปรับปรุงแก้ไขให้กลับตนเป็นคนดีได้ย่อมจะต้องใช้วิธีการกำหนดโทษที่รุนแรง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์ของคนในสังคมจากอาชญากรรม

¹⁶ Raymond Saleilles, *supra* note 13, pp.8-10.

ดังนั้น การคัดแปลงการลงโทษบุคคลให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิดจึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดและเป็นการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตอีกด้วย ปัจจุบันได้เรียกหลักการลงโทษดังกล่าวนี้ว่า “หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล” (Individualization)

2.3.2 ประเภทของการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล (Types of Individualization)

กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันยังประสบปัญหาในเรื่องการลงโทษ ให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด ฉะนั้นเพื่อให้การลงโทษเป็นไปอย่างเหมาะสมจึงมีการจำแนกประเภทของการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล¹⁷ ดังนี้

ก. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบของกฎหมาย (legal individualization)

ข. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบของอำนาจตุลาการ (judicial individualization)

ค. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยระบบการบริหารเรือนจำ (administrative individualization)

ก. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบกฎหมาย (legal individualization)

การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลตามระบบนี้ เป็นการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาเป็นกรอบให้มีการลงโทษให้เกิดความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด โดยบทบัญญัติของกฎหมาย จะมีการบัญญัติอย่างชัดเจนแน่นอนในเรื่องพื้นฐานทั่วไป และผู้พิพากษาจะเป็นผู้มีหน้าที่นำหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด และตัวผู้กระทำผิดมาใช้ในการพิจารณาคดี โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่แตกต่างกันในแต่ละคดี และกฎหมายเองก็เป็นแบบของการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบของอำนาจตุลาการ

ในกรณีทั่วไปหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลแบ่งออกเป็น 3 ชนิด¹⁸ ดังที่ปรากฏ คือ

¹⁷ Raymond Saleilles, *supra note 13*, pp.11-12.

¹⁸ Raymond saleilles, *supra note 13*, pp.200-216.

1) หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบของกฎหมายเป็นหลัก การที่กำหนดโทษล่วงหน้าไว้ในกฎหมาย

2) หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้อำนาจตุลาการเป็นหลัก การที่ดีที่สุด ที่ให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการตัดสิน

3) หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยระบบการบริหารเรือนจำเป็นหลัก การที่กำหนดโทษโดยมีระยะเวลา

ในหลักความจริงแล้วไม่มีหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยกฎหมายเนื่องจากกฎหมายสามารถใช้บังคับแตกต่างกันไปตามประเภทของคดี ซึ่งกฎหมายไม่สามารถที่จะรับรองลักษณะเฉพาะของแต่ละคดีได้ ซึ่งหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยกฎหมายนั้น พิจารณาเมื่อมีเหตุผลสำหรับบรรเทาโทษหรือเพิ่มโทษ โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างความผิดว่าเป็นความผิดร้ายแรงหรือไม่ และระดับของความรับผิดชอบ ดังนั้นหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลที่อาศัยความรับผิดชอบจึงเป็นการกลับไปสู่สภาพของ สำนักนิโคลาสติคซึ่งเป็นการใช้หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลที่ไม่ถูกต้องเพราะการนำกฎหมายมาใช้จะต้องยอมรับถึงเหตุบรรเทาโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะต้องนำบุคลิกลักษณะของผู้กระทำผิดมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาด้วย เพื่อให้การกำหนดโทษเกิดความเป็นธรรมต่อตัวผู้กระทำผิด

ข. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบอำนาจตุลาการ (judicial individualization)

การลงโทษให้เหมาะสมตามระบบนี้ ผู้พิพากษาจะเผชิญหน้ากับตัวอาชญากรหรือผู้กระทำผิดและการกระทำความผิดของเขาเป็นสำคัญ ซึ่งผู้พิพากษาคควรจะยอมรับการลงโทษที่เป็น การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี เพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถกับคืนสู่สังคมได้ ซึ่งการลงโทษอันเป็นการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดจะกระทำได้อต่อเมื่อ ผู้พิพากษามีข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับผู้กระทำผิดอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นประวัติครอบครัวและภูมิหลังทางสังคม บุคลิกลักษณะประวัติการกระทำความผิด สภาพร่างกายและสภาวะแห่งจิตใจ โดยข้อมูลที่ได้มานั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและปราศจากการบิดเบือน จึงจะทำให้การกำหนด

โทษของศาลเป็นไปอย่างเหมาะสมและสามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้ และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่อัยการได้อย่างแท้จริง

การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบของอำนาจตุลาการจำแนกได้ ดังนี้¹⁹

- 1) รูปแบบเดิมของหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล
- 2) ความยากลำบากในการใช้บังคับเหตุจูงใจในการลงโทษ
- 3) ระบบที่คู่ขนานไปกับการลงโทษ : การลงโทษโดยถูกสังคมปฏิเสธ

1. รูปแบบเดิมของหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล

การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล เป็นการนำหลักเรื่องความแตกต่างของบุคลิกลักษณะอาชญากร มาใช้ประกอบในการกำหนดโทษ ซึ่งการนำบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันของอาชญากรมาใช้ก่อให้เกิดปัญหา 2 ประการคือ

- 1) ปัญหาในเรื่องการจัดหมวดหมู่ประเภทของอาชญากร
- 2) ปัญหาในเรื่องการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด

ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อผู้พิพากษา ในการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับกับการกำหนดโทษให้มากขึ้น โดยแนวทางปฏิบัติในการบรรเทาโทษหรือเพิ่มโทษให้หนักขึ้น จะขึ้นอยู่กับมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด

ฉะนั้นจึงควรมีการหีบขบพฤติกรรมในการบรรเทาโทษ ให้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดโทษของศาลและอนุญาตให้มีการลดการลงโทษโดยกฎหมาย

แม้พฤติกรรมในการบรรเทาโทษจะไม่มีรูปแบบกำหนดไว้อย่างแน่นอน แต่ก็ควรจะนำมาประกอบในการพิจารณาความผิด และถ้าเป็นผลว่าจำเลยมีความผิดจริงจำเลยก็จะต้องถูกลงโทษตามกฎหมายอย่างเข้มงวด แม้ว่าจะมีเหตุจูงใจให้ยกโทษให้หรือไม่ก็ตาม แต่อคติและความลำเอียงอาจมีผลต่อการปล่อยตัวจำเลยให้พ้นผิดไป

2. ความยากลำบากในการใช้บังคับเหตุจูงใจในการลงโทษ²⁰

ความคิดในเรื่องเหตุจูงใจจะต้องมีการพัฒนาให้มากขึ้นและกระทำอย่างเต็มที่ซึ่งการพิสูจน์เรื่องเหตุจูงใจจะต้องพิจารณาขณะที่มีการกระทำความผิดอาญา

¹⁹ Raymond saleilles, *supra note 13*, pp.237.

²⁰ Raymond saleilles, *supra note 13*, pp.247-251.

ในคดีของอาชญากรมืออาชีพ ขโมยบางคน มีความผิดฐานฆ่าคนตายเนื่องจากการฆ่า เป็นเหตุจูงใจเดียวที่จะป้องกันการกระทำผิดของตน ไม่ให้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายเพราะผู้ตาย คือ พยานที่สำคัญที่รู้เห็นการกระทำผิดของตน ดังนั้นเหตุจูงใจที่ปรากฏจึงใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับ ระดับการกำหนดโทษ โดยเหตุจูงใจเป็นแรงกระตุ้นชั่วคราวให้เกิดการตัดสินใจกระทำผิดอาญา แต่เหตุจูงใจดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะถือว่าเป็นนิสัยความประพฤติที่แท้จริงของผู้กระทำผิด

ดังนั้นการนำเหตุจูงใจมาใช้ประกอบในการพิพากษากำหนดโทษจึงสร้างความลำบากใจให้แก่ผู้พิพากษา เพราะเหตุจูงใจเป็นเรื่องภายในจิตใจของผู้กระทำผิด จึงยากที่จะทราบได้ว่า ผู้กระทำผิดมีเหตุจูงใจใดในการกระทำความผิดอาญา และเหตุจูงใจที่ถูกต้องแท้จริงเท่านั้นที่จะเป็น ประโยชน์ต่อการกำหนดโทษของผู้พิพากษาให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดและให้ผู้กระทำผิดกลับ ตนเป็นคนดีได้

3. ระบบที่คู่ขนานไปกับการลงโทษ : การลงโทษโดยอุกสัจคมปฏิเสฐ²¹

การลงโทษไม่ควรมีลักษณะที่เป็นการทำให้ผู้กระทำผิดกลายเป็นที่เกลียดชังของคนใน สังคมเพราะจุดประสงค์ของการลงโทษ ไม่มุ่งหมายที่จะทำลายชื่อเสียงแต่ผู้ที่จะรักษามันไว้และ ความอับอายจากการกระทำความผิดที่ทำให้อาชญากรกลายเป็นบุคคลที่สังคมไม่ยอมรับ คือการ ลงโทษที่ทำให้เกิดความอับอายซึ่งความอับอายจากการลงโทษจะปรากฏออกมาอย่างเป็นทางการ

ความรู้สึกมีเกียรติเป็นหนึ่งในบรรดาแรงกระตุ้นที่น้อยที่สุด เหตุผลก็เพราะมันเป็นต้น กำเนิดสังคมอย่างบริสุทธิ์ ซึ่งความรู้สึกมีเกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งในจิตใจสำนึกของบุคคลที่สัมพันธ์ กับกลุ่มสังคมของเขา และมันไม่ใช่ความรู้สึกของการมีสติและการวิเคราะห์เหตุผล แต่มันคือ ความรู้สึกของการเป็นสมาชิกกลุ่ม ที่มีความเสมอภาคกันและนี่ก็คือมาตรฐานของสังคมปกติ ดังนั้น การที่สังคมไม่ยอมรับบุคคลที่กระทำผิดจึงส่งผลทำให้ผู้กระทำผิดกลายเป็นบุคคลที่ไม่มีผู้ใดคบหา สماعมด้วย แต่ผู้กระทำผิดสามารถที่จะรักษาความสัมพันธ์กับคนในสังคมได้ถ้าเขามีความกล้าที่จะ ขจัดความอาย

ความอับอายและการมีชื่อเสียงเป็นการแสดงประสิทธิภาพของสัตว์สังคมที่แสดง ออกมาในรูปของการใช้อำนาจตุลาการ โดยมีคำพิพากษาคัดสินโทษผู้กระทำผิดซึ่งคำพิพากษาจะมี ผลต่อตัวผู้กระทำผิดกับสังคมโดยตรง กล่าวคือคำพิพากษามีผลทำให้ผู้กระทำผิดต้องสูญเสียเพื่อน

²¹ Raymond saleilles, *supra* note 13, pp.266-269.

ผู้ในสังคมและการลงโทษโดยวิธีของคำพิพากษา ตามกฎหมายจะนำมาซึ่งการคว่ำบาตรในสังคม และการอยู่อย่างไม่มีเกียรติ ซึ่งความเสียหายจากการไม่มีเกียรติในสังคมนี้ปัจจุบัน ได้มีการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสังคมจะต้องให้อโอกาสและยอมรับผู้กระทำผิดรวมถึงคืนความรู้สึกมีเกียรติให้ เขาเพราะจุดประสงค์ของการลงโทษคือการคืนสิทธิ์และฐานะให้แก่ผู้กระทำผิด และทำให้เกิด ความรู้สึกเท่าเทียมกันในสังคม

ค. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยระบบการบริหารเรือนจำ

การลงโทษให้เหมาะสมตามระบบนี้ เป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการปรับปรุงแก้ไข พฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยมีการฝึกหัดอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังซึ่ง การฝึกหัดอาชีพนี้จะ กระทำโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ในระหว่างที่ถูกคุมขังว่าควร จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังอย่างไร ให้สามารถกับตนเป็นคนดี และกลับคืนสู่สังคมได้ การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะป้องกันมิให้ ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ซึ่งกระบวนการลงโทษตามระบบนี้จะกระทำภายหลังที่ศาล มีคำพิพากษากำหนดโทษจำเลยแล้ว โดยการกำหนดโทษของศาลนั้นผู้พิพากษาไม่อยู่ในฐานะที่จะรู้ ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ จะรู้ก็แต่เพียงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดของ จำเลยและพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงของความผิดที่ส่งมาพร้อมกับสำนวนสอบสวน ดังนั้นศาลจึง ไม่สามารถที่จะมีหลักเกณฑ์ล่วงหน้าว่าจะต้องลงโทษจำเลยอย่างไรจึงจะเป็นการลงโทษที่มี ประสิทธิภาพในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของจำเลย

หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบการบริหารเรือนจำจำแนก ได้ ดังนี้²²

- 1) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยการบริหารเรือนจำ
- 2) หลักการกำหนดโทษโดยไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด
- 3) องค์ประกอบในเรื่องบุคลิกลักษณะและศาสนาในการปรับเปลี่ยนนิสัยของผู้กระทำผิด

1. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยการบริหารเรือนจำ

ปัจจุบันมีการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล มาใช้ในระบบการ พิจารณาของศาลเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระยะเวลาของการกำหนดโทษมีความสัมพันธ์ต่อการ

²² Raymond saleilles, *supra* note 13, pp.295-301.

ปรับเปลี่ยนนิสัยของผู้กระทำผิดหรืออาชญากร ฉะนั้นการลงโทษที่เหมาะสมจึงมีผลต่อการเยียวยา แก่ใจผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ซึ่งการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบการบริหารเรือนจำมาแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จะกระทำได้อต่อเมื่อกฎหมายมีความคิดเห็นต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดและมีการปรับปรุงระบบการลงโทษโดยให้ความรู้แก่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยระบบบริหารเรือนจำจะนำมาใช้กับผู้กระทำผิดในระหว่างที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ โดยในระหว่างที่ผู้กระทำผิดรับโทษอยู่นั้นจะมีการนำมามาตรการในการแก้ไขทัศนียภาพและปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำผิดมาใช้บังคับกับผู้กระทำผิดภายในระยะเวลาที่ได้รับโทษ โดยระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำพิพากษานั้นจะไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าจะต้องใช้เวลาในการปรับปรุงและแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเป็นเวลานานเท่าไร

อนึ่งในการรักษาและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในทางอาญานั้น จะนำมาใช้บังคับโดยมีเงื่อนไขในเรื่องการเจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรังและแก้ไขเกี่ยวกับศีลธรรมและความประพฤติตามธรรมชาติของผู้กระทำผิด ซึ่งเงื่อนไขในเรื่องของการเป็นโรคเรื้อรังจะไม่ใช่ปัญหาในการบำบัดแก้ไข เพราะไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ล่วงหน้าถึงระยะเวลาในการบำบัดรักษา แต่เงื่อนไขในเรื่องศีลธรรมและความประพฤติของผู้กระทำผิดนั้น ผู้พิพากษาจะไม่สามารถที่จะทราบได้เลยว่าจะต้องใช้เวลานานเท่าใดจึงจะสามารถแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้

คดีอาญาที่มีการลงโทษโดยการแก้ไขทัศนียภาพผู้กระทำผิด ผู้พิพากษาจะพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ และสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีได้หรือไม่ หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมได้ ก็จะพิพากษาให้มีการฝึกและอบรมแทน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับจำเลย แต่ระยะเวลาในการรับโทษจะต้องไม่ยาวนานเกินไป เพราะระยะเวลาที่ยาวนานย่อมมีผลต่อการที่ผู้กระทำผิดหรือจำเลยจะกลับตนเป็นคนดี แต่อย่างไรก็ตามที่จะให้ผู้กระทำผิดได้รับเสรีภาพและกลับคืนสู่สังคมจะต้องปรากฏว่าผู้ทำผิดนั้นจะไม่นำอันตรายมาสู่สังคมและสามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรวมถึงสภาพแห่งจิตได้จริงแล้วเช่นกัน²³

²³ Raymond saleilles, *supra* note 13, pp.295-301.

2. หลักการกำหนดโทษโดยไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด

ระบบของการกำหนดโทษโดยไม่มีกำหนดวันพ้นโทษ เกิดขึ้นจากการที่ผู้พิพากษาไม่สามารถกำหนดล่วงหน้าเกี่ยวกับระยะเวลาพ้นโทษที่แน่นอนตายตัวในคำพิพากษาได้ จึงทำให้การกำหนดโทษดังกล่าวถูกเรียกว่า ระบบของการกำหนดโทษ โดยไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด

บทบัญญัติแห่งกฎหมายได้ให้อำนาจในการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับบุคคลมาใช้ใน 2 ส่วนคือ

1) ในส่วนของผู้พิพากษาที่กำหนดให้อำนาจผู้พิพากษาในเรื่องการกำหนดโทษเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด

2) ในส่วนของการบริหารที่กำหนดให้หน่วยงานราชทัณฑ์เป็นผู้นำหลักการลงโทษที่มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลไปปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด

ซึ่งหลักการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลทั้งสองส่วนนี้จะสัมพันธ์กันก็ได้ต่อเมื่อคำพิพากษามีระยะเวลาการกำหนดโทษที่เหมาะสมและหน่วยงานราชทัณฑ์ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในสถานฝึกอบรมหรือโรงเรียนคัดสันดาน คำนี้ถึงบุคลิกลักษณะที่แท้จริงของผู้กระทำผิด ทั้งนี้เพื่อให้การแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดเกิดความสัมฤทธิ์ผลและผู้กระทำผิดสามารถกับตนเป็นคนดีได้

3. องค์ประกอบในเรื่องบุคลิกลักษณะและศาสนาในการปรับเปลี่ยนนิสัยของผู้กระทำผิด²⁴

ศาสนาถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะต้องถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในการแก้ไขปรับปรุงอุปนิสัยและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาสนาถือเป็นหัวใจสำคัญในการบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิด เพราะศาสนาเป็นตัวกระตุ้นผู้กระทำผิดให้เกิดความพยายามที่จะแก้ไขตนเองจากภายใน ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของตนเองได้ในที่สุด

ส่วนบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้นเป็นปัจจัยที่นำมาใช้ประกอบในการกำหนดโทษของศาลให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด ร่วมกับมาตรการทางสังคมอื่นๆ เพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันสังคมไม่ให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก และเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย

²⁴ Raymond saleilles, *supra* note 13, pp.308-311.

ดังนั้นการลงโทษผู้กระทำผิดที่ดีจึงต้องมีการลงโทษโดยใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด จะทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกสำนึกผิดในการกระทำของตนรวมถึงเป็นการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผิดที่ได้กระทำลงและสามารถฟื้นฟูแก้ไขให้ผู้กระทำผิดกับตนเป็นคนดีของสังคมได้

2.3.3 ประโยชน์ของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด

การมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวน จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดีว่าสมควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อพนักงานอัยการในการที่จะแถลงต่อศาล เพื่อประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหา เพื่อนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดี ซึ่งถ้ามีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดอย่างเพียงพอในชั้นสอบสวนและฟ้องร้องจะเป็นประโยชน์ต่อศาล ในการพิจารณาพิพากษาคดี กล่าวคือการมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดอย่างครบถ้วนถูกต้องในชั้นพิจารณาจะทำให้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด โดยในระหว่างพิจารณาศาลสามารถเป็นผู้สืบพยานได้โดยการสืบพยานเพิ่มเติม ศาลจะสั่งสืบเองหรือส่งประเด็นไปสืบก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 มาตรา 229 ซึ่งการสืบพยานนี้ศาลสามารถสืบในเรื่องประวัติภูมิหลังและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของจำเลยได้ เพื่อให้ศาลมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยอย่างเพียงพอ นอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาในฟ้อง อยู่ในสำนวนสอบสวนอันเป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิพากษากำหนดโทษจำเลยให้เหมาะสมและเป็นธรรม ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของจำเลยให้สามารถกับตนเป็นคนดีได้ กลับคืนสู่สังคมได้

ในคดีอาชญากรรมนั้น เมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้น ผู้จับกุมสอบสวนจะเป็นผู้ที่รู้เรื่องราวความจริงแท้มากที่สุด คือพนักงานสอบสวน และผู้ที่ทำหน้าที่ฟ้องคือพนักงานอัยการ การจะฟ้องคดีได้ก็มีความจำเป็นต้องรู้เรื่องราวอย่างถูกต้องตรงไปตรงมาในสาระสำคัญต่างๆตามทฤษฎีจึงกำหนดให้ อำนาจสอบสวนฟ้องร้องต้องเป็นอำนาจเดียวกันมีเอกภาพ ตามระบบ “กล่าวหา” ที่กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้จะสามารถทำให้คุณภาพของข้อเท็จจริงของข้อหาและ

ข้อมูลบุคคลได้ถูกนำเสนอขึ้นไปยังชั้นพิจารณาพิพากษาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้พิพากษาก็จะสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษให้เหมาะสมกับแต่ละคนได้และยังเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปใช้ประโยชน์ในการทำแผนบังคับโทษจำคุกเป็นรายบุคคลด้วย อันจะยังให้หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลมีความสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ในความคิดเกี่ยวกับขยาเสพติดการจะทำให้เกิดผลในการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลแต่ละคน จะต้องมีการจำแนกลักษณะการกระทำความคิดยาเสพติดเพราะมีความสำคัญต่อการลงโทษบุคคลอย่างมาก เนื่องจากลักษณะของการกระทำมีหลายรูปแบบ ได้แก่ ผู้ร้ายใหญ่ ผู้ร้ายย่อย ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้รับจ้าง ผู้สมคบสนับสนุน ผู้เสพ ฯลฯ ในทางวิชาการมองว่าต่างมีความชั่วหรือสัดส่วนของพฤติกรรมเลวร้ายที่แตกต่างกัน

ตามหลักทัณฑวิทยา การปฏิบัติหรือการลงโทษต่อผู้กระทำความผิด จะต้องคำนึงถึงภูมิหลังหรือพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นผู้ร้ายหรือคนที่ปลั่งพลาดเป็นผู้ที่พอจะแก้ไขหรือผู้ที่ถลาลึกลงไปเกินกว่าจะแก้ไข เป็นผู้ที่ชั่วร้ายในสันดานมีความโหดร้ายทารุณ หรือทำไปโดยอารมณ์ชั่ววูบ การปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้ต้องแตกต่างกัน คนที่เป็นผู้ร้ายเป็นอาชญากรโดยสันดาน พวกขยาเสพติดหรือพวกทำผิดโดยมีความโหดร้ายทารุณควรต้องลงโทษให้หนักหรือกันออกจากสังคมให้นานเท่าที่จะทำได้หากถึงขั้นประหารชีวิตก็ควรต้องประหารชีวิต แต่สำหรับพวกที่กระทำโดยปลั่งพลาดอารมณ์ชั่ววูบ ก็ต้องให้อโอกาสในการกลับตัวและลงโทษไปตามความหนักเบาของคดี ถ้าจะเปรียบคนที่ทำผิดกับบัว 3 ระดับ ก็อาจจะแยกได้ดังนี้ คือ พวกบัวพินน้ำ เป็นผู้ที่กระทำผิดโดยปลั่งพลาดในคดีเล็กน้อยพวกนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการจำคุกก็สามารถที่จะกลับตัวได้ควรจะอบรมแก้ไขเขาในชุมชน ให้โอกาสเขากลับตัวและใช้ทรัพยากรชุมชนมาช่วย พวกที่สองคือ พวกบัวปริ่มน้ำพวกนี้ต้องการระยะเวลาในการอบรมแก้ไขฟื้นฟูบำบัดในระยะเวลาหนึ่งซึ่งอาจจะกลับตัวได้ และอาจจะกลับตัวไม่ได้ พวกนี้เป็นพวกที่ขาดอะไรหลายๆ อย่างในสังคมและต้องการฟื้นฟูสำหรับพวกสุดท้ายคือ พวกบัวในโคลนตม พวกนี้จะเป็นพวกที่กระทำผิดโดยสันดาน พวกอาชญากรอาชีพ หากต่อการกลับตัว จำต้องกันออกจากสังคมเป็นระยะเวลานาน

การที่จะลงโทษหรือปฏิบัติต่อบุคคลที่กระทำผิดทั้ง 3 ประเภทนี้อย่างไรและจะแยกแยะผู้กระทำความผิดว่าเป็นประเภทไหนนั้นต้องพิจารณาจากภูมิหลังของผู้กระทำความผิดในแต่ละราย พิจารณาจากประวัติและสภาพแวดล้อม รวมทั้งพฤติกรรมและสาเหตุของการกระทำผิด

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในประเทศต่างๆ ปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญต่อภูมิหลังและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดมากขึ้น โดยในหลายๆ ประเทศทั่วโลกได้ออกแนวทางในการกำหนดโทษในคดีอาญาขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งได้มีการคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ สอง มิติ คือ ระดับความรุนแรงของการกระทำความผิด กับ ภูมิหลังหรือประวัติอาชญากรของผู้กระทำความผิดประกอบกัน

2.4 คุณพินิจในการกำหนดโทษในคดีอาญา

การกำหนดโทษเพื่อใช้มาตรการบังคับทางอาญากับผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม มีความสำคัญมาก หากกระทำผิดพลาดหรือบกพร่องยอมก่อให้เกิดผลกระทบต่อในเชิงลบหลายประการ คำว่า “คุณพินิจในการกำหนดโทษ” คือคุณพินิจของศาลในการที่จะกำหนด “มาตรการบังคับทางอาญา” (Kriminalsanktion) กับการกระทำความผิดใดความผิดหนึ่ง²⁵ ประเด็นจึงเกิดขึ้นว่าความเหมาะสมของคุณพินิจที่กำหนดโทษ จำต้องได้สัดส่วนที่เป็นธรรมตามหลักการใช้มาตรการบังคับทางอาญาให้เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Punishment) กรณีจึงเป็นความสัมพันธ์ของปัจจัย ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงของพฤติกรรมในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิด
2. ข้อเท็จจริงของบุคคล ประวัติความเป็นมาความประพฤติเป็นอาชญากร ของจำเลยแต่ละคน ผลลัพธ์ของคุณพินิจในการกำหนดโทษจะออกมาโดยเป็นการกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล จึงกล่าวได้ว่า “คุณพินิจในการกำหนดโทษ” เป็นเหตุผลในทางกฎหมายที่ได้จากการกระทำความผิดอาญาที่สอดคล้องกับพฤติกรรม ลักษณะการกระทำ ความร้ายแรงของการกระทำ และความเป็นไปได้ในการบังคับโทษกับผู้กระทำความผิดคนนั้น “คุณพินิจในการกำหนดโทษ” จึงต้องพิจารณาไปไกลกว่าการที่จะกำหนดว่าผู้กระทำความผิดควรจะได้รับโทษเท่าใด แต่

จะต้องมองไปถึงการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิดที่ได้ถูกกลไกของระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันจะยังให้บรรลุภารกิจของกฎหมายอาญาอย่างแท้จริง ดังนั้น การพิจารณาใช้คุณพินิจจึงต้องคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดอย่างน้อย 3 มิติ คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ในการใช้คุณพินิจในการกำหนดโทษ รวมถึง การรอกการลงโทษ การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น

²⁵ คณิต ฒ นคร, *อ่างแล้ว เริงอรรถที่ 7*, น.493.

ในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction) ก็กับการกระทำความผิดใดผิดหนึ่งนั้น ศาลจะพิจารณากำหนดดังต่อไปนี้²⁶

1. กำหนดชนิดของมาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction)
2. กำหนดความหนักเบาของมาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction) ที่ได้กำหนดตาม 1. และ
3. กำหนดการบังคับใช้มาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction) ตามที่ได้กำหนดตาม 2. นั้น

จากการพิจารณากำหนดโทษดังกล่าวจะเห็นได้ว่าดุลพินิจในการกำหนดโทษมิได้หมายความว่าเฉพาะการกำหนดเฉพาะเรื่องโทษว่าควรจะใช้โทษชนิดใด หนัก เบาแค่ไหน แต่หมายความรวมถึงการกำหนดใช้มาตรการบังคับทางอาญาต่างๆ ที่มีอยู่ในกฎหมาย เช่น วิธีการเพื่อความปลอดภัย รวมตลอดถึงการกำหนดว่าจะใช้มาตรการบังคับทางอาญานั้นๆ อย่างไร ด้วยเหตุนี้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจึงหมายถึงการรอกการลงโทษ การรอกการกำหนดโทษ การยกโทษและอื่นๆด้วย

ดุลพินิจในการกำหนดโทษ จึงเป็นตัวบ่งชี้ในการให้ความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญ และแสดงผลของมาตรฐานประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการตรวจสอบค้นหาความจริงจาก ประชานในคดีคือ จำเลย และจากพฤติกรรมการกระทำความผิดอาญาของเขา

2.5 นโยบายกฎหมายยาเสพติดและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงนโยบายกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทย รวมตลอดถึงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 และกล่าวถึงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ดังนี้

2.5.1 นโยบายและกฎหมายยาเสพติด

ปัญหาเสพติด เป็นภัยคุกคามทำลายประเทศชาติส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคมส่วนรวมในมิติต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อตัวบุคคล ผลกระทบ

²⁶ เพิ่งอ้าง, น.493.

ต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม ผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ และความมั่นคงและชื่อเสียงของประเทศ ซึ่งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในสังคมโลก ที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดของประเทศโดยมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้คดียาเสพติดมีลักษณะพิเศษและซับซ้อนแตกต่างจากการกระทำ ความผิดอาญาทั่วไป จึงต้องมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ขึ้นมาเฉพาะ

ประเทศไทยมีนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ด้วยการรวมพลังทุกภาคส่วนเป็นพลังแผ่นดินในการต่อสู้กับยาเสพติด โดยยึดหลักผู้เสพ คือ ผู้ป่วย ที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคมและสั่งการให้มีการกำกับ ติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ รวมทั้งดำเนินการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยึดหลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพลและผู้ประพฤติกุณชอบ มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและดำเนินการอย่างจริงจังในการป้องกัน ปราบปราม เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ก็เนื่องจากในปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไปสู่อาชญากรรมที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร และมีลักษณะพิเศษมากยิ่งขึ้น โดยผู้กระทำความผิดอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประกอบกับมีคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งคดีดังกล่าวมีลักษณะพิเศษและซับซ้อนแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาทั่วไป สมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติด โดยเฉพาะ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวน โดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ ฎีกาและอายุความ รวมทั้งกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับชำระค่าปรับ เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาและบังคับโทษคดียาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

2.5.1.1 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีอาญา พ.ศ. 2550

1) หลักการและเหตุผลในการตรากฎหมาย

โดยที่คดีอาญามีลักษณะพิเศษและซับซ้อนแตกต่างไปจากการกระทำความผิดอาญา โดยทั่วไปสมควรที่จะมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความคดีอาญาเป็นการเฉพาะ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวน โดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ รวมถึงเพื่อกำหนด บทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ ฎีกาและอายุความ การบังคับชำระค่าปรับ เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีและบังคับโทษคดีอาญาเสด็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้น²⁷

2) สาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีอาญา พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญประกอบด้วย บทบัญญัติทั่วไป การสืบสวน การสอบสวน วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น อุทธรณ์ ฎีกา การบังคับโทษปรับ อายุความ และบทเฉพาะกาล โดยแบ่งออกเป็น 6 หมวดรวม 24 มาตรา

3) บทบัญญัติมีผลกระทบ โดยตรงต่อผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเสด็จ

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน เช่น

(1) การที่ยังให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอื่นบางฉบับมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาเสด็จ

มาตรา 3 บทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาใด ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง หรือกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

(2) การกำหนดความหมายของคำสำคัญ

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“พนักงานอัยการ” หมายความว่าอัยการทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

²⁷ กอบกุล จันทวโรและคณะ, “มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดคดีอาญาเสด็จเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ,” การวิจัยภายใต้โครงการกำลังใจ ในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2558: น.47.

“ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหยกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

“ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

“เจ้าพนักงาน” หมายความว่า เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ศาลอุทธรณ์” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์ซึ่งมิใช่ศาลอุทธรณ์ภาค

(3) ให้อำนาจหัวหน้าส่วนราชการแต่ละส่วนเป็นผู้ออกระเบียบหรือกฎกระทรวงได้เอง เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

มาตรา 6 ให้ประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ประธานศาลฎีกา มีอำนาจออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

(4) กำหนดมาตรการในการสืบสวนโดยวิธีพิเศษ

มาตรา 7 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณีมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไปก่อน แล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว

การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 8 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี มีอำนาจครอบครองหรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทั้งในและนอกราชอาณาจักร เพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้

ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนั้น โดยในการมอบหมายให้คำนึงถึงระดับความรับผิดชอบของผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออก เพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

การขออนุญาต การอนุญาต การครอบครองระยะเวลาในการครอบครองหรือการให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของเจ้าพนักงานตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 10 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เจ้าพนักงานอาจร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ดำเนินการให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดและการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้รับการร้องขอดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอโดยปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายดังกล่าว

เจ้าพนักงานผู้ใดเปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ได้มาตามวรรคหนึ่งให้แก่บุคคลอื่นอันมิใช่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าว ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

(5) บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี

มาตรา 12 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งจำเลยมีทนายความ ถ้าปรากฏว่าจำเลยคนใดจงใจไม่มาศาลหรือหลบหนี และมีความจำเป็นเพื่อมิให้พยานหลักฐานสูญหายหรือยากแก่การนำมาสืบในภายหลัง เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรก็ให้ศาลมีอำนาจสืบพยานหลักฐานลับหลังจำเลย แต่ต้องให้ออกาสทนายความของจำเลยที่จะถามค้านและนำสืบหักล้างพยานหลักฐานนั้นได้

มาตรา 13 ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือคดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตลอดชีวิตหรือโทษสถานหนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานหลักฐานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

(6) การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ และฎีกา

มาตรา 17 ในคดีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน และกรรมใดกรรมหนึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากมีการอุทธรณ์ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดพร้อมความผิดอื่นให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาในความผิดอื่นซึ่งมิใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

มาตรา 18 ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโดยมิชักช้า และภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 16 และมาตรา 19 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในการกระทำความผิดอื่นซึ่งมิใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดคู่ความอาจฎีกาได้ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 19 ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 18 วรรคหนึ่งแล้ว คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไปพร้อมกับฎีกาต่อศาลฎีกาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ขออนุญาตฎีกาฟัง เพื่อขอให้พิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัยก็ได้

เมื่อมีคำร้องขอตามวรรคหนึ่ง ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาในปัญหาเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้วินิจฉัยก็ได้ หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย

คดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้วินิจฉัย ให้เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ ตลอดจนการพิจารณาและมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ทั้งนี้ ในระเบียบดังกล่าวอย่างน้อยต้องระบุเงื่อนไขเวลาของการสั่งไม่อนุญาตที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อการปฏิบัติตามมาตรา 262 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ระเบียบตามวรรคสี่ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

2.5.1.2 กฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติดกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติด เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้น โดยเฉพาะ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนโดยการใช้นิติการสืบสวนพิเศษ และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ฎีกา และอายุความ รวมทั้งกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาและบังคับโทษคดียาเสพติดไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งหลักเกณฑ์

การสืบสวน และบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลนั้นจะมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้²⁸

(1) กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติดได้บัญญัติถึงวิธีการสืบสวนในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไว้โดยถือว่าเป็นครั้งแรกที่ได้มีการระบุถึงวิธีการสืบสวนไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน ซึ่งแต่เดิมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดความหมายของการสืบสวนไว้อย่างกว้างๆเท่านั้น ว่า “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 1 (10))

ในบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด ได้กำหนดถึงวิธีการสืบสวนไว้อย่างชัดเจนถึง 2 กรณี ได้แก่

1) การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน (เช่น การปลอมตัว การแฝงตัวเข้าไปในกลุ่มนักค้าหรือช่างานหรือองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด และรวมถึงการปฏิบัติการณ์ล่อซื้อยาเสพติด ทุกกรณีก็อยู่ในขอบเขตของการอำพรางด้วย)

2) การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย (เช่น การขายผลในกรณีสืบทราบข่าวว่า นาย ก จะลักลอบขนยาเสพติดไปส่งให้แก่ผู้ซื้อ คือชายไม่ทราบชื่อ ณ ร้านอาหารแห่งหนึ่ง เจ้าพนักงานก็เฝ้า นาย ก และสะกดรอยติดตาม นาย ก ตั้งแต่ออกจากที่พักจนไปถึงร้านอาหารและเฝ้าดูพฤติการณ์จนพบว่า มี นาย ข มา นั่งร่วมรับประทานอาหารด้วย โดยหากลับก่อนที่ทั้งคู่จะแยกจากกัน นาย ก ได้ส่งมอบถุงใส่ของให้แก่ นาย ข เจ้าพนักงานจึงเข้าจับกุม)

²⁸ สำนักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม, คู่มือการประสานงานและการรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม, 2558), น.45-48.

อีกทั้งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากวิธีการสืบสวนทั้ง 2 กรณีดังกล่าวของเจ้าพนักงาน ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ซึ่งถือได้ว่ากฎหมายได้บัญญัติรับรองวิธีการสืบสวนดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน อันมีผลทำให้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้

(2) กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจขอให้บุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ เฉพาะในเรื่องหนึ่งเรื่องใด เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยบุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดชอบแ่งเป็นส่วนตัวในความเสียหายที่เกิดขึ้น (เช่น กรณีเจ้าพนักงานอยู่ในระหว่างปฏิบัติงานสืบสวน จำเป็นจะต้องเปิดรถยนต์ของเป้าหมายเพื่อตรวจสอบบางอย่าง แต่ไม่มีความชำนาญในระบบกันขโมย จึงต้องอาศัยบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญให้มาช่วยเหลือเปิดล็อกประตูรถยนต์โดยไม่ให้มีเสียงสัญญาณเตือนภัยดังขึ้น เป็นต้น) ซึ่งตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการจะขอให้บุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษ เฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานไว้

(3) กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน(เนื่องจากในปัจจุบันในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดได้ใช้ประโยชน์จากระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ทำให้การสืบสวนติดตามข้อมูลทางระบบคอมพิวเตอร์ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งเจ้าพนักงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในระบบคอมพิวเตอร์มีน้อย ประกอบกับได้มีการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อยู่แล้ว การกำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ก็จะเป็นการสะดวกและสอดคล้องกับกฎหมายเฉพาะที่มีอยู่ ซึ่งตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดอำนาจในส่วนนี้ของเจ้าพนักงานไว้

(4) ในคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่จำเลยมีทนายความ ถ้าจำเลยจงใจไม่มาศาลหรือหลบหนีเพื่อไม่ให้พยานหลักฐานสูญหาย หรือยากแก่การนำมาสืบภายหลัง ศาลมีอำนาจสืบพยานลับหลังจำเลย เป็นหลักการใหม่ในส่วนของวิธีพิจารณาในศาลที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติขึ้น ซึ่งแตกต่างจากหลักการที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ว่า การพิจารณา

และสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172)

(5) สิทธิของการอุทธรณ์ การฎีกา ในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติดได้บัญญัติระบบการพิจารณาคดีของศาลไว้ 2 ชั้นศาล ได้แก่ศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์ กล่าวคือ ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นสิทธิของคู่ความในการอุทธรณ์จะมีเพียง 1 ชั้นศาล คือ มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์เท่านั้นไม่มีสิทธิที่จะฎีกาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เหมือนระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอื่น ๆ ที่มีใช้คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปกติ แต่คู่ความสามารถยื่นคำขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกาได้ ซึ่งหากศาลฎีกาพิจารณาคำขออนุญาตแล้วมีคำสั่งอนุญาตคดีก็จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกา แต่หากศาลฎีกาไม่อนุญาตตามคำขอก็ถือว่าคดีถึงที่สุดนับแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์

(6) กฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติดได้กำหนดอายุความในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ถึง 30 ปีได้แก่ ในคดียาเสพติดที่มีระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ถ้ามิได้ฟ้องหรือได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลภายใน 30 ปีขาดอายุความ คดียาเสพติดที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ถ้ายังไม่ได้รับโทษหรือรับโทษยังไม่ครบเพราะหลบหนีถ้ายังไม่ได้ตัวผู้นั้นมารับโทษเกินกำหนด 30 ปีนับแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่หลบหนีจะลงโทษผู้นั้นไม่ได้ ซึ่งอายุความ 30 ปีสำหรับกรณีขาดอายุความและสำหรับอายุความล่วงเลยการลงโทษตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติดนี้ นับว่ากำหนดจำนวนปีไว้สูงกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.5.2 การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ขั้นตอนสอบสวนคดีอาญาและการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา ขั้นตอนการฟ้องคดี ขั้นตอนการพิจารณาและการกำหนดโทษโดยศาล ดังนี้

2.5.2.1 ขั้นตอนสอบสวนคดีอาญาและการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา

ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ นับเนื่องจากยังไม่มีกฎหมายวิธีสบัญญัติที่จะนำมาใช้บังคับในการสืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี การพิจารณาคดีในคดียาเสพติดเป็นการเฉพาะ แม้จะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 เป็นการเฉพาะแต่ก็มีบทบัญญัติเฉพาะบางเรื่องไม่ครอบคลุมกระบวนการวิธีพิจารณาคดียาเสพติดทั้งหมดจึงจำเป็นต้องนำเอาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับเป็นส่วนใหญ่ซึ่งทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดียาเสพติดมิใช่น้อยเพราะคดียาเสพติดมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่มีความสลับซับซ้อน เป็นการกระทำความผิดในลักษณะเครือข่ายเชื่อมโยงเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลหรือมีตัวการใหญ่หรือนายทุนอยู่เบื้องหลังในขณะที่เดียวกันผู้กระทำความผิดบางรายก็มีลักษณะเป็นเหยื่อหรือเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้ในการกระทำความผิดเพื่อแลกกับผลประโยชน์เพียงเล็กน้อย ดังนั้น การดำเนินคดียาเสพติดจึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบและเหมาะสมกับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายอย่างเหมาะสม²⁹

สำหรับมาตรการทางกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีการนำมาใช้บังคับมีบทบัญญัติบางมาตราที่เป็นปัญหาทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดสำหรับผู้กระทำความผิดไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

การดำเนินคดีอาญาของไทยได้แบ่งแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวน ฟ้องร้อง ออกจากกัน โดยอำนาจสอบสวนคดีอาญาเป็นของพนักงานสอบสวน แต่เพียงฝ่ายเดียว³⁰ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ได้ให้นิยามของคำว่า “การสอบสวน” คือ

“การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ”

จากความหมายของการสอบสวนตามที่กฎหมายบัญญัติดังกล่าวข้างต้น การสอบสวนต้องทำไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม แสวงหาพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายและต้อง

²⁹ กอบกุล จันทวโรและคณะ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 26*, น.54.

³⁰ วัฒนา บุญเหิน, “มาตรการคุ้มครองผู้ต้องหาในการสอบสวนคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), น.7.

กระทำด้วยวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยต้องยึดหลักฟังความทุกฝ่าย³¹ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการสอบสวนไว้ดังนี้

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามำหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

อำนาจพนักงานสอบสวนตามมาตรา 131 นี้ เป็นหลักการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนว่า จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดและหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย³²

มาตรา 134 เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำผิดตามข้อหา

ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริง อันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง

³¹ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, “การกลั่นกรองพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), น.19.

³² ณรงค์ ไชยาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2547), น.283.

หรือก่อนที่จะดำเนินการตาม มาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และ มาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

มาตรา 135 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเกียรติ หลอกลวง ทรมาน ใช้อำนาจบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างไรๆ ในเรื่องที่ต้องหาขึ้น

ส่วนการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาขึ้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 138 ว่า

“พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา”

อำนาจตามมาตร 138 หมายถึง การสอบสวนเกี่ยวกับประเด็นเฉพาะเรื่องที่กระทำเพื่อทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาชญาของผู้ต้องหา ความเป็นมาแห่งชีวิตหมายถึง ประวัติวิถีชีวิตของผู้ต้องหาก่อนการกระทำผิด เช่น มีการศึกษาอย่างไร ประกอบอาชีพอย่างไรมาบ้าง ลักษณะครอบครัวเป็นแบบใด มีพฤติกรรมนิสัยเป็นอย่างไร สิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นแบบไหน เคยกระทำผิดมาแล้วหรือไม่³³ ส่วนความประพฤติอันเป็นอาชญา ก็เช่น ผู้ต้องหาเป็นผู้ชอบดื่มสุราเป็นอาชญาหรือไม่ หรือมีความประพฤติชอบเสพยาเสพติดเป็นอาชญาหรือไม่ หรือดูความเป็นมาแห่งชีวิตว่าครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือไม่ ซึ่งกฎหมายมาตรานี้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนก็ได้ และข้อสำคัญที่สุดพนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา³⁴

การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวนในเรื่องเหล่านี้ได้ ก็เพราะอำนาจการสอบสวนโดยปกติย่อมต้องมุ่งหมายเพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษในความผิดที่กล่าวหาตามในคำนิยามมาตรา2(11) แต่การ

³³ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่9 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น.369.

³⁴ สหส สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่2 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, 2551), น.353.

สอบสวนตามมาตรา 138 หาใช่เพื่อการดังกล่าวไม่ จึงจำเป็นต้องบัญญัติให้อำนาจสอบสวนขึ้นเป็นอีกกรณีหนึ่ง³⁵

แต่ในทางปฏิบัติมีค้อยได้มีการนำมาใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตของจำเลยต่อศาลเพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำผิดให้เหมาะสมเป็นรายๆไป³⁶ หรือเนื่องจากพนักงานสอบสวนอาจเห็นว่าเป็นเรื่องการให้อำนาจให้กระทำ มิใช่เป็นบทบังคับ จึงไม่ทำการสอบสวนขอเท็จจริงในส่วนนี้ ซึ่งผลเสีย ย่อมตกแก่ตัวผู้ต้องหาเนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาในแง่ที่เป็นคุณไม่ได้รับการรวบรวมเข้าไว้ในสำนวนในชั้นนี้ ทำให้พอส่งสำนวนให้อัยการและอัยการยื่นฟ้องต่อศาล ทำให้ศาลไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำผิดประกอบดุลยพินิจในการกำหนดโทษของศาล

2.5.2.2 ขั้นตอนการฟ้องคดี

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้วก็ต้องส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อตรวจพิจารณาก่อนที่จะมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจที่จะสั่งการตามที่เห็นสมควรได้เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรมแก่ผู้กล่าวหา

ในขั้นตอนการฟ้องคดีนั้นประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ต้องหามากเท่าไร ซึ่งเห็นได้จากในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนแต่เฉพาะพฤติการณ์แห่งคดีว่าครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่แล้วส่งให้อัยการฟ้องเท่านั้น โดยไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาเลยและอัยการก็ใช้อำนาจสอบสวนเพิ่มเติมค่อนข้างน้อย หากมีความสงสัยเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ที่บัญญัติว่า

“เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวน ดังกล่าวในมาตราก่อน ให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหามาเพื่อฟ้องต่อไป

³⁵ คณิง ภาไชย, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 32*, น.370.

³⁶ หยุด แสงอุทัย, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.125-127.

(2) ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามที่เห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไป

(ข) วินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลขัง แล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

ในคดีฆาตกรรม ซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติ ราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุม ของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทนเท่านั้นมีอำนาจออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง”

ทำให้อัยการไม่มีข้อมูลด้านอื่นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาเนื่องจากอัยการมีดุลพินิจในการสั่งคดี ประกอบการใช้ดุลพินิจในการฟ้องคดี ทำให้ผู้ต้องหาบางประเภทที่ไม่สมควรเข้ามาสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล ก็เข้ามาสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ซึ่งหากอัยการมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดอัยการอาจมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีก็เป็นได้ และที่สำคัญหากอัยการสั่งฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดส่งให้ศาลด้วย ก็จะทำให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม

ส่วนฟ้องและการบรรยายฟ้องนั้นตามมาตรา 158 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติว่า “ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

- (1) ชื่อศาลและวันเดือนปี
- (2) คดีระหว่างผู้ใด โจทก์ ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด
- (3) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับ
- (4) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติและบังคับของจำเลย

(5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริง และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลย เข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียนหรือสิ่งอื่น อันเกี่ยวกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริบูรณ์หรือคิดมาท้ายฟ้อง

(6) อ้าง มาตรา กฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็น ความผิด

(7) ลายมือชื่อ โจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง”

“ฟ้อง” คือ การยื่นยันการกระทำผิดของจำเลย หรือยื่นยันคำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับจำเลยคนนั้นและคำขอให้มีการใช้สภาพบังคับกับจำเลย³⁷

“ฟ้อง” เป็น “วัตถุแห่งคดี” (Prozessgegenstand / object of proceeding) ทำนองเดียวกับ “ข้อหาในชั้นสอบสวน” กล่าวอีกนัยหนึ่ง “ฟ้อง” เป็น “ข้อหาในชั้นศาล” และเป็นข้อที่ผู้กมัดศาลให้ต้องพิจารณาและพิพากษาภายในกรอบนั้น

ข้อเท็จจริงที่โจทก์บรรยายมาในฟ้องนั้น ไม่ใช่แต่เพียงกล่าวอ้างข้อเท็จจริงที่กว้างๆหรือคำกว้างๆตามที่กฎหมายกำหนดและองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายในความผิดฐานที่ฟ้องเท่านั้น แต่จะต้องบรรยายถึงพฤติกรรมของจำเลยในรายละเอียดตามสมควร เช่น การกระทำที่เจาะจงบางอย่าง วันเวลาที่เกิดการกระทำ ความผิด และรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด เป็นต้น เพื่อให้จำเลยทราบว่า จำเลยได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างไร ในพฤติการณ์อย่างไรนั่นเอง³⁸

การบรรยายฟ้องต้องบรรยายการกระทำที่จำเลยได้กระทำตามที่ได้ความตามการสอบสวนและต้องยื่นยันว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายอย่างไร การบรรยายฟ้องต้องบรรยายให้ชัดเจนที่สุด ให้จำเลยเข้าใจได้คือว่าเขาได้ กระทำอะไร อย่างไร และผิดกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้ถูกต้องกับ “หลักฟังความทุกฝ่าย” (Grundsatz “audiatur et altera par” / principle “audi alteram partem”) กล่าวคือ เพื่อจำเลยจะได้กล่าวแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้อง

³⁷ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เจริงรรถที่ 2*, น.518.

³⁸ ณรงค์ โจหาญ, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม2*, พิมพ์ครั้งที่3 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547), น.21-22.

แต่การบรรยายฟ้องในทางปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นเพียงการบรรยายให้ครบองค์ประกอบ ความผิดอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงประวัติความเป็นมาของจำเลยเลย เพราะถ้าหากบรรยายฟ้องโดย คำนึงถึงประวัติความเป็นมาของจำเลยด้วยจะสามารถทำให้ศาลมีข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอที่จะใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาไปในทางใดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมสืบต่อไป

2.5.2.3 ขั้นตอนการพิจารณาและการกำหนดโทษโดยศาล

เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมศาลมีบทบาทสำคัญในการ ตรวจสอบข้อเท็จจริง พยานหลักฐานจากฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลย และมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ เป็นการให้โอกาสทุกฝ่ายในการพิสูจน์ ความจริงต่อศาลโดยมีบทบัญญัติที่สำคัญ เช่น

มาตรา 175 เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมี อำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบ การวินิจฉัยได้

มาตรา 226 พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งนำ จะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิด หรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่น สัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบท บัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย นี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการ สืบพยาน

มาตรา 226/1 ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่ เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัย ข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟัง พยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจาก ผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้ง ปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น
- (2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี
- (3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

มาตรา 227 ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่าหน้าพยานหลักฐาน ทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยก ประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

มาตรา 227/1 ในการวินิจฉัยชี้ว่าหน้าพยานบอกเล่า พยานชัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรถือพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน

พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

จะเห็นได้ว่าหากศาลได้ใช้ความละเอียดรอบคอบในการรับฟังข้อเท็จจริงพยานหลักฐาน และตรวจสอบความถูกต้อง ในการดำเนินงาน ย่อมทำให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งจะส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาเป็นไปอย่างถูกต้องเป็นธรรม

มาตรา 228 ระหว่างพิจารณาโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้

พยานที่ศาลมีอำนาจสืบเพิ่มเติมดังกล่าวมานั้น เรียกว่า พยานศาล คือ พยานที่ศาลเรียกมาเบิกความเอง โดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดอ้าง³⁹ เป็นบทบัญญัติที่ให้ดุลพินิจศาลที่จะไม่ผูกพันเฉพาะพยานที่น่าสืบโดยคู่ความ แต่ศาลอาจเรียกพยานมาสืบเองได้ โดยที่เห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความร้องขอ และเป็นการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์ความผิด⁴⁰

³⁹ วิรัช เมฆอรุณทัตย์, คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2, (กรุงเทพมหานคร : เล็นเบียม, 2550), น.452.

⁴⁰ ณรงค์ ใจหาญ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 37, น.227.

มาตรา 229 ศาลเป็นผู้สืบพยาน จะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นควรตามลักษณะพยาน
 บทบัญญัติในมาตรา 229 กำหนดให้ศาลเป็นผู้สืบพยานในศาลหรือนอกศาลก็ได้ เป็น
 บทบัญญัติที่กำหนดบทบาทของศาลในการค้นหาความจริง⁴¹

2.6 ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขัง สำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (United Nations Rules for the treatment of women prisoners and non-custodial measures for women offenders) หรือ “ข้อกำหนดกรุงเทพฯ” (Bangkok Rules)

แม้จะมีข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอยู่แล้ว
 ซึ่งช่วยทำให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น
 รวมถึงมีแนวทางที่เป็นทางเลือกโดยมาตรการที่มีใช้การคุมขัง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่
 ใช้สำหรับผู้ต้องขังหรือผู้กระทำความผิดโดยทั่วไป โดยมิได้ให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างเหมาะสมที่
 ควรจะมีข้อกำหนดสำหรับผู้ต้องขัง หรือผู้กระทำความผิดหญิงเป็นการเฉพาะ เนื่องจากโดยลักษณะ
 ของเพศสภาพความรับผิดชอบและความต้องการพิเศษของผู้หญิงแตกต่างไปจากผู้ต้องขังชาย สิทธิ
 มนุษยชนที่ผู้ต้องขังหญิงในฐานะมนุษย์คนหนึ่งจึงควรจะได้รับปัจจัยพื้นฐานและได้รับการ
 คุ้มครองอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อไม่ให้เป็นการลงโทษซ้ำซ้อนจากสังคม และสามารถกลับ
 คืนไปอยู่รวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป จึงได้มีการทบทวนมาตรการใน
 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงหรือผู้กระทำความผิดหญิงโดยตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
 ในกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) สำหรับผู้หญิงอย่างเหมาะสมในระยะต่อมา

เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยที่ 65 ได้รับรองร่าง
 มติเรื่องข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้
 การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women
 Prisoners and Non - Custodial Measures of Women Offenders) โดยฉันทามติ⁴² และเรียกเพื่อเป็น

⁴¹ วิภา ปิ่นวีระ, “บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น.110.

⁴² สมัชชาสหประชาชาติสมัยที่ 65 รับรองร่างข้อมติเรื่องข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการ
 ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง. กองการสังคม กรม
 องค์การระหว่างประเทศกระทรวงต่างประเทศ

เกี่ยวข้องกับประเทศไทยว่า “ข้อกำหนดกรุงเทพฯ” (Bangkok Rules) ทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งถึงแม้จะไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่ประเทศต่างๆ ต้องปฏิบัติตามแต่ก็เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ยอมรับกันในระดับสากลและประเทศต่างๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ เพื่อยกระดับมาตรฐานของการราชทัณฑ์ของประเทศนั้นๆ⁴³

การที่ข้อกำหนดดังกล่าวถูกเรียกชื่อตามเมืองหลวงของไทยนั้น เป็นเพราะว่าข้อกำหนดนี้เป็นความริเริ่มของประเทศไทย ภายใต้โครงการ “Enhancing Lives of Female Inmates: ELFI” ในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ที่ทรงเล็งเห็นว่าปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานการดูแลผู้ต้องขังหญิงเป็นการเฉพาะ สตรีเหล่านี้ควรได้รับการคุ้มครองและปฏิบัติอย่างเหมาะสมด้วยมาตรฐานที่สมควรขณะถูกคุมขัง จึงมีพระดำริให้กระทรวงยุติธรรมร่างข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงเพื่อเสนอให้ยูเอ็นรับรองใช้เป็นมาตรฐานในการดูแลผู้ต้องขังหญิงทั่วโลก

ทั้งนี้ประเทศไทยได้ดำเนินการผลักดันร่างข้อมติเรื่องข้อกำหนดฯ ให้เป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกสหประชาชาติผ่านเวทีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นระยะๆ จนได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติในการประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติสมัยที่ 65 โดยก่อนหน้านี้พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ได้เสด็จเป็นองค์ประธานในงานเปิดนิทรรศการ ELFI และประธานเลี้ยงรับรองให้แก่คณะทูตานุทูตและเลขาธิการสหประชาชาติรวมทั้งผู้บริหารระดับสูงของสหประชาชาติเมื่อวันที่ 6 ตุลาคมพ.ศ. 2553 และได้ทรงมีพระดำรัสเปิดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับโครงการ ELFI และข้อกำหนดดังกล่าวด้วย

ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ฉบับนี้ ถือเป็นข้อกำหนดฉบับแรกของสหประชาชาติที่กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรื่องจำซึ่งสามารถใช้อ้างอิงในการปรับปรุงกฎหมายภายในกฎระเบียบด้านราชทัณฑ์ที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงในประเทศต่างๆต่อไป อันถือเป็นบทบาทเชิงรุกที่สำคัญของไทยในการส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระบบความยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องขังหญิงและบุตรติดผู้ต้องขังหญิงทั่วโลก ตามคำมั่นด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ให้ไว้กับประชาคมโลกอีกทั้งยังเป็นการเทิดพระเกียรติพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ใน

⁴³ นัทธิ จิตสว่าง, “แนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติในงานราชทัณฑ์ของไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/533423>

ฐานะที่ทรงเป็นผู้ริเริ่มโครงการ ELFI และทรงทุ่มเทพระวิริยะอุตสาหะจนประสบผลสำเร็จในการสนับสนุนให้ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ได้รับการยอมรับในเวทีสหประชาชาติในที่สุด

ทั้งนี้สหประชาชาติได้ถือว่ามีมติเรื่องข้อกำหนดกรุงเทพฯ เป็นผลสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่งของการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยนี้ด้วย โดยเห็นว่าข้อกำหนดกรุงเทพฯ จะช่วยคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิง ตั้งแต่การจำแนกลักษณะและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่มีลักษณะพิเศษแต่ละประเภท การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพที่เป็นความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง การใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขัง และการดูแลบุตรที่ติดผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ทั้งนี้โดยที่ประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มข้อกำหนดกรุงเทพฯ ผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำของไทยจึงควรได้รับประโยชน์จาก ข้อกำหนดดังกล่าวด้วยเป็นอันดับแรก โดยประเทศไทยจะเดินหน้าปรับปรุงสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำทั่วประเทศอย่างจริงจังเพื่อให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ และเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประเทศต่างๆ รวมทั้งจะส่งเสริมและสนับสนุนข้อกำหนดกรุงเทพฯ ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างแพร่หลายเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขังหญิงทั่วโลกต่อไป⁴⁴

สำหรับประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่ผลักดันให้เกิดข้อกำหนดกรุงเทพฯ ดังกล่าวนี้นี้จึงต้องแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพฯ ให้เป็นที่ยอมรับของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทที่ผลักดันโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice) หรือ TIJ ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยก็ควรที่จะเป็นประเทศตัวอย่าง ในการพยายามในการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพฯ โดยผ่านหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติสำนักงานอัยการสูงสุดและกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการที่จะทำให้การปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้เกิดประสิทธิภาพ

โดยท่านชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ ปลัดกระทรวงยุติธรรม⁴⁵ ได้อธิบายถึงข้อกำหนดกรุงเทพฯ ว่า เป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง มี 4 ประเด็น

⁴⁴ สมัชชาสหประชาชาติสมัยที่ 65 รับรองร่างข้อมติเรื่องข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง. กองการสังคม กรมองค์การระหว่างประเทศกระทรวงต่างประเทศ

⁴⁵ ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ, “ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ป้องกันหญิงกับปมคันลึง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2559, จาก <http://www.matichon.co.th/news/157196>

สำคัญ คือ 1. เป็นมาตรฐานสหประชาชาติ ที่ประเทศไทยโดยเฉพาะพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงผลักดันให้เกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับ

2.เป็นข้อกำหนดที่ใช้สำหรับผู้ต้องขังหญิง จากปกติที่มีกำหนดแมนเดลา (Mandela Rule) ของสหประชาชาติ แต่ข้อกำหนดกรุงเทพฯจะเน้นลักษณะเฉพาะของผู้หญิง ที่มีเรื่องสุขภาพอนามัย การทำหน้าทีแม่ และบทบาทต่อครอบครัว

3.การบริหารจัดการระบบเรือนจำ เมื่อผู้หญิงถูกจำกัดเสรีภาพ ทำอย่างไรจะดูแลและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ผู้หญิงตั้งครรภ์มาอยู่ในเรือนจำ คลอดแล้วต้องทำอะไร ข้อกำหนดกรุงเทพฯวางหลักการไว้กว้างๆ แต่ของไทยที่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาทรงริเริ่มไว้ จะมีห้องดูแลเด็กที่ติดมาในครรภ์ เด็กคลอดภายหลัง โดยจะดูแลถึงอายุ 3 ปี ระหว่างนั้นประสานกระทรวงสาธารณสุขมาช่วย มีโปรแกรมพิเศษให้ผู้ต้องขังหญิงเตรียมพร้อมก่อนคลอด”

4.ต้องมีมาตรการลดปริมาณผู้หญิงเข้าสู่เรือนจำ รวมถึงมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้หญิงให้มากที่สุด ตรงนี้ไม่ใช่การละเว้นการลงโทษผู้กระทำผิด แต่พยายามใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสม โดยดูประวัติย้อนหลังเพื่อหาสาเหตุความผิด ที่อาจเกิดจากความกดดัน ได้รับความรุนแรงในครอบครัว หรือปัญหาความยากจน นำมาประกอบการวินิจฉัยก่อนศาลพิพากษา

ซึ่งการที่จะลดปริมาณผู้ต้องขังหญิง ขั้นตอนแรกก็คือการลดปริมาณผู้ต้องขังหญิงที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการดูประวัติความเป็นมาของผู้หญิงคนนั้นเพื่อจะได้ทราบสาเหตุความเป็นมาของการกระทำความผิด

ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ประกอบด้วยข้อกำหนดในเรื่องต่างๆรวม 70 ข้อ โดยมีสาระสำคัญโดยสังเขปเกี่ยวกับการลดปริมาณผู้หญิงเข้าสู่เรือนจำรวมถึงมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้หญิงให้มากที่สุด โดยพยายามใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสม โดยดูประวัติย้อนหลังเพื่อหาสาเหตุความผิด ดังนี้

ข้อ 57 ให้แนวทางการพัฒนาและการใช้การตอบสนองที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดหญิง ต้องพัฒนาทางเลือกเฉพาะเพศหญิงในเรื่องมาตรการเบี่ยงเบน การเข้าสู่กระบวนการทางศาล และทางเลือกอื่นๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสิน โดยพิจารณาถึงประวัติของการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดหญิงและภาวะของผู้ต้องขังในการดูแลครอบครัว

ข้อ 58 ผู้กระทำความผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชน โดยไม่ได้รับการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสม ถึงภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัว ทางเลือกอื่นๆ ในการจัดการกับผู้หญิงที่กระทำความผิด เช่น การเบี่ยงเบน การเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่นๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในขั้นตอนการตัดสินคดีในช่วงเวลาที่เหมาะสมและเป็นไปได้

ข้อ 59 วิธีการคุ้มครองที่มีใช้การคุมขัง จะต้องถูกนำมาใช้เพื่อปกป้องผู้หญิงที่ต้องการการคุ้มครอง มาตรการชั่วคราวที่เกี่ยวกับการควบคุมตัวเพื่อคุ้มครองผู้หญิงที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดีหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่อื่น

ข้อ 60 การมีทรัพยากรที่เหมาะสมในการกำหนดทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงเพื่อที่จะผสมผสานมาตรการที่มีใช้การคุมขังกับกิจกรรมต่างๆ เพื่อจัดการกับปัญหาที่พบได้ โดยทั่วไปที่สุดอันจะนำไปสู่การเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้หญิง ซึ่งอาจรวมถึงหลักสูตรการบำบัดและการให้คำปรึกษาแก่เหยื่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และการล่วงละเมิดทางเพศ การรักษาที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางสมองและ โครงสร้างทางการศึกษา และการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานตามความต้องการสำหรับเด็กและผู้หญิง

ข้อ 61 ในการพิจารณาพิพากษาผู้กระทำความผิดหญิงศาลต้องพิจารณาถึงการใช้เหตุบรรเทาโทษ และความไม่รุนแรงที่สัมพันธ์กัน ลักษณะของการกระทำความผิดทางอาญาควบคู่ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและภูมิหลังทั่วไป

ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาทำการศึกษาโดยเน้นถึงการหาประวัติความเป็นมา ภูมิหลังของผู้ต้องหาหญิงเพื่อจะให้ศาลมีประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาหญิงเพื่อจะได้กำหนดโทษให้ได้ สัมพันธ์กับความผิด และเพื่อใช้มาตรการทางเลือกอื่นๆที่มีใช้การคุมขังผู้หญิงที่กระทำความผิดยาเสพติดที่ควรจะนำมาตราการต่างๆมาบูรณาการบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดต่อไป

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับ

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในต่างประเทศ

ในบทนี้จะศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมายยาเสพติด และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศอังกฤษ

3.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

เนื้อหาในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงนโยบายและกฎหมายยาเสพติด กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการบังคับโทษจำคุกและแผนบังคับโทษจำคุก ตลอดทั้งแนวทางในการช่วยเหลือภายหลังการปล่อยตัวจากเรือนจำ ในมิติของกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ปรากฏตามหัวข้อดังกล่าวเรียงลำดับดังต่อไปนี้

3.1.1 นโยบายและกฎหมายยาเสพติด

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอแยกศึกษาออกเป็น 2 เรื่องด้วยกันส่วนแรกเป็นเรื่องของนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติดและส่วนที่สองเรื่องกฎหมายยาเสพติดในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตามลำดับดังต่อไปนี้

1) นโยบายเกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติด¹ คำแนะนำจาก Prof.Dr.Tortsen VERREL คณະนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งกรุงบอนได้อธิบายไว้ในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2558 ณ ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งกรุง

---

¹ กอบกุล จันทวโร ธานี วรภัทร์ จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, “มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ,” การวิจัยภายใต้โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2558 : น.77.

บอน ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สรุปความได้ว่านโยบายเกี่ยวกับยาเสพติดของเยอรมนี แบ่งออกเป็น 4 แนวทาง² คือ การป้องกัน (Prevention) การบำบัดรักษา (Therapy) การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด (Drug help) การดำเนินคดี (Repression)

แนวทางที่ 1 การป้องกัน (Prevention) การป้องกันเป็นมาตรการแรกที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การใช้มาตรการใดๆ ก็แล้วแต่ หลักคือ เพื่อไม่ให้บุคคลเข้าไปสู่ขั้นตอนของการดำเนินคดีถ้าบุคคลนั้น เป็นผู้ที่ต้องพึ่งพายาเสพติดอย่างหนัก (Drugs Dependencies) และไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้น จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย อนึ่ง ครอบครัวและภาคสังคมต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันไม่ให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การให้ความรู้กับประชาชนโดยเฉพาะที่เป็นเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้อง ไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับและอธิบายให้รู้ถึงพิษภัยเกี่ยวกับยาเสพติด สารเสพติดที่เสพได้หรือเสพไม่ได้ตามกฎหมายเพื่อวัตถุประสงค์ในการลดความต้องการใช้ยาเสพติดของเขาเหล่านั้น

แนวทางที่ 2 การบำบัดรักษา (Therapy) ถ้ากระบวนการในขั้นการป้องกันไม่ได้ผล บุคคลนั้นก็จะต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูบำบัดเพื่อแสวงหาแนวทางในการรักษาให้หายเป็นปกติ และกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามปกติได้

แนวทางที่ 3 การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด (Drug help) เป็นที่ยอมรับว่าบุคคลบางคนไม่สามารถผ่านขั้นตอนการบำบัดรักษาได้และไม่สามารถจะรักษาได้ในเวลาจำกัด รัฐจึงต้องให้ยาเสพติดแก่บุคคลเพื่อรักษา หรือ Drugs Substitute Treatment เช่น Methadone Program โดยการจัดให้มี “ห้องเสพยา” หรือ Injection Room หรือการอนุญาตให้เสพ Heroin ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ กระบวนการดังกล่าวนี้มีข้อโต้แย้งว่า ไม่ได้เป็นมาตรการที่ทำให้บุคคลเลิกเสพยา แต่ยังคงเสพยาต่อไป อย่างไรก็ตามก็ต้องยอมรับความจริงที่ว่ามาตรการที่ทำให้คนเลิกเสพยาด้วยการเสพยาจะได้ผลในการป้องปรามการกระทำความผิดได้อย่างสมบูรณ์

แนวทางที่ 4 การดำเนินคดี (Repression) การดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดกฎหมายยาเสพติดของเยอรมนี เป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดยาเสพติดทุกลักษณะ ยกเว้นแต่การเสพ วัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้คือ การขจัดการเคลื่อนย้ายและจำหน่ายยาเสพติดทุกรูปแบบ โดยจะดำเนินคดีกับผู้นำเข้าและจำหน่าย และการดำเนินคดีกับผู้ครอบครองยา

² เพิ่งอ้าง, น.77-78.

เสพติดโดยคำนึงถึงปริมาณยาในครอบครอง อย่างไรก็ตามก็ตีกฎหมายของเยอรมนีไม่ได้อนุญาตให้บุคคลปลูกและใช้ยาเสพติดบางประเภท อย่างเช่น กัญชา เหมือนดังบางประเทศในทวีปอเมริกา และมาตรการบังคับทางอาญาจะไม่นำมาใช้ในการครองครองและส่งมอบยาเสพติด ในปริมาณที่พึงสันนิษฐานว่าจะใช้เพื่อการเสพ และในบางกรณีอาจมีการลดทอนอัตราส่วนการลงโทษหรือหยุดการบังคับโทษได้เมื่อบุคคลได้ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว จุดนี้คือการใช้มาตรการบำบัดรักษาแทนการดำเนินคดี

ลักษณะของความผิดและการลงโทษเกี่ยวกับยาเสพติด ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีของหน่วยงานภาครัฐและแม้กระทั่งศาลจะต้องมุ่งเน้นการปราบปรามและลงโทษผู้กระทำความผิดฐาน “ผลิตและจำหน่าย” เป็นหลักมากกว่า “ผู้เสพ”³

โครงสร้างของอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในเยอรมนี แบ่งอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ อาชญากรรมที่เกิดการกระทำความผิดโดยตรง (Acquisitive Crimes) และอาชญากรรมที่เป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำความผิด (Drugs Related Crimes)

1. อาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ การขนยาเสพติดและการจำหน่ายยาเสพติด เฉพาะในประเภทของการจำหน่ายยาเสพติดแบ่งออกเป็นอีก 2 ประเภท ได้แก่ การกระทำที่เป็นจำหน่ายยาเสพติดโดยตรงและการกระทำที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับการจำหน่ายยาเสพติด โดยเป็นอาชญากรรมอื่นที่กระทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์จะนำเงินไปซื้อยาเสพติด เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก หรือ ฉ้อโกง

ในส่วนของอาชญากรรมที่เป็นการกระทำความผิดโดยตรง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทย่อยๆ อีก ได้แก่ การกระทำอันเป็นความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงและการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายเรื่องอื่น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสาธารณสุข เป็นต้น

2. อาชญากรรมที่เป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำความผิด (Drugs Related Crimes) อาชญากรรมที่เกี่ยวเนื่องกับอาชญากรรมยาเสพติด หมายถึง อาชญากรรมอื่นที่เป็นผลกระทบบสืบเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นประชน โดยแบ่งออกเป็น อาชญากรรมอื่นที่รับอิทธิพลโดยตรงจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น อาชญากรรมรุนแรง หรือ การขนของผิด

³ เติ้งฮ้าง, น.79.

กฎหมายและอาชญากรรมที่เป็นผลมาจากการติดยาหรือต้องพึ่งพิงยาเสพติด เช่น อาชญากรรมค้าหญิงและเด็กโสเภณีหรือการเดินทางโดยไม่ชำระค่าตัว เป็นต้น

อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของเยอรมันในรอบ 40 ปี⁴ คือปี 1965-2012 พบว่าจำนวนผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเยอรมันมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปีโดยจำแนกเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือที่เรียกว่า Soft Drugs หรืออาจเรียกว่าผู้ต้องพึ่งพาแอลกอฮอล์ (Alcohol Dependencies) มีจำนวนร้อยละ 40 ของผู้กระทำความผิดทั้งหมดประมาณ 3,500 คน ในปี 2012 ในขณะที่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ หรือ Hard Drugs หรือผู้ต้องพึ่งพิงยาเสพติด (Drugs Dependencies) มีจำนวนร้อยละ 60 ของผู้กระทำความผิดทั้งหมด ซึ่งมากกว่าผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่เมื่อมองภาพรวมแล้ว จำนวนผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทั้งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับยาเสพติดรวมกันของเยอรมันยังน้อยกว่าผู้กระทำความผิดทั้งสองอย่างในประเทศไทยเป็นเท่าตัว

ส่วนการดำเนินคดียาเสพติดในชั้นศาล มีปริมาณผู้กระทำความผิดที่ศาลตัดสินให้จำคุกมีจำนวนเพียงหนึ่งในสามของจำนวนคดียาเสพติดเท่านั้น เพราะมีผู้กระทำความผิดที่ได้รับการตัดสินให้รับโทษอย่างอื่นนอกจากจำคุกถึงสองในสามส่วนของจำนวนคดีทั้งหมด ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าศาลอาญาเยอรมันเน้นการพิจารณาลงโทษอย่างอื่นนอกจากการจำคุก เพื่อวัตถุประสงค์ในการนำไปบำบัดรักษานั้นเอง

สำหรับสถานการณ์การบังคับโทษผู้กระทำผิดเพศหญิงในเยอรมันแม้ว่าผู้ต้องขังเพศหญิงจะมีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้น แต่ก็น้อยกว่าประเทศไทยมาก ทั้งนี้เนื่องจากเวลาดำเนินคดีในชั้นศาลจะคำนึงถึงภาระของผู้หญิงที่เกิดขึ้นหลังเธอถูกจองจำ เช่น การเลี้ยงดูบุตรและครอบครัว ดังนั้นการที่จะตัดสินลงโทษอะไรให้แก่จำเลยที่เป็นผู้หญิง ศาลจะคำนึงถึงหน้าที่ความเป็นผู้หญิง ดังนั้นการลงโทษจึงออกไปในแนวทางของการไม่จำคุกและใช้มาตรการอย่างอื่นแทน เพื่อไม่ให้การบังคับโทษกระทบความเป็นอยู่ของครอบครัวของผู้หญิงมากนัก

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้นทางของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน จะมีการพิจารณาก่อนว่าผู้ต้องหาที่กระทำความผิด มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือเครือข่ายค้ายาเสพติดรายใหญ่หรือไม่ ก่อนจะดำเนินคดีในชั้นตอนต่อไป เพื่อเป็นการตรวจสอบ แยกผู้กระทำ

⁴ เฟ็งฮ้าง, น.81-82.

ความผิดร้ายชั่ยออกจากรายใหญ่ สิ่งหนึ่งที่สามารถนำไปพิจารณาประกอบได้ คือ ปริมาณยาเสพติดในครอบครองระหว่างการจับกุม

ในเยอรมนีโทษจำคุก 15 ปี ถือเป็นโทษสูงสุดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยปกติผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษจำคุกโดยเฉลี่ย 2-5 ปี ไม่เกินกว่านั้น หลายกรณีที่มีการพิพากษาจำคุกน้อยกว่า 2 ปี เปรียบเทียบกับคดีฆาตคตย ศาลเยอรมนีก็พิพากษาจำคุกสูงสุด 6-10 ปีเท่านั้น

นักโทษในเรือนจำในเยอรมนีมีความสามารถในการเล่าเรียนในระบบสามัญหรือแม้แต่การฝึกอบรมอาชีพ มีน้อยกว่าร้อยละ 10 เพราะศักยภาพในการพัฒนาด้านสติปัญญาความคิดของคนกลุ่มนี้ต่ำกว่ามาตรฐานมาก มาสามารถสอบผ่านแม้กระทั่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการทำงานอยู่เสมอจึงไม่อาจเข้าอบรมอะไรได้

ในเยอรมนีมีสถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดแต่เป็นหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่ภาคเอกชนเป็นผู้ดูแล ถ้ากรณีการบำบัดผู้ติดยาในเรือนจำ เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลหรือสถานบำบัดเอกชนจะถูกเรียกเข้ามาในเรือนจำเพื่อบำบัดรักษา ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับการที่นักโทษจะได้รับการบริการด้านสาธารณสุขอย่างอื่น เช่น ทันตกรรม เป็นต้น และเมื่อการรักษาไม่ได้ผลก็จำเป็นต้องนำนักโทษออกไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำ ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้คุมนักโทษได้

สาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเยอรมนี คือ ความอ่อนแอต่อยาเสพติดของหญิง กล่าวคือ เมื่อครอบครัวหรือสังคมที่หญิงนั้นอาศัยอยู่เต็มไปด้วยยาเสพติด ซึ่งส่งผลในการยั่วยวนให้หญิงเกิดการเสพหรือสมาชิกในครอบครัวบังคับให้เสพหรือจำหน่าย หญิงก็จะเกิดความอ่อนแอต่อยาเสพติดกลายเป็นผู้ติดยาและสามารถกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างอื่นได้ต่อไป จึงกล่าวได้ว่ากรณีที่หญิงจะกระทำความผิดยาเสพติดหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคมประกอบกัน แต่อย่างไรก็ดีในเยอรมนี เงินรายได้จากการค้ายาเสพติดไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้หญิงกระทำความผิดยาเสพติดเช่นเดียวกับที่ประเทศไทยเป็น แต่เป็นความอ่อนแอด้านภูมิคุ้มกัน ทางสังคม ชนชั้นของบุคคลและความไม่เชื่อมั่นในตัวเองของบุคคลมากกว่า

---

⁵ เห่งอ้าง, น.86.

3.1.2 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงหลักการสอบสวนคดีอาญา ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา การนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาผู้ต้องหามาใช้ในขั้นตอนการฟ้องและการกำหนดโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

3.1.2.1 หลักการสอบสวนคดีอาญา หลักการดำเนินคดีอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ⁶ (Public Prosecution) การพิจารณาคดีเป็นไปตาม “หลักตรวจสอบค้นหาความจริง”(Examination Principle) และดำเนินคดีในระบบกล่าวหา (Accusatorial System) รัฐจะจัดให้มีพนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐ ทำหน้าที่เป็นโจทก์ในรูปแบบ แต่ไม่ได้เป็นโจทก์ในเนื้อหาคดีทำหน้าที่ดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การดำเนินคดีในระบบกล่าวหานี้เป็นระบบที่แยกหน้าที่แยกอำนาจ “สอบสวนฟ้องร้อง” และ อำนาจหน้าที่ “พิจารณาพิพากษา” ออกจากกัน โดยให้การดำเนินคดีชั้นสอบสวนฟ้องร้องทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการฝ่ายเดียว โดยยึดหลักว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการที่แบ่งแยกกันไม่ได้ ดังนั้นตำรวจและอัยการประเทศเยอรมนีจึงมีหน้าที่ร่วมมือกันค้นหาความจริงเกี่ยวกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น

3.1.2.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

(ก) ตำรวจ

ตำรวจเยอรมนีมีหน้าที่เป็นผู้ทำการสอบสวนในเบื้องต้นเท่านั้น ส่วนการสอบสวนทางคดี ตำรวจมีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการ และขณะที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานอัยการเกี่ยวกับคดีต้องฟังคำสั่งของอัยการ ฐานะของตำรวจในทางคดีจึงเป็นองค์กรที่มีหน้าที่สอบสวนของอัยการ (Ermittlungsorgan der Staatsanwaltschaft) เท่านั้น (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี มาตรา 163)

⁶ธานี วรภัทร์, “การศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดการบังคับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาใช้กับการวินิจฉัยการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกรณีศึกษาผู้ต้องขังหญิง,” ทุนวิจัยสำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2559 : น.33.

⁷ คณิต ฒ นคร, “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง,” ใน รวมบทความด้านวิชาการ ของ ศ.ดร.คณิต ฒ นคร, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., 2540), น.146.

(ข) อัยการ

อัยการมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี มาตรา 152 วรรคสอง บัญญัติว่า

“ถ้ากฎหมายมิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องสอบสวนดำเนินคดีกับการกระทำอันเป็นความผิดอาญาที่สามารถดำเนินการได้ทุกเรื่อง เมื่อปรากฏว่าในกรณีนั้นมีสิ่งสนับสนุนให้เชื่อได้ในข้อเท็จจริงที่เพียงพอ”

ดังนั้น อัยการจึงมีอำนาจในการเริ่มคดีเองหรือให้ตำรวจดำเนินการให้ ตำรวจจึงมีฐานะเป็นเพียงเครื่องมือของอัยการเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติอัยการมิได้ทำการสอบสวนคดีอาญาทุกเรื่อง บ่อยครั้งตำรวจจะดำเนินการสอบสวนคดีอาญาไปโดยลำพัง โดยฝ่าฝืนความมุ่งหมายของกฎหมาย โดยไม่ได้รายงานที่สิ่งที่ทำไปให้อัยการทราบในโอกาสแรก แต่จะส่งผลการสอบสวนมาให้อัยการเมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวนแล้ว ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นที่ยอมรับกันได้ โดยอัยการจะเข้าดำเนินการสอบสวนคดีต่อเมื่อคดีที่เกิดขึ้นนั้นมีความสำคัญหรือยุ่งยากซับซ้อน หรือการสอบสวนของตำรวจอาจมีการเมืองเข้ามาครอบงำ ดังนั้นหากอัยการเห็นว่าตำรวจจะละทิ้งคดีหรือไม่ดำเนินคดีด้วยเหตุผลทางการเมือง อัยการจะเป็นผู้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสอบสวนคดีเสียเอง เนื่องจากอัยการมีความเป็นกลางและมีอิสระมากกว่าตำรวจ⁸

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอัยการกับตำรวจในประเทศเยอรมนีมีการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติ (Leitsatz) ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้⁹

(1) อัยการและตำรวจในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอิสระ ที่มีการจัดการองค์การเพื่อประโยชน์แห่งการต่อสู้อาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมมือกันทำงานอย่างใกล้ชิดและเชื่อถือไว้วางใจกันอย่างเต็มที่ ในการนี้ให้มีการบอกกล่าวให้ทราบกันและกันด้วย การบอกกล่าวให้ทราบดังกล่าวย่อมได้รับการประกันโดยการมีส่วนร่วมในระบบข่าวสารและคมนาคมของตำรวจและของฝ่ายยุติธรรมด้วย

⁸ คณิต ฒ นคร, “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน,” ใน รวมบทความด้านวิชาการของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร อัยการสูงสุด, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., 2540), น.92

⁹ เพ็งอ้าง, น.93-96.

(2) อัยการรับผิดชอบในการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนฟ้องร้องทั้งหมด ทั้งนี้โดยไม่บอกตัดความรับผิดชอบของตำรวจ ในกรณีที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการได้โดยลำพังตนเอง

(3) ตำรวจมีหน้าที่และสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ที่จะต้องคลี่คลายเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีอาญาโดยลำพังตนเองตามหลักเกณฑ์ของแนวปฏิบัติงานนี้หน้าที่และสิทธิดังกล่าวนี้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะที่เกี่ยวกับมาตรการที่ต้องกระทำโดยเร่งด่วนตำรวจเป็นผู้กำหนดวิธีการและขอบเขตของการดำเนินการของตน ตราบเท่าที่และในกรณีที่อัยการไม่ได้ออกคำสั่งใดใดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้

(4) ตำรวจต้องบอกกล่าวให้อัยการทราบ โดยเร็วเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญาที่ตนได้รับทราบและเกี่ยวกับมาตรการที่ตนได้ตัดสินใจดำเนินการไปแล้ว

(ก) ในคดีที่ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงเป็นปัญหายุ่งยากหรือในคดีที่สำคัญอื่นๆ

(ข) เมื่ออัยการขอให้บอกกล่าวให้ทราบเฉพาะคดีใดคดีหนึ่งหรือว่าอัยการขอให้กล่าวให้ทราบเนื่องจากเหตุผลที่เกี่ยวกับวิधिพิจารณาหรือเกี่ยวกับนโยบายทางอาญาในคดีความผิดประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ

(5) ให้อัยการแจ้งให้ตำรวจทราบถึงการเริ่มดำเนินการสอบสวนคดีใดคดีหนึ่งที่ตำรวจจะไม่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสอบสวนคดีนั้น

(6) หลังจากเสร็จสิ้นการสอบสวนให้ตำรวจจัดส่งสิ่งที่ได้จากการสอบสวนไปยังอัยการโดยพลัน

(7) ก่อนเสร็จสิ้นการสอบสวนให้ตำรวจส่งสิ่งที่ได้จากการสอบสวนไปยังอัยการเมื่อ

(ก) อัยการขอให้จัดส่ง

(ข) การดำเนินการสอบสวนโดยศาลหรือโดยอัยการจำเป็นต้องกระทำ เว้นแต่อัยการได้เสนอคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งการขอให้จัดส่งสิ่งที่ได้จากการสอบสวน

(ค) การสอบสวนเรื่องที่กล่าวหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากจำนวนฐานความผิดหรือจำนวนผู้ต้องสงสัยมีขอบข่ายกว้างขวางเป็นพิเศษหรือไม่ข้อกฎหมายที่ยุ่งยาก เว้นแต่อัยการได้สละในคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งการขอให้จัดส่งสิ่งที่ได้จากการสอบสวน

(ง) นับแต่เวลาที่ได้มีการร้องทุกข์ต่อตำรวจหรือเวลาที่ตำรวจทราบ โดยมีเหตุอันควรว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นเวลาได้ล่วงเลยไปแล้ว 10 สัปดาห์ โดยไม่มีการ

เสนอสิ่งที่ได้จากการสอบสวนให้อัยการทราบ สำหรับความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะอัยการอาจกำหนดเวลาสำหรับการส่งสิ่งที่ได้จากการสอบสวน ให้นานกว่านั้นก็

(8) อัยการอาจดำเนินการสอบสวนคดีใดทั้งหมดหรือบางส่วนเองเมื่อใดก็ได้ทุกขณะ หรืออาจกำหนดโดยคำสั่งเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเจาะจงว่าวิธีการและขอบเขตของการสอบสวนใดให้ตำรวจเป็นผู้ดำเนินการ อัยการอาจออกคำสั่งเฉพาะกรณีเกี่ยวกับชนิดและวิธีของการดำเนินการสอบสวนอย่างไรก็ได้ ในการออกคำสั่งดังกล่าวให้อัยการคำนึงถึงความรู้ความสามารถในทางวิชาการตำรวจด้วยตำรวจมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามคำสั่งของอัยการ

(9) อัยการเป็นผู้วินิจฉัยเกี่ยวกับการอนุญาตให้ตรวจดูสิ่งที่ได้จากการสอบสวน ตรวจจับที่ตำรวจยังไม่ได้ส่งสิ่งที่ได้จากการสอบสวนให้อัยการ โดยปกติตำรวจอาจให้ข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงแก่ผู้ที่มีสิทธิ์เรียกร้องค่าเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาแก่บริษัท ประกันภัยตลอดจนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ยกเว้นข่าวของผู้ต้องหากรณีอื่น นอกจากที่กล่าวมาแล้ว อัยการเป็นผู้วินิจฉัยเกี่ยวกับการให้ข่าว ความข้อนี้ไม่กระทบกระเทือนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข่าว แก่สำนักพิมพ์และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ในการรายงานคดี

(10) โดยปกติให้อัยการแจ้งคำสั่งของตนในรูปแบบของคำขอ (มาตรา 161 ประโยคที่สองแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจ ข้อเสนอแนะว่าควรมอบหมายให้เจ้าพนักงานคนใด โดยเฉพาะดำเนินการเนื่องจากกรณีจะเป็นประโยชน์มากเป็นพิเศษนั้นควรได้รับการปฏิบัติตามควร

อัยการอาจสั่งการโดยตรงไปยังเจ้าพนักงานผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจให้ดำเนินคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะได้

ในกรณีเร่งด่วนคำสั่งของอัยการอาจกระทำในรูปแบบหนังสือมอบหมายให้ดำเนินการไปยังเจ้าพนักงานตำรวจผู้ใดผู้หนึ่งที่สังกัดพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแห่งท้องถิ่น

(11) คำขอของอัยการให้กระทำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจแห่งท้องถิ่น โดยกฎหมายมลรัฐเงื่อนไขต่างๆเพื่อการนี้อาจถูกกำหนดลงไว้ได้ว่าเนื่องจากเหตุผลที่มีน้ำหนักเป็นพิเศษพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจอื่นที่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจแห่งท้องถิ่น อาจถูกขอให้ดำเนินการสอบสวนคดีได้

(12) คำรวจ หมายความว่าอย่างแคบไม่รวมถึงสถาบันของเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือ อัยการ ทำหน้าที่ตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ที่ว่าในกรณีฉุกเฉินให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงาน คำรวจที่มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน คำรวจตามกฎหมายผู้มีคุณสมบัติขั้นต่ำครบถ้วนตามที่กำหนดไว้

(13) เกี่ยวกับคำร้องเรียนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ คำรวจเป็นผู้วินิจฉัย

ในกรณีที่คำร้องเรียนมีการกล่าวหาบุคคลใดได้รับความเสียหายเกี่ยวกับสิทธิของเขาโดย มาตรการในวิธีพิจารณาความอาญาหรือโดยการปฏิเสธหรือละเว้นสิทธิของเขาให้อัยการเป็นผู้วินิจฉัย

สิทธิของตำรวจที่จะขจัดปิดเป่าข้อที่ร้องเรียนเสียนั้นย่อมไม่ถูกระทบกระเทือน

ในกรณีที่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับมาตรการที่เกี่ยวกับคำสั่งของอัยการให้อัยการเป็นผู้วินิจฉัย

(14) การให้ความเห็นชอบในการให้ถ้อยคำสำหรับเจ้าพนักงานตำรวจ ให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจเป็นผู้สั่งการ ในกรณีที่เรื่องที่จะให้ถ้อยคำเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับ คำสั่งของอัยการการวินิจฉัยสั่งการเกี่ยวกับการให้ความเห็นชอบในการให้ถ้อยคำที่กระทำโดยความ เห็นชอบของอัยการการวินิจฉัยสั่งการ โดยความเห็นชอบดังกล่าวต้องกระทำด้วยในกรณีให้การให้ ถ้อยคำอาจเป็นอันตรายต่อความมุ่งหมายของการสอบสวน

(15) ในการปฏิบัติหน้าที่อัยการต้องกระทำในขอบเขตของการดำเนินคดีที่ไม่ใช่การ สอบสวนดำเนินคดีและที่เป็นหน้าที่ของอัยการในเรื่องอื่นๆที่กฎหมายระบุว่าอำนาจหน้าที่ของ อัยการให้ตำรวจให้ความร่วมมือแก่อัยการด้วยตำรวจต้องดำเนินการตามคำขอของอัยการ

อัยการจะขอความร่วมมือต่อตำรวจก็ต่อเมื่อการใช้กำลังเจ้าหน้าที่ของตนดำเนินการ หรือโดยการขอให้อัยการอื่นช่วยดำเนินการให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความจำเป็นในการใช้ มาตรการบังคับโดยตรงจะไม่บรรลุผลสมความมุ่งหมายหรือจะไม่บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพเท่า เทียมสมความมุ่งหมาย

3.1.2.3 การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา

การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ต้องหาในประเทศเยอรมนีนั้น ถ้า ผู้ต้องหาอ้างถึงเรื่องใดแล้ว พนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวนเรื่องนั้นโดยทันที โดยไม่ถือว่า

เป็นการทำให้ผู้ต้องหาเสียเปรียบ แต่ถ้าผู้ต้องหาไม่ต้องการอ้างก็ถือว่าเป็นสิทธิของเขา¹⁰ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี มาตรา 136 บัญญัติว่า

“(1) เมื่อเริ่มสอบสวนคดีครั้งแรก ให้เปิดเผยแก่ผู้ต้องหาว่า การกระทำผิดอาญาอย่างไรที่เขาถูกกล่าวหา ให้ถามผู้ต้องหาว่าเขามีอะไรหรือไม่ที่จะแก้ข้อกล่าวหาเหล่านั้น

(2) การสอบสวนจะต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะปลดเปลื้องเหตุผลที่ทำให้เขาต้องสงสัยให้หมดไปและให้เขาอ้างข้อเท็จจริงใดๆที่เป็นประโยชน์แก่เขาด้วย

(3) การสอบสวนผู้ต้องหาครั้งแรกให้คำนึงถึงการสืบสวนฐานะส่วนตัวของเขาด้วย”

และเมื่อคดีมาสู่อำนาจของอัยการ อัยการประเทศเยอรมนีมีความอิสระและเป็นกลางสูงมาก จึงสามารถให้ความเสมอภาคแก่คู่ความทุกฝ่ายได้ โดยเฉพาะฝ่ายผู้ต้องหาซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี มาตรา 160(2) บัญญัติว่า “การดำเนินคดีอาญาของอัยการในการสืบสวนให้ความจริงนั้น จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่เพียงแต่ที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาเท่านั้น แต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาด้วย” เพราะอัยการมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาผลประโยชน์อันชอบธรรมของผู้ต้องหาด้วยในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มิใช่รักษาแต่เฉพาะแต่ผลประโยชน์ของสาธารณะหรือของผู้เสียหายเท่านั้น

ซึ่งข้อเท็จจริงที่จะปรากฏในสำนวนสอบสวนที่อัยการสั่งฟ้องคดี คือ

- (1) ความร้ายแรงของการกระทำผิด
- (2) ลักษณะของการกระทำผิดและผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความชั่วของการกระทำผิด
- (3) มูลเหตุในการกระทำผิด เป้าหมายของผู้กระทำผิด
- (4) ความรู้สึกนึกคิดซึ่งเห็นได้จากการกระทำผิด และจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำผิด
- (5) ประวัติ สถานภาพทางสังคม และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด
- (6) ความประพฤติภายหลังการกระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งความพยายามของผู้กระทำผิดที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

---

¹⁰ การเสนอข้อคิดเห็นของ ศาสตราจารย์ ดร. หยุด แสงอุทัย, ในรายงานการประชุมคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 41-10/2506, หน้า 3.

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้ดุลพินิจในการฟ้องคดีของอัยการและการกำหนดโทษของศาล

ในระหว่างการพิจารณา ศาลจะทำหน้าที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยเพิ่มเติมให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนเพื่อนำไปประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลให้เหมาะสมกับจำเลยแต่ละคน

3.1.2.4 การนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหามาใช้ในขั้นตอนการฟ้องและการกำหนดโทษ

(ก) ในขั้นตอนการฟ้องคดี

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา รวมทั้งพยานหลักฐานอันเป็นเหตุบรรเทาโทษต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดที่ได้จากการรวบรวมในชั้นตำรวจและอัยการ สามารถนำไปประกอบดุลพินิจในการสั่งคดีของอัยการ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 153 เอ นั้นเป็นมาตรการชะลอการฟ้องเป็นดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีประการหนึ่งของอัยการ โดยมีเงื่อนไขเมื่ออัยการชะลอการฟ้องจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาปฏิบัติตามอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ ให้กระทำการอันใดอันหนึ่งเป็นการบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือให้ชดเชยอุปการะเลี้ยงดู เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาว่าผู้ต้องหาแต่ละคนควรได้รับการชะลอฟ้องหรือไม่ อัยการต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีและข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังในแง่ต่างๆ ว่าผู้ต้องหาสมควรได้รับการชะลอฟ้องหรือไม่¹¹

ในระหว่างการดำเนินคดีในศาล อัยการจะต้องเสนอพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายจำเลยด้วย เพื่อให้จำเลยได้รับโทษที่เหมาะสมกับความผิด โดยเฉพาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังของจำเลยนั้น เพื่อให้ศาลสามารถใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวจำเลยแต่ละบุคคลได้

(ข) ในชั้นพิจารณาและกำหนดโทษของศาล

ประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาจะถูกนำมาพิจารณาประกอบในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของผู้พิพากษาได้นั้น จะรับฟังได้แต่เฉพาะประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด

¹¹ ญัฐพงษ์ สัตตังษ์พร, “การค้นหาความจริงจากภูมิหลังของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น.54.

เท่านั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 243 (2) บัญญัติว่า “...ในการพิจารณาคดีผู้พิพากษาจะต้องทำการไต่สวนถึงบุคลิกเฉพาะตัวของจำเลย” และตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนี มาตรา 40(2) และ มาตรา 46(2) ศาลจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นทั้งคุณและโทษตลอดจนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับบุคลิกเฉพาะตัวและฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลยซึ่งจะต้องนำมาเปรียบเทียบกันก่อนดำเนินการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับจำเลยต่อไป

แต่ถ้าจำเลยปฏิเสธที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัว, ที่อยู่อาศัย, อาชีพ, การงาน, สถานะทางครอบครัว, การศึกษา และสิ่งที่ตนเองชอบ ศาลอาจทำการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยอ้างอิงถึงสำนวนการสอบสวนที่ได้กระทำมาก่อนการพิจารณา¹² เนื่องจากศาลประเทศเยอรมนีมีภาระที่ต้องตรวจสอบพยานหลักฐานทุกประเภท ศาลจึงมีอำนาจในการค้นหาข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวจำเลย มากกว่าอัยการและทนายความ กล่าวคือ ศาลสามารถสอบสวนพยานได้เอง

(ค) การพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้กระทำผิด

การพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้กระทำผิด เป็นส่วนสำคัญในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ แต่ภูมิหลังของผู้กระทำผิดจะถูกนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ก็แต่เฉพาะภูมิหลังที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเท่านั้น ซึ่งแยกพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้กระทำผิดได้ ดังนี้¹³

1. ลักษณะส่วนตัวและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด

ลักษณะส่วนตัวและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด เป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องถูกนำมาพิจารณาด้วยความระมัดระวัง เพราะไม่มีข้อเท็จจริงในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษใดที่จะมีความแตกต่างกันมากเท่ากับข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งในลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำผิด การพิจารณาลักษณะเฉพาะของผู้กระทำผิด ในด้านเกี่ยวกับผลของการลงโทษที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้กระทำผิดในการใช้ชีวิตในสังคมอนาคต และถือเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาที่ได้รับการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนีมาตรา 46 (1) คุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้กระทำผิดที่จะกล่าวต่อไปนี่จะเป็นสิ่งที่

¹² John H. Langbein, *Comparative Criminal Procedure : Germany*, (St.Paul : West Publishing Company , 1977), pp.71.

¹³ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, *รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2548), น. 246-255.

ส่งผลต่อการลงโทษที่ปรากฏให้เห็นแตกต่างกันออกไป เช่น บ้านของพ่อแม่ การอบรมสั่งสอน ระดับการศึกษา อาชีพ การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น สภาพร่างกาย ระดับสติปัญญา สถานที่ทำงาน รายได้ สถานภาพการสมรส ที่จะทำให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษแตกต่างกันออกไป

2. ชีวิตที่ผ่านมาและการกระทำภายหลังการกระทำผิดของผู้กระทำผิด

การพิจารณาในส่วนชีวิตที่ผ่านมาและการกระทำภายหลังการกระทำผิดของผู้กระทำผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนีมาตรา 46 (2) เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษที่เป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่า ชีวิตที่ผ่านมาและการกระทำภายหลังการกระทำผิดของผู้กระทำผิดนั้นจะนำไปสู่การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษแก่จำเลยได้ทั้งหมด

การที่ผู้กระทำผิดมีความประพฤติดีมาตลอดจนถึงปัจจุบัน สามารถนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เบาลง ตราบเท่าที่แสดงให้เห็นได้ว่าการกระทำ ความผิดในครั้งนี้เป็นความผิดพลาดที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัวที่เลวของผู้กระทำผิด และการที่เคยต้องโทษมาก่อนเป็นเหตุหนึ่งที่เป็นผลร้ายกับผู้กระทำผิด ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว การเคยต้องโทษมาก่อนจะถูกนำมาพิจารณาก็ต่อเมื่อเป็นกรณีของการต้องโทษตามคำพิพากษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความน่าตำหนิที่เพิ่มขึ้นของผู้กระทำผิดซ้ำหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นอันตรายในอนาคตของผู้กระทำผิด นอกจากนี้แล้ว การกระทำภายหลังของผู้กระทำผิดสามารถที่จะนำไปสู่ข้อสรุปถึงความน่าตำหนิหรือความเป็นอันตรายของผู้กระทำผิดได้ การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เบาลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นกรณีของการชดใช้ค่าเสียหายและความพยายามที่จะทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม (ประมวลกฎหมายวิธีอาญาเยอรมนีมาตรา 46(2))¹⁴

3. ข้อห้ามของการนำข้อเท็จจริงที่ใช้ในการกำหนดโทษมาใช้ซ้ำสอง

ข้อห้ามของการนำข้อเท็จจริงที่ใช้ในการกำหนดโทษมาใช้ซ้ำสอง มีความหมายว่า องค์ประกอบของความผิดตามกฎหมายรวมทั้งประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา ไม่อาจถูกนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษเพื่อกำหนดโทษให้หนักขึ้น หรือเบาลงเพราะถือว่าได้มีการพิจารณาในประเด็นนี้แล้วตามประมวลกฎหมายวิธีอาญาเยอรมนีมาตรา 46(3) เช่น ในความผิดฐานฆ่าคนตายโดยประมาท ข้อเท็จจริงที่ว่ากระทำโดยประมาทของจำเลยเป็นผลให้เกิดความตายของบุคคลอื่นเกิดขึ้นนั้น ไม่อาจจะถูกนำมาพิจารณาอีกครั้งเพื่อให้เป็น

¹⁴ เพิ่งอ้าง, น.248-249.

ผลร้ายแก่จำเลย หรือในกรณีของการกระทำความผิดซ้ำข้อเท็จจริงที่ว่ามีการกระทำความผิดหลายครั้งก็ไม่อาจที่จะถูกนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เป็นผลร้ายแก่จำเลย เป็นต้น¹⁵

3.2 ประเทศอังกฤษ

เนื้อหาในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงนโยบายและกฎหมายยาเสพติด กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการบังคับโทษจำคุกและแผนบังคับโทษจำคุก ตลอดทั้งแนวทางในการช่วยเหลือภายหลังการปล่อยตัวจากเรือนจำ ในมิติของกฎหมายของประเทศอังกฤษ ตามหัวข้อดังกล่าวเรียงลำดับต่อไปนี้

3.2.1 นโยบายและกฎหมายยาเสพติด

คณะกรรมการนโยบายยาเสพติดแห่ง สหราชอาณาจักร (The UK Drug Policy Commission) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ดำเนินงานในช่วงปี 2007-2012 ทำหน้าที่ให้การวิเคราะห์ที่เป็นอิสระและเป็นธรรมเกี่ยวกับนโยบายยาเสพติด อีกทั้งยังเป็นองค์กรที่ให้ความสนใจว่านโยบายนี้จะถูกนำมาใช้โดยรัฐบาล หากมีการพิจารณา นโยบายเกี่ยวกับยาเสพติดและจะถูกใช้โดยสื่อและประชาชนเพื่อส่งเสริมให้อภิปรายที่กว้างขึ้น¹⁶ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการใช้จ่ายในทางที่ผิด ค.ศ. 1971 (The Misuse of Drugs Act 1971)
2. พระราชบัญญัติการค้าอย่างผิดกฎหมาย ค.ศ. 1994 (The Drug Trafficking Act 1994)
3. The Police Reform and Social Responsibility Act 2011
4. The Controlled Drugs (Drug Precursors) (Intra-Community Trade) Regulation 2008
5. The Police and Criminal Evidence Act 1984 (Drug Testing of Persons in Police Detention) (Prescribed Persons) Regulations 2011
6. The Public Entertainments Licenses (Drug Misuse) Act 1997
7. พระราชบัญญัติยาเสพติด ค.ศ. 2005 (Drugs Act 2005)
8. Crime and Disorder Act 1998
9. Road Traffic Act 1972

¹⁵ เพิ่งอ้าง, น.250.

¹⁶ ธานี วรภัทร์, อ้างแล้ว เชนอรรถที่ 6, น.86.

10. Customs and Excise Management Act 1979

11. The Medicines Act 1968

การกำหนดประเภทยาเสพติด บัญญัติไว้ในภายใต้หมวด 2 (Schedule 2) ของพระราชบัญญัติว่า ด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด ค.ศ. 1971 (The Misuse of Drugs Act 1971 (MDA)) และกฎข้อบังคับของกฎหมาย (Misuse of Drugs Regulations 1985) ได้ถูกบัญญัติเพื่อควบคุมการใช้ยาตามบัญชีรายชื่อ (listed drugs) (รวมทั้งยาใช้ในทางการแพทย์และยาที่ไม่มีคุณสมบัติในการรักษาโรค) และได้มีการกำหนดว่าในสถานการณ์อย่างไรจึงจะถือว่าถูกต้องตามกฎหมายที่จะนำเข้าผลิต จัดหาให้ ครอบครองด้วยเจตนาที่จะจัดหาและครอบครองยาที่มีการควบคุม¹⁷

ภายใต้หมวด 2 ตามพระราชบัญญัตินี้ ยาเสพติดได้รับการแยกเป็นประเภท A, B หรือ C ซึ่งในทฤษฎีจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงระดับของอันตรายที่จะก่อให้เกิดแก่บุคคลหรือสังคมเมื่อมีการใช้ในทางที่ผิด และแต่ละประเภทจะมีบทลงโทษสูงสุดแตกต่างกัน เพื่อนำไปปรับใช้กับการกระทำที่ต้องห้ามซึ่งสืบเนื่องมาจากยา

Class A สวมไว้สำหรับยาเสพติดที่เป็นอันตรายมาก ซึ่งจะมีบทลงโทษที่รุนแรง สารเสพติดประเภทนี้รวมถึง เฮโรอีน (heroin) มอร์ฟีน (morphine) ยาในกลุ่ม opioid agonist มีผลบรรเทาอาการปวด และทำให้เกิดอารมณ์เคลิ้มสุขได้ (methadone) โคเคน (cocaine) ฝิ่น (opium) และยาหลอนประสาทอื่นๆ (hallucinogens) เช่น ยาอี (Ecstasy) และ LSD รวมทั้งยังมีกัญชาเหลว (น้ำมันกัญชา) (liquid cannabis(hashish oil)) แคนนาบินอล(Cannabinol) และอนุพันธ์Cannabinol และยาใดๆ ที่อยู่ในคลาส B ที่เตรียมไว้สำหรับการฉีด

Class B รวมถึงกัญชา (cannabis) ยางกัญชา (cannabis resin) ยาในกลุ่ม opioid agonist มีผลบรรเทาอาการปวด มีฤทธิ์อ่อนกว่า morphine (codeine) สารสังเคราะห์ที่มีฤทธิ์กระตุ้นที่รุนแรง (oralamphetamines) และยาระงับประสาท (barbiturates)

Class C สวมไว้สำหรับยาเสพติดที่เป็นอันตรายน้อยที่สุด เช่น ยากล่อมประสาท (tranquilizers) สารกระตุ้นที่มีฤทธิ์อ่อน (some less potent stimulants) และยาแก้ปวดที่มีฤทธิ์อ่อน (mild opioid analgesics)

---

¹⁷NATIONAL DRUG POLICY A. Ten-Year Strategy to Battle Drugs. “National Drug Policy : United Kingdom. 2015. from <http://www.parl.gc.ca/Content/SEN/Committee/371/ille/library/kingdom-e.htm>

นโยบายกฎหมายอาญาเสพติดของประเทศไทยนั้นมุ่งเน้นการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เข้ากับระบบงานยุติธรรมโดยสามารถให้ผู้พิพากษาวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเพื่อใช้ดุลพินิจให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการบำบัดรักษา และที่สำคัญที่สุดเจ้าพนักงานตำรวจมีการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด ดังนั้นในประเทศไทยตำรวจสามารถตัดเตือนผู้กระทำความผิดยาเสพติดบางประเภทแล้วปล่อยตัวไปได้ ด้วยเหตุนี้หลายคดีจึงได้รับการจัดการนอกศาล ทำให้คดียาเสพติดบางประเภทไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเลย¹⁸

3.2.2 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมทุกประเภท มากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด

3.2.2.1 หลักการสอบสวนคดีอาญา

ประเทศไทยมุ่งเน้นการป้องกันมากกว่าการแก้ไขกล่าวคือเป็นกลไกการทำงาน 2 ภาคส่วนผสมกัน คือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและนอกกระบวนการยุติธรรม คือความร่วมมือของภาคสังคม กล่าวคือ มีการป้องกันเบื้องต้น (Primary Prevention) เป็นการพยายามสร้างแนวทางในการป้องกัน เขาชวนให้ห่างจากอาชญากรรมทุกประเภท มีกระบวนการป้องกันอย่างทันที (Immediate Prevention) การสร้างสังคมให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น การปราบปรามองค์กรก่อการร้าย มีการตรวจสอบ (Detection) เป็นมาตรการในการตรวจสอบการกระทำความผิด การสืบเสาะข้อมูล ลักษณะการกระทำความผิด สืบเสาะสถานที่ เป้าหมายหรือแหล่งหลักฐานการประกอบอาชญากรรมประวัติผู้กระทำความผิด การลงทุนกับงานด้านตำรวจ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างมาตรการปกป้องเหยื่อมากขึ้น มีอัยการ (Prosecution) ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานระหว่างตำรวจกับระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและอัยการ ทำให้ประสิทธิภาพของศาลในการบริหารจัดการการพิจารณาคดีดีขึ้นและการให้เกิดความสมดุลของการพิสูจน์พยานหลักฐานที่แท้จริง ตามหลักตรวจสอบและแนวคิดที่ว่า“อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน ” การ

¹⁸ สักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, “โครงการศึกษากฎหมายอาญาเสพติดในต่างประเทศ,” การวิจัยภายใต้โครงการกำลังใจในพระตำหนักเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, (2556), น.131-154.

ลงโทษ (Punishment) มีการกำหนดโทษจากศาลตามคำพิพากษาที่เป็นที่ยอมรับได้อย่างถูกต้อง ยุติธรรม มีการนำกระบวนการลงโทษทางเลือกลงมาใช้

จากที่กล่าวมาเป็นทิศทางหรือเข้มทิศในการร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของสังคม และทำให้เกิดความแข็งแกร่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย¹⁹

3.2.2.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

ตำรวจ (Police) ประเทศไทยมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น โดยตำรวจมีสิทธิที่จะสอบถามปากคำจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แม้จะไม่ใช่ผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดนั้นก็ตาม ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย²⁰ แต่ตำรวจต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เรียกว่า “ข้อบังคับผู้พิพากษา” (Judge’s Rules) ที่เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1906 ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ผู้พิพากษาบางท่านได้กล่าวตำหนิตำรวจในการสอบสวนผู้ต้องหา ทำให้ผู้บังคับการตำรวจแห่งนครเบอร์มิแฮมจึงได้ทำหนังสือถึง Lord Chief Justice เพื่อให้วางกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติของตำรวจ

ตำรวจเป็นผู้เริ่มคดีโดยมีอำนาจสืบสวนสอบสวน และดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ อัยการไม่มีอำนาจเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาได้เอง มีหน้าที่เพียงตรวจสอบสำนวนการสอบสวนที่ตำรวจส่งมาให้เท่านั้นโดยไม่มีอำนาจสอบสวนแต่อย่างใด

3.2.2.3 การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา

นอกจากตำรวจประเทศไทยจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว ยังมีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ ได้แก่ รูปร่างและลักษณะอันทั่วไปทางกายภาพของผู้ต้องหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ได้แก่ อายุ วันเดือนปีเกิดของผู้ต้องหา การศึกษา การประกอบอาชีพ การสมรส ภาระครอบครัว ประวัติการกระทำผิดในอดีต สภาพแวดล้อมที่พัวอาศัย รายได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงที่ตำรวจได้รวบรวมไว้ก่อนแล้วตั้งแต่ขั้นวินิจฉัยความผิด

¹⁹ กอบกุล จันทวโร ธานี วรภัทร์ จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, *อ้างแล้ว เชนเจอร์รทที่ 1*, น. 88.

²⁰ ณัฐพงษ์ สวัสดิ์วงศ์พร, *อ้างแล้ว เชนเจอร์รทที่ 11*, น.60-61.

ส่วนการรวบรวมข้อเท็จจริงเพิ่มเติมในรูปรายงาน เช่น รายงานสืบเสาะความประพฤติของจำเลย ซึ่งทำขึ้นโดยพนักงานคุมประพฤติ จะเป็นรายงานที่มีอิทธิพลในการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ โดยองค์ประกอบของรายงานจะประกอบไปด้วย²¹

- (1) บุคลิกลักษณะ ประวัติครอบครัว และประวัติความเป็นมาทางสังคมของจำเลย
- (2) รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน
- (3) ประวัติของการทำงาน ประเภทของงานที่กำลังทำอยู่
- (4) ประเภทของความผิด เหตุผลในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ

3.2.2.4 การนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหามาใช้ในขั้นตอนการฟ้องและการกำหนดโทษ

(ก) ในขั้นตอนการฟ้องคดี

ตำรวจเป็นผู้เริ่มคดี โดยมีอำนาจสืบสวนสอบสวนและดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ โดยอัยการมีอำนาจตรวจสอบสำนวนการสอบสวนที่ตำรวจส่งมาให้เพื่อฟ้องคดี ซึ่งในประเทศอังกฤษผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพนักงานอัยการและมีอำนาจเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนเรียกว่า Attorney-General และ Director of Public Prosecutions (D.P.P)²² นอกจากหน้าที่ในการฟ้องคดีแล้วในคดีอาญาที่มีความร้ายแรง ผู้ช่วยอัยการอังกฤษ ยังมีหน้าที่ไปร่วมสอบสวนให้คำแนะนำแก่ตำรวจตั้งแต่เริ่มคดี ดังนั้นแม้อัยการอังกฤษจะไม่มีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาตามกฎหมาย แต่ก็ร่วมสอบสวนกับตำรวจตามความเป็นจริง (de facto)²³ เพื่อให้การดำเนินคดีสำเร็จ

การใช้ดุลพินิจของอัยการนั้นจะต้องพิจารณาว่าการฟ้องคดีนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือไม่ ซึ่งหากไม่เป็นประโยชน์ก็อาจใช้ดุลพินิจไม่ฟ้องคดีหรือยุติคดีหรือใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องคดีก็ได้²⁴ ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของผู้ต้องหาเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญประการหนึ่งเพื่อประกอบดุลพินิจของอัยการในการสั่งคดี ได้แก่ จำเลยเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่หรือ

²¹ เพิ่งอ้าง, น.62.

²² อุทิศ วิรวัฒน์, “อัยการสกอตแลนด์และอัยการอังกฤษ,” ใน อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา, (กรุงเทพมหานคร : กรมอัยการ, 2533), น.56.

²³ Anthony Roy Taylor, A Provincial English Prosecutor's View of Organized Crime, (Oxford : Oxford University, 1993), pp.159.

²⁴ John Sprack, Emmins on Criminal Procedure, (Oxford : Oxford University, 2002), pp.58-60.

ความเชื่อถือในสังคมหรือไม่ มีความแตกต่างระหว่างอายุจริงกับพัฒนาการทางสติปัญญาของจำเลยและผู้เสียหาย ความคิดมีแรงจูงใจมาจากการเลือกปฏิบัติต่อผู้เสียหายในแง่ของชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนา หรือความเห็นทางการเมือง เป็นต้น

(ข) ในชั้นพิจารณาของศาล

โดยทั่วไปแล้วผู้พิพากษาจะชี้ข้อกฎหมายให้ลูกขุนทราบและปล่อยให้ลูกขุนวินิจฉัยข้อเท็จจริงเอาเอง ในกรณีที่ลูกขุนได้มีคำวินิจฉัยออกมาว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง และก่อนศาลจะกำหนดโทษ ต้องมีกระบวนการพิจารณาที่เรียกว่า “Sentencing” ซึ่งกระบวนการพิจารณาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบถึงรายงานการสืบเสาะสภาพแวดล้อมของจำเลย หลังจากที่คำวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว และศาลจะแจ้งข้อมูลดังกล่าวให้จำเลยทราบและให้จำเลยได้มีโอกาสคัดค้านหรือแก้ไขข้อเท็จจริงที่สืบเสาะมา²⁵

อย่างไรก็ดีถ้าจำเลยโต้แย้ง ศาลจะสั่งให้พินิจข้อเท็จจริงนี้ หากพินิจไม่ได้ก็จะไม่รับฟังพยานเช่นว่านั้น ฉะนั้นจึงเป็นการบังคับเจ้าพนักงานในตัวเองจะต้องแถลงในสิ่งที่ตนเองอาจพินิจได้เท่านั้น โดยในการนี้เจ้าพนักงานผู้เสนอหลักฐานในเรื่องดังกล่าวไม่จำกัดแต่เฉพาะเรื่องที่จำเลยเสียประโยชน์เท่านั้น แต่ควรเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยด้วยเช่นกัน²⁶ ซึ่งพยานหลักฐานในเรื่องนี้อาจประกอบด้วย รายงานเคศต้องโทษ วัน เดือน ปีการศึกษา อาชีพ ความเป็นอยู่ในครอบครัว ชื่อเสียงและฐานะทางสังคมโดยทั่วไป วันที่ถูกจับจำเลยมีประกันหรือไม่ ถ้าเคศต้องโทษมาก่อนแล้วพ้นโทษมาเมื่อใด เป็นต้น

ในการรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับความประพฤติของตัวจำเลย เป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญประการหนึ่งที่ศาลจะต้องนำมาพิจารณาประกอบในการกำหนดโทษ ซึ่งคำว่า “ความประพฤติ” (Character) มีความหมายในทางกฎหมายว่า ชื่อเสียงของบุคคลคนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นในเรื่องทั่วไปหรือเฉพาะด้าน เช่น ความสุจริต หรือความมีศีลธรรมทางด้านเพศ หรือการมีแนวโน้มที่จะประพฤติตนไปทางใดทางหนึ่ง เช่น การก่อการลักทรัพย์หรือการบริจาคนเงินให้คนยากจน²⁷

²⁵ ฌูพงษ์ สวัสดิ์วงศ์พร, *อั่งแล้ว เริงอรรถที่ 11*, น.65.

²⁶ ธานินทร์ กรีวิเชียร, *ระบบกฎหมายอังกฤษ*, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), น.56.

²⁷ Peter Mirfield, *Phipson on Evidence*, (London : Sweet&Maxwell, 2005), p.435.

ซึ่งการรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติของจำเลย ศาลอังกฤษจะไม่ยอมรับพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่ดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เนื่องจากอาจเกิดความมีอคติขึ้น จากพยานหลักฐานเช่นว่านั้น เว้นแต่พยานหลักฐานดังกล่าวจะมีน้ำหนักทางด้านคุณค่าในทางลงโทษ มากกว่าผลกระทบทางด้านอคติหรือความไม่เป็นกลางจากหลักฐานดังกล่าว แต่ไม่ห้ามที่จะรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติที่ดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เพราะความประพฤติที่ดีนั้น จะเกี่ยวกับประเด็นของคดีเสมอว่า ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่

(ค) ในขั้นตอนการกำหนดโทษ

เกณฑ์การกำหนดโทษก่อนประกาศใช้ The Criminal Act 2003 มีหลักเกณฑ์ดังนี้²⁸

ศาลจะต้องเลือกที่จะใช้การลงโทษโดยชุมชน หรือ การลงโทษด้วยการจำคุกในเรือนจำ ซึ่งหากเป็นการลงโทษจำคุกในเรือนจำหรือกักขังจะต้องเป็นโทษที่ร้ายแรงและมีลักษณะที่จำต้องจำคุกหรือกักขังเพื่อป้องกันอันตรายที่ผู้ผู้นั้นจะก่อให้เกิดขึ้นต่อสังคม

1. เกณฑ์การกำหนดโทษพิจารณาจากหลักเกณฑ์ ดังนี้

1.1) ความผิดนั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรงควรต้องจำคุกหรือกักขังจึงจะเหมาะสมความร้ายแรงของความผิดที่จำเลยได้กระทำมีดังนี้

1.1.1) ลักษณะของการกระทำความผิดจำเลยมีเจตนาก่อให้เกิดการกระทำความผิด

1.1.2) ลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย

1.1.3) ความผิดนั้นได้มีการเตรียมการหรือได้มีการคบคิดกันมาก่อนหรือไม่

1.1.4) จำเลยมีเหตุอันควรบันดาลโทสะหรือไม่

1.1.5) มีการก่อให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจต่อผู้เสียหายเพียงใด

1.1.6) จำเลยเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมาก่อนหรือไม่

1.1.7) ความผิดได้กระทัระหว่างมีการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาหรือไม่

1.2) เป็นความผิดที่ใช้กำลังประทุษร้ายหรือเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศที่จำเป็นต้อง

ลงโทษจำคุก

²⁸ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, *อ้าวแล้ว เจริญรถที่ 13*, น.99-100.

สำหรับความผิดที่ใช้กำลังนั้น หมายถึงความผิดที่ประทุษร้ายแก่กายชีวิตรวมถึง การวางยาพิษด้วยแต่ไม่ใช่การทำให้ตกใจถึงขั้นช็อค

ส่วนความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดฐานมีเพศสัมพันธ์ในครอบครัว กระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน 13 ปี การทำภพลามกที่มีเด็ดเป็นวัตถุ การข่มขืนกระทำชำเราโดยเข้าไปในเคหสถาน เป็นต้น

1.3) เป็นความผิดที่กระทำซ้ำ ความผิดที่กระทำซ้ำ หมายความว่าผู้กระทำได้กระทำความผิดซ้ำหรือกระทำความผิดหลายกรรม

1.4) เป็นความผิดที่กระทบต่อความสงบสุขของประชาชนทำให้จำคุกจะก่อให้เกิดอันตรายแก่สังคมจากตัวผู้กระทำความผิดแต่ไม่ได้หมายถึงหากไม่ลงโทษเขาแล้วจะทำให้คนอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

2. เหตุลดโทษ

เมื่อพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิด ศาลต้องพิจารณาเหตุที่จะลดโทษให้แก่จำเลย²⁹ ดังนี้

2.1) จำเลยรับผิดตามที่กล่าวหาหรือไม่ มีการเสียหายความเสียหายให้ผู้เสียหายอย่างไร

2.2) จำเลยได้กระทำความผิดเพราะเสพยาเสพติดหรือไม่หรือจะทำการเมาสุราหรือไม่

2.3) เป็นเยาวชนหรือมีความบกพร่องต่อจิตใจหรือไม่

2.4) มีประวัติการทำคุณงามความดีมาก่อนหรือไม่

2.5) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความบกพร่องทางกายหรือจิตใจ

3. เหตุบรรเทาโทษ

เหตุบรรเทาโทษนั้น ในประเทศอังกฤษได้มีการยอมรับกันเป็นเวลานานแล้วว่า ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความประพฤติของจำเลย ทนายจำเลยอาจแสดงให้เห็นว่าจำเลยได้สำนึกผิด และจะไม่กระทำความผิดอีก หรือจำเลยไม่เคยถูกพิพากษาว่ามีความผิดมาก่อน ซึ่งโดยปกติศาลอังกฤษจะพิจารณาถึงบุคลิกภาพของจำเลยในอดีต ประกอบการพิจารณาการกำหนดโทษด้วยเพราะถือว่าเป็นเหตุบรรเทาโทษประการหนึ่ง³⁰

²⁹ ญัฐพงษ์ สวัสดิ์วงษ์พร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น.71.

³⁰ Peter Mirfield, *supra note 27*, pp.441.

ก่อนการกำหนดโทษต้องมีรายงานศึกษาก่อนการกำหนดโทษหรือเงื่อนไขอื่นๆ ประกอบการพิจารณาของศาลตาม The Criminal Act 2003 มาตรา 156 กำหนดว่าศาลจำเป็นต้องพิจารณารายงานก่อนการกำหนดโทษ ซึ่งสืบเสาะเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการกระทำความผิด และความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ได้กระทำ รวมถึงเหตุเพิ่มโทษ หรือเหตุลดโทษ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ประกอบซึ่งการพิจารณาข้อมูลเหล่านี้ กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องดำเนินการก่อนที่มีคำสั่งให้จำคุกหรือลงโทษโดยชุมชน เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการรายงานก่อนการกำหนดโทษ และในกรณีที่วินิจฉัยว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพราะ เหตุวิกลจริตหรือไม่ ศาลจะต้องได้รับรายงานการตรวจสภาพจิตจากแพทย์ก่อน ที่จะมีการกำหนดโทษจำคุกหรือการลงโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ตายตัว เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าไม่จำเป็นต้องใช้รายงานการตรวจสภาพจิต ซึ่งรายงานการตรวจสภาพจิตนี้ ประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวกับสภาพความผิดปกติของจิต และวิธีการบำบัดสภาพจิตที่เหมาะสม³¹

---

³¹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 13*, น.104.

บทที่ 4

วิเคราะห์การกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ในบทนี้จะเป็นบทวิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย เกี่ยวกับเรื่องการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด บทบาทของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ บทบาทของศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในต่างประเทศ รวมถึงวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย

4.1 วิเคราะห์การค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน ฟ้องร้อง

ในปัจจุบันการกระทำความผิดทางอาญาสูงขึ้น โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกวัน ทำให้มีการนำผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น จนปัจจุบันนี้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้นปัญหาสำคัญอาจเนื่องมาจาก กระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนไม่ได้สืบหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด เพื่อจะได้ทราบสถานภาพทางสังคม ภูมิหลังของบุคคลนั้น เพื่อจะหาวิธีที่ถูกต้องปรับปรุงแก้ไขบุคคลนั้นให้กลับตัวเป็นคนดีต่อไปในอนาคต

ตามหลักการและแนวคิดของการสอบสวนคดีอาญา เป็นการตรวจสอบค้นหาความจริงอัน เป็นสิ่งที่คนในทุกลักษณะเรียกร้องและคาดหวังจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การค้นหาความจริงที่ได้ “ความจริงแท้” เพื่อนำ ไปสู่การพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของบุคคล ในการกระทำความผิดอาญาและนำไปสู่การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดโทษ เพื่อให้ได้ผล “การ

ลงโทษที่เหมาะสมกับ บุคคล” นี้คือหัวใจหรือเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น ตำรวจ อัยการ ตลอดจนทั้งหน่วยงานอื่นๆ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมมือกันในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่แท้จริงของการสอบสวนคดีอาญา ให้เป็นไปตามหลัก “Examination Principle” คือ “หลักตรวจสอบค้นหาความจริง” ซึ่งเป็นหลักสำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้ข้อเท็จจริงที่เป็นการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นจริงและถูกต้อง และนำพาความจริงนั้นขึ้นไปสู่การพิจารณาพิพากษาลงโทษ โดยศาลได้รับข้อมูลต่างๆ อย่างตรงไปตรงมาและครบถ้วนสมบูรณ์ ปราศจากการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย เช่น การตัดทอนเพิ่มเติมข้อเท็จจริง ปรงแต่งบิดเบือนข้อเท็จจริง ยัดเยียดหรือเพิ่มข้อหาฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาล้มเหลว

ระบบ “กล่าวหา” เป็นระบบที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมปัจจุบันจะถูกแยกเป็น 2 ส่วน คือ ชั้นสอบสวนฟ้องร้องและชั้นพิจารณาพิพากษา¹ และผู้ที่ทำหน้าที่เป็น “ผู้บริหารงานยุติธรรม” คนสำคัญที่ต้องเกี่ยวข้องทั้งในส่วนแรกและส่วนที่ 2 คือ “พนักงานอัยการ” กล่าวคือ เป็นผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนคดีมาตั้งแต่ต้น และดำเนินคดีในชั้นพิจารณาร่วมกับศาล บทบาทของอัยการจึงมีส่วนสำคัญมากในการส่งผ่าน “ข้อมูลข้อเท็จจริงของข้อหาและข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงของบุคคลผู้กระทำความผิด” ไปยังศาลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามความเป็นจริงอัน เป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้กับผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างสมบูรณ์² ตลอดทั้งการใช้ดุลพินิจในการใช้มาตรการบังคับทางอาญากับบุคคลนั้นได้อย่างเหมาะสม (Individualization of Punishment) นำไปสู่การใช้โทษทางเลือกที่เหมาะสมกับบุคคลผู้กระทำความผิดในแต่ละรูปเรื่องของคดี

การที่พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนในคดีอาชญาคดี โดยพนักงานสอบสวนทำหน้าที่สืบสวนและช่วยเหลือการสอบสวน ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบถ่วงดุลกัน ในการสอบสวนฟ้องร้อง ช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้เป็นอย่างดีจากความรู้ความสามารถทางกฎหมายของพนักงานอัยการ และยังป้องกัน

¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.63.

² คณิต ฒ นคร, “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา,” ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น.355.

การทุจริตในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้นทางได้อีกระดับหนึ่งด้วย ลดปัญหาการใช้ความรุนแรง การซ้อมทรมาน ที่ทำให้กระบวนการในชั้นนี้ล้มเหลว เกิดความผิดพลาด³ (Miscarriage of Justice)

สำหรับประเทศไทยเราได้้นำ “ระบบกล่าวหา” มาใช้ แต่เราแยกอำนาจพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการออกจากกัน คือ พนักงานอัยการผู้ฟ้องคดีได้เข้าไปรับทราบเรื่องราวต่างๆ อย่างละเอียดมาแต่ต้นต้องรอรายงานการสอบสวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวน แต่พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องเขียนคำฟ้องและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล จึงเป็นอุปสรรคในการรับรู้เรื่องราวต่างๆ ของพนักงานอัยการใน “ข้อมูลข้อเท็จจริงของข้อหาและข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงของบุคคลผู้กระทำความผิด” และการดำเนินการสอบสวนได้เสร็จสิ้นไปแล้วในชั้นพนักงานสอบสวน

ในลักษณะของ “ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม มีความซับซ้อน วิธีพิจารณาความจึงควรต้องให้พนักงานอัยการลงมาทำหน้าที่สอบสวนคดีด้วยตนเอง ดังเช่นที่ปรากฏในนานาอารยะประเทศและตามรูปแบบของระบบ “กล่าวหา” ที่มีประสิทธิภาพตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงควรทำให้ “อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน” และการที่พนักงานอัยการมีข้อมูลของบุคคลผู้กระทำความผิดและรู้สาเหตุการกระทำความผิดอย่างชัดเจน จะสามารถใช้ดุลพินิจสั่งใช้มาตรการต่างๆ ได้อย่างมีภาวะวิสัย เช่น ตั้งไม่ฟ้อง ตั้งชะลอการฟ้อง หรือเสนอศาลเพื่อใช้มาตรการทางเลือกอื่นๆ แทน ได้หากเข้าใจเงื่อนไขอันจะเป็นการช่วยตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการและยังช่วยคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำผิดได้เป็นอย่างดี

ความร่วมมือกันของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการตรวจสอบค้นหาความจริงให้เป็นที่ประจักษ์ทุกหน่วยงานจึงมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้นเพียงแต่ท่าบทบาทที่แตกต่างกันไม่ว่าในชั้นเจ้าพนักงานหรือในชั้นพิจารณาพิพากษาก็ตาม⁴

การตรวจสอบค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกชั้นตอนต้องให้ความสำคัญกับ “ผู้ต้องหา” และ “จำเลย” โดยยกฐานะเป็น “ประธานของการดำเนินคดี” อันเป็นไป

³ ธาณี วรภัทร์, “การศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดการบังคับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาใช้กับการวินิจฉัยการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกรณีศึกษาผู้ต้องขังหญิง,” ทุนวิจัยสำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, (2559), น.139.

⁴ ธาณี วรภัทร์, มาตรการบังคับทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557), น.89.

ตาม “หลักการใช้มาตรการบังคับทางอาญาให้เหมาะสมกับบุคคลผู้กระทำความผิด” (Individualization of Punishment)⁵ ที่ต้องกระทำการตรวจสอบค้นหาความจริงจากข้อมูลบุคคลด้วยไม่ว่าในชั้นสอบสวนฟ้องร้องหรือในชั้นพิจารณาพิพากษา ซึ่งมี 2 ส่วน คือ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลนั้น และ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาณัติของผู้ต้องหา

ทั้ง 2 ส่วนนี้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นของคดีตั้งแต่ปฏิเสธจะไม่รับคดีในชั้นสอบสวนเมื่อพบว่าคดีไม่มีมูล ไม่ครบองค์ประกอบความผิด ฯลฯ ถ้าคดีสมควรจะต้องดำเนินการต่อไป การใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การใช้มาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัย การใช้มาตรการทางเลือกต่าง ๆ นั้น ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลนี้ยังมีผลต่อการนำไปใช้ในการพิจารณาสั่งมาตรการทางกฎหมายประเภทต่างๆ และกำหนดเงื่อนไขสำหรับบุคคลนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับบุคคลคนนั้นด้วย และยังนำไปสู่การทำแผนบังคับโทษรายบุคคล (Execution Plan) เพื่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) ผู้กระทำความผิดในเรือนจำอย่างยั่งยืนด้วย

ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในคดีอาญาเสพติดเป็นการรับรู้และกลั่นกรองคดีในลำดับแรกและเป็นขั้นตอนของการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อนำเสนอต่อชั้นพิจารณาพิพากษา ข้อมูลการสอบสวนจึงต้องถูกตรวจสอบรวบรวมอย่างมีคุณภาพที่ดี ในชั้นนี้มีหลักการสำคัญที่ต้องให้ความสนใจคือ “หลักอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน” กล่าวคือ องค์กรหรือหน่วยในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่สองหน่วยขึ้นไปร่วมมือกันทำการสอบสวน ทั้งนี้เพื่อให้การแสวงหาพยานหลักฐานมีความเป็นภาวะวิสัย เกิดการคัดกรองข้อเท็จจริง การกระทำความผิดของบุคคล ในทางปฏิบัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของหลายๆ ประเทศนั้น ได้ให้อัยการเข้ามาทำหน้าที่เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบการสอบสวนทำงานร่วมกับ พนักงานสอบสวน ซึ่งโดยระบบแล้วจะทำให้เกิดการตรวจสอบกันได้เกิดความโปร่งใส ความเป็นเสรีประชาธิปไตย พลเมืองในรัฐจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยไม่ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยไม่จำเป็น

ซึ่งศาสตราจารย์ดร. คณิต ณ นคร กล่าวไว้ว่า ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ต้องให้อัยการลงไปทำหน้าที่สอบสวนและรับผิดชอบการสอบสวนในคดีสำคัญ โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้ช่วย

⁵ ธาณี วรภัทร์, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2558), น.115.

เหลือในการสอบสวน สำหรับคดีทั่วไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการได้เองภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการและยังเห็นว่าในสำนวนคดีอาญาตั้งแต่ชั้นสอบสวนต้องมีประวัติภูมิหลังของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเป็นข้อเท็จจริงบุคคลประกอบในสำนวนด้วย เพื่อเป็นเหตุผลในการใช้ดุลพินิจและใช้มาตรการทางเลือกต่างๆ ตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้ต้องหาหรือจำเลย

4.1.1 ปัญหาการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การดำเนินคดียาเสพติดในปัจจุบัน การสืบเสาะประวัติ ภูมิหลัง ของผู้กระทำความผิดก่อนที่จะสอบสวน ฟ้องร้อง หรือพิพากษากำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ยังกระทำค่อนข้างน้อย แม้จะมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานไว้ก็ตาม ทำให้มีผลต่อศาลในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสมแทนการลงโทษจำคุก การมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดหรือจำเลยให้มากที่สุด เพื่อใช้แก้ไขผู้กระทำความผิดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ด้วยความที่ไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอ จึงทำให้อัยการและศาลไม่ทราบประวัติภูมิหลังของผู้กระทำความผิด จึงอาจทำให้เกิดการกำหนดโทษไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน ทำให้ไม่อาจปรับปรุงแก้ไขนิสัยและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้ ดังนั้นประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาถึงสภาพปัญหา และวิเคราะห์ถึงปัญหาการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร

(ก) ปัญหาการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131 และมาตรา 138

เมื่อมีการกระทำที่เป็นความผิดอาญาเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆเพียงเพื่อชี้ยันผู้ต้องหาอย่างเดียวไม่ได้ เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานอันเป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131 ได้กำหนดว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำ

ได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด” การสอบสวนจะเป็นการค้นหาความจริงที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหาและการกระทำของผู้ต้องหาด้วย เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อความทุกข้อที่ได้มา อันเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาให้ผู้ต้องหาทราบด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 มีเจตนาที่มุ่งคุ้มครองผู้ต้องหาให้ได้รับความเป็นธรรมจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนและหาพยานหลักฐานในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีความผิดหรือได้รับยกเว้นโทษด้วย ไม่ใช่มุ่งค้นหาพยานหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นถึงความผิดของผู้ต้องหาแต่เพียงอย่างเดียว อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวางในการค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำผิดและรายละเอียดในการกระทำผิดเสนอต่อศาลเพื่อศาลจะได้ใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลยได้อย่างถูกต้องอีกด้วย แต่ในทางปฏิบัติหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนเพียงเพื่อให้เห็นว่าคดีมีมูลว่าผู้ต้องหากระทำผิดแล้วก็จะหยุดการสอบสวน โดยจะยึดแนวทางตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 254 ซึ่งวางระเบียบว่าผู้สอบสวนไม่จำเป็นต้องรวบรวมพยานของผู้ต้องหา เพราะพนักงานสอบสวนมีหน้าที่พิจารณาเพียงว่าคดีพอมูลดำเนินการฟ้องหรือไม่เป็นหลัก หากใช้วิธีวินิจฉัยคดีของคู่ความไม่ ทำให้ความเข้าใจของพนักงานสอบสวนคลาดเคลื่อนไปจากหน้าที่อันแท้จริง นอกจากนั้นยังจะทำการสอบสวนเฉพาะในแง่ที่เป็นผลร้ายแก่จำเลยหรือผู้ต้องหาเท่านั้น โดยไม่ได้ทำการสอบสวนในแง่ที่เป็นผลดีแก่จำเลยด้วย ซึ่งการที่พนักงานสอบสวนไม่ได้ทำการสอบสวนหาพยานหลักฐานในแง่ที่เป็นผลดีแก่จำเลยหรือผู้ต้องหา และพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษจำเลยหรือผู้ต้องหา น่าจะเกิดจากความไม่เข้าใจในบทบาทของตนเองอย่างเพียงพอต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายตลอดจนบรรเทาโทษที่เกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาด้วยเพราะการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ที่ทุกฝ่ายมีหน้าที่ค้นหาความจริงเช่นเดียวกับระบบกฎหมายของประเทศในภาคพื้นยุโรป ด้วยเหตุนี้องค์กรของรัฐทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็น ศาล อัยการ และพนักงานสอบสวน ต้องร่วมมือกันและมีความเชื่อมโยงของฝ่ายต่างๆ ใน

กระบวนการยุติธรรมทั้งทางกฎหมายและทางปฏิบัติ และในฐานะที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่รักษากฎหมายและเป็นองค์กรแรกที่เข้าไปเกี่ยวกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น จึงต้องวางตัวเป็นกลางด้วย มิใช่แต่เพียงสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดแต่เพียงประการเดียวไม่ เนื่องจากพนักงานสอบสวนก็เป็นองค์กรหนึ่งที่จะมีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมกับคู่ความทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือของประชาชนต่อองค์กรของรัฐในการร่วมกับปราบปรามอาชญากรรม แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะกระทำตนเป็นคู่ความกับผู้ต้องหาเสียเอง เพราะว่าเป็นองค์กรแรกที่เข้ามาสัมผัสกับการกระทำ ความผิดของผู้ต้องหา จึงมีความรู้สึกโน้มเอียงตลอดเวลาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด ฉะนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ จึงเพื่อพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดซึ่งส่งผลสำคัญมาถึง อัยการในการพิจารณาพยานหลักฐานเพื่อวินิจฉัยสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่จำเลยอย่างแท้จริง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดหรือจำเลยมาประกอบในสำนวนสอบสวนด้วย เพราะการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำเลยอย่างถูกต้องเหมาะสมได้นั้น จะต้องมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 ที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหานั้น ยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่เพียงรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับตัวจำเลยเพียงเพื่อฟ้องคดีเท่านั้น โดยยึดตามแนวทางตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 254 เท่านั้น ทำให้พนักงานสอบสวนไม่ทำการสอบสวนถึงประวัติความเป็นมาของผู้กระทำผิด และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา ทำให้ไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดมาประกอบในสำนวน ส่งผลให้ไม่สามารถนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดมาเป็นประโยชน์ต่อการสั่งคดีของพนักงานอัยการได้

ส่วนที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบในประเด็นความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนได้สอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้นไม่ต้องการให้พนักงานสอบสวนกระทำการอันเป็นการเอาเปรียบจำเลยหรือผู้ต้องหา เพราะการ

สอบสวนดังกล่าวเป็นการสอบสวนที่เกี่ยวกับความประพฤติจากผู้อื่นอันเป็นการสอบสวนข้างเดียว จึงต้องมีการจัดให้ผู้ต้องหาทราบและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้ชี้แจงว่า ข้อมูลดังกล่าวนั้นถูกต้อง และครบถ้วนหรือไม่ เพราะการสอบสวนดังกล่าวมิใช่การสอบสวนประเด็นแห่งคดีโดยตรงว่า จำเลยกระทำผิดหรือไม่ แต่เป็นเรื่องที่จะนำมาประกอบการพิจารณาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ของศาลในการลดหรือเพิ่มโทษ เพราะว่าในการที่ศาลจะพิจารณาลงโทษจำเลยนั้นศาลควรจะได้มี โอกาสได้รู้จักตัวจำเลยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนให้ ทราบถึงภูมิหลังต่างๆของจำเลย ว่าจำเลยอยู่ในสถานะแวดล้อมอย่างไร นิัยความประพฤติ พื้นฐาน ครอบครัวเป็นอย่างไร ซึ่งการสอบสวนนี้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะต้องค้นหาความจริงในเรื่อง ภูมิหลังของจำเลยทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษแก่จำเลย โดยเสนอมาพร้อมกับคำฟ้อง เพื่อให้ข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล เพราะ ข้อเท็จจริงเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการกำหนดโทษเพราะว่าศาลย่อมไม่อาจลงโทษ ได้ถูกต้องถ้ายังไม่รู้จักผู้กระทำผิดดีพอ

(ข) ปัญหาการค้นหามาตราความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้น เจ้าพนักงานคุมประพฤติและศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 และ มาตรา 229

ศาลมีอำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 สั่งให้พนักงานคุมประพฤติ ดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด คือ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิด และเหตุอื่นอันควร ปรานี พร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับความสามารถของผู้กระทำความผิดว่าจะสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเอง ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีได้เพียงใดหรือไม่ ตลอดจนความต้องการของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวิธีการ คุมความประพฤติแล้วรายงานให้ศาลทราบ เพื่อประกอบใช้ในการพิจารณาพิพากษาต่อไป แต่ ในทางปฏิบัติของไทยจะทำการสืบเสาะเฉพาะคดีที่ศาลจะใช้วิธีการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการ ลงโทษเท่านั้น ทำให้คดีที่ศาลไม่รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไม่มีการสืบเสาะหาประวัติ ความเป็นมาของผู้ต้องหา ทำให้ไม่มีประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหามาให้ศาลเพื่อศาลจะได้ใช้ ดุลพินิจกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด

นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 และ มาตรา 229 ที่บัญญัติให้อำนาจศาลในการค้นหาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับจำเลยได้ โดยกฎหมาย เปิดโอกาสให้ศาลเป็นผู้สืบพยาน โดยสืบพยานเพิ่มเติม ศาลจะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้ ซึ่งการ ดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นถือว่ารัฐเป็น ผู้เสียหาย การพิจารณาคดีในชั้นศาลนั้นทุกฝ่ายมีหน้าที่ร่วมกันค้นหาความจริง⁶ แต่ในปัจจุบันหน้าที่ ในการค้นหาความจริงกลับเป็นหน้าที่ของกลุ่มความเท่านั้น อีกทั้งในทางปฏิบัติศาลเองก็มักจะวางตัว เป็นกลาง เนื่องจากมีบทบัญญัติการปฏิบัติหน้าที่ของศาลกำหนดไว้⁷ จึงทำให้มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ตัวผู้กระทำผิดเข้ามาสู่การพิจารณาคดีในศาลน้อยมาก ทั้งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการเปิดโอกาสให้ศาลสามารถสืบพยานเพิ่มเติมได้ โดยในการสืบพยานเพิ่มเติมนี้ศาลสามารถ สั่งให้มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวจำเลยเพิ่มเติม เพื่อนำมาประกอบดุลพินิจในการ พิจารณาพิพากษาเพื่อกำหนดโทษจำเลยได้ แต่ศาลมักวางตัวเป็นกลาง จึงทำให้เกิดปัญหาในการใช้ ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่ไม่เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด ส่งผลในการกำหนด โทษของศาลไม่อาจปรับปรุงแก้ไขจำเลยและป้องกันการเกิดปัญหาเสพติดได้

4.1.2 วิเคราะห์บทบาทของพนักงานอัยการ

สถานการณ์ปัญหาเสพติดและการจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีอาเสพติดและจำนวน นักโทษในคดีอาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้น เห็นได้ชัดว่าเกิดจากแนวคิด ยุทธศาสตร์อาเสพติด และ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่เหมาะสมกับบริบท เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมในสังคมไทย

แม้คดีที่เกี่ยวกับอาเสพติดจะมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาเสพติด พ.ศ. 2550 เพื่อใช้บังคับกับคดีอาเสพติดแล้วก็ตาม แต่ถ้าในพระราชบัญญัตินี้มิได้กล่าวไว้ก็ให้บังคับตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับอา เสพติดนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานในความผิดนี้ แม้โดยทั่วไปจะเป็นอำนาจและหน้าที่ของ พนักงานสอบสวน แต่พนักงานอัยการก็มีอำนาจและหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานด้วย ทั้งนี้ เพราะตามกฎหมายพนักงานอัยการอาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมหรือสั่งให้ส่งพยานมาซักถามได้

⁶ ชวลิต โสภณวัต, “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ,” อุลพาน, น.36 (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2524)

⁷ ประมวลจริยธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในทางอรรถคดี

ในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐาน อัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่จำเลยด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่ของฝ่ายจำเลยในการหาพยานหลักฐานฝ่ายเดียว เพราะอัยการมีหน้าที่ค้นหาความจริงและความยุติธรรม⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นภาวะวิสัยของอัยการ และเมื่ออัยการเห็นว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิด อัยการอาจสั่งไม่ฟ้องคดีก็ได้ ซึ่งการดำเนินคดีอาญาของอัยการในประเทศไทย อัยการจะเป็นผู้กั้นกรองสำนวนสอบสวนที่พนักงานสอบสวนเสนอมา จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยตนเองไม่ได้ ต้องกระทำผ่านพนักงานสอบสวน จึงทำให้การสอบสวนของพนักงานสอบสวนมีความสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของอัยการเป็นอย่างมาก⁹ เนื่องจากการสอบสวนฟ้องร้องในประเทศไทยได้แบ่งความรับผิดชอบในการสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกันค่อนข้างเด็ดขาด ทำให้อัยการไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา เป็นผลให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้อย่างอิสระ ส่วนอัยการเป็นผู้วินิจฉัยว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่เท่านั้นจึงทำให้อำนาจของพนักงานสอบสวนดังกล่าวขาดการควบคุมจาก “อัยการ” ในลักษณะคานและดุลเท่าที่ควร ดังนั้น โอกาสที่พนักงานสอบสวนจะใช้อำนาจโดยมิชอบจึงมีมาก เพราะเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนมักจะมียุติกับผู้ต้องสงสัยที่ถูกจับกุมมาทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกจับกุมมาเป็นผู้กระทำ ความผิด โดยละเอียดที่จะสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา และพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา ซึ่งความจริงแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ภูมิหลังต่างๆของผู้ต้องหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 138 เป็นพยานหลักฐานที่จะต้องมีการรวบรวมเสมอ เพราะถ้าไม่มีการรวบรวมแล้วจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้¹⁰ เนื่องจาก

⁸ John H. Langbein, *Comparative Criminal Procedure : Germany*, (St.Paul : West Publishing Company , 1977), pp.11.

⁹ สุจินต์ ทิมสุวรรณ, *กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่วัย*, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกรมอัยการ, 2524), น.41.

¹⁰ คณิต ฌ นคร, *คำบรรยายสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัย 51*, (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2541), น.330.

ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเป็นประโยชน์กับพนักงานอัยการ ในการใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่ ฟ้อง และเมื่อไปถึงชั้นศาลก็จะเป็นประโยชน์ในการจัดแถลงให้ศาลลงโทษหนักหรือโทษเบา

เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่ากระทำความผิดของผู้ต้องหาเป็นความผิด อัยการอาจจะสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องคดีก็ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของพนักงานอัยการ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมาตรา 143 (1) ที่สนับสนุนให้เห็นว่าการดำเนินคดีของอัยการใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดี ทั้งที่เชื่อว่าพยานหลักฐานต่างๆที่รวบรวมมาแสดงว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยอัยการไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญาทุกเรื่องซึ่งบัญญัติว่าในกรณีที่มีความเห็นสั่งไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง

สิ่งสำคัญที่พนักงานอัยการต้องพิจารณา คือ เงื่อนไขการให้อำนาจในการดำเนินคดีเกี่ยวกับเนื้อหาของคดีนั้น ถ้าปรากฏว่ารู้ตัวผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องขึ้นอยู่กับพิจารณา ดังนี้¹¹ (1) พิจารณาว่าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิดต่อกฎหมายหรือไม่ (2) ถ้าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิด ก็จะพิจารณาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ (3) ถ้าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิดและผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ก็พิจารณาต่อไปว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอแก่การพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือไม่ (4) ถ้าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิด ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดและมีพยานหลักฐานเพียงพอแก่การพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาที่จะต้องพิจารณาในลำดับท้ายด้วยว่ามีเหตุอันควรไม่ฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่

สำหรับคำว่า “เหตุอันควร” นั้นในทางปฏิบัติพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดและนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบ กล่าวคือ พิจารณาว่าผู้กระทำความผิดนั้นนิสัยใจคอ สภาพแวดล้อม การศึกษา และมูลเหตุอะไรในการกระทำความผิด จึงเกิดการกระทำความผิดขึ้น ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าเหตุอันควร มีสิทธิ์สั่งไม่ฟ้องได้ แต่ถ้าเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดบ่อยจนเข้าลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดติดเป็นนิสัย พนักงานอัยการก็ควรสั่งฟ้องคดี ทั้งนี้เพื่อให้ศาลนำโทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้แก่ผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสม

ภายหลังพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องคดีแล้ว พนักงานอัยการจะต้องจัดทำคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158 โดยต้องบรรยายการกระทำที่จำเลยได้

¹¹ คณิต ฒ นคร, *อ่างแล้ว เริงรรถที่ 1*, น.228.

กระทำตามที่ได้ความตามการสอบสวน และต้องยืนยันว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายอย่างไร โดยต้องบรรยายให้ชัดเจนที่สุด ให้จำเลยเข้าใจได้ว่าเขาได้กระทำอะไร อย่างไร และผิดกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ถูกต้องตามหลักฟังความทุกฝ่าย เพื่อจำเลยจะได้กล่าวแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้อง¹² ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) และพนักงานอัยการควรเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาแก่ศาล เพราะถ้าอัยการกล่าวในฟ้องโดยระบุข้อเท็จจริงทุกอย่างของผู้กระทำผิด จะช่วยให้ศาลสามารถกำหนดโทษจำเลยได้เหมาะสมขึ้น และเมื่อมีการสืบพยานเสร็จแล้ว ก่อนที่ศาลจะพิพากษาคดีพนักงานอัยการควรแถลงต่อศาลว่าจำเลยกระทำผิดเพราะอะไร ข้อเท็จจริง พยานหลักฐานอย่างไร และควรจะลงโทษจำเลยเท่าไร เช่นขอให้ลงโทษสามปี เป็นต้น ซึ่งถ้าหากศาลได้รับข้อเท็จจริงต่างๆเหล่านี้จากพนักงานอัยการอย่างครบถ้วน จะทำให้การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลมีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด ตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล ซึ่งต่างจากพนักงานอัยการในประเทศระบบชีวิตลอว์อื่นๆที่พนักงานอัยการมีอำนาจในส่วนนี้เช่น ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี อัยการจะมีหน้าที่ในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับโทษด้วย¹³ ซึ่งความเห็นของอัยการดังกล่าว จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดโทษของจำเลยมากเพราะศาลมักจะลงโทษจำเลยโดยคำนึงถึงอัตราโทษที่อัยการเสนอมา แต่อย่างไรก็ตามความเห็นของอัยการดังกล่าว ก็มีได้เป็นการผูกมัดศาลที่จะต้องถือปฏิบัติตาม ในทางปฏิบัติหากศาลไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของอัยการ ศาลมักจะลงโทษเบากว่า แต่ถ้าศาลลงโทษหนักกว่าโทษที่อัยการเสนอ อัยการอาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในเรื่องอัตราโทษได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการอุทธรณ์ในสิ่งที่กฎหมายให้อำนาจไว้ว่าจะลงโทษเท่าไร ในกรอบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ดังนั้นจึงเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ดุลพินิจของศาลเอง

¹² คณิศ ฒ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.375.

¹³ John H. Langbein, *supra note 6*, pp.11.

4.2 บทบาทของศาลในการใช้ดุลพินิจในเรื่องโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดใน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดเหตุต่างๆในการเพิ่มหรือลดโทษให้กับผู้กระทำความผิดที่มี มูลเหตุแตกต่างกันแล้ว เวลาที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดจริง ศาลก็มีดุลพินิจลงโทษให้ เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคนที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยพิจารณาจากประวัติความ เป็นมา ภูมิหลังของผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีความรุนแรง สลับซับซ้อนและเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเพิ่มมากขึ้น

สำหรับประเทศไทยกระบวนการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาลนั้น โดยหากพิจารณา ทั้งจากประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จะเห็นได้ว่าไม่มี บทบัญญัติโดยตรงถึงหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษว่าจะต้องทำหนังสือถึงสิ่งใดบ้าง ซึ่ง เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับ ระบบชีวิตลอร์ว แต่ทางปฏิบัติศาลมักวางตัวเป็นกลาง กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญามาตรา 228 ให้อำนาจศาลที่จะค้นหาความจริงในคดีด้วยตนเอง นอกจากนั้นมาตรา 175 ยังให้ อำนาจศาลสามารถเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ แต่ ในทางปฏิบัติศาลแทบจะไม่ได้ใช้อำนาจตามมาตราทั้งสองเลย ทั้งที่ศาลไทยนั้น ตามกฎหมายต้อง ค้นหาความจริงทำนองเดียวกับศาลในภาคพื้นยุโรป หาใช่วางเฉยไม่¹⁴ ในทางกลับกันกลับนำบัญชี อัตราโทษ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปในวงการศาลว่า “ชื้อต็อก” ไว้ประจำศาล โดยกำหนดว่าโทษชนิด นั้นๆ ศาลนั้นๆควรจะกำหนดโทษเท่าใด จึงเป็นเหตุให้ผู้พิพากษาไม่สามารถใช้ดุลพินิจกำหนด โทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลได้

ดังนั้น โอกาสที่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาจึงเป็นไปได้ยาก ศาล ในฐานะผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษจำเลยต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ เพราะลำพังบัญชี อัตราโทษและข้อเท็จจริงที่ศาลได้มาในระหว่างการดำเนินคดีไม่สามารถนำมาใช้กำหนดโทษหรือ

¹⁴ คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น.350

กำหนดมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างเหมาะสมได้ ดังนั้นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ศาลต้องพิจารณาถึงเพื่อให้การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างเหมาะสม¹⁵

ในคดีอาญา โดยเฉพาะคดีอาชญากรรมนั้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยในเรื่องประวัติความเป็นมาภูมิหลังและความประพฤติอันเป็นอาชญา มักจะถูกเฉลยจากเจ้าพนักงานสอบสวนในทางปฏิบัติโดยพนักงานสอบสวนมักจะให้ความสำคัญกับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งความผิด และการกระทำของจำเลยว่ามีกระทำความผิดจริงหรือไม่ ทำให้ไม่มีข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยนั้น ศาลจะนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยสถานใดให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด เพราะการลงโทษอย่างเหมาะสมจะสามารถปรับปรุงและแก้ไขจำเลยหรือผู้กระทำความผิดให้กับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้

4.2.1 ดุลพินิจในการกำหนดโทษ

การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรม (Rule of Law) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การกำหนดโทษต้องเป็นธรรม กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของลักษณะพฤติกรรมกระทำความผิดแต่ละคน ดุลพินิจในการกำหนดโทษ รวมไปถึงการรอกการลงโทษที่มีการกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติด้วย

ในระบบซีวิลลอว์ (Civil law) พนักงานอัยการจะมีบทบาทสำคัญในการควบคุมดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าจำเลยสมควรได้รับโทษจำคุกหรือสมควรได้รับโทษปรับ พนักงานอัยการจะร้องขอต่อศาลไปพร้อมกับการแถลงปิดคดีว่าให้ศาลลงโทษจำคุกจำเลยเป็นระยะเวลาเท่าใดหรือปรับจำเลยอย่างไร และหากศาลลงโทษจำเลยสถานเบากว่าคำขอของพนักงานอัยการอย่างมาก พนักงานอัยการก็จะอุทธรณ์ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษต่อไป¹⁶

¹⁵ เกียรติภูมิ แสงศิริธร, “กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา : เปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), น.1-2.

¹⁶ คณิต ฅ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น.491.

“ดุลพินิจในการกำหนดโทษ” คือ ดุลพินิจของศาลในการที่จะกำหนดมาตรการบังคับทางอาญากับการกระทำความผิดใดความผิดหนึ่ง¹⁷ ประเด็นจึงเกิดขึ้นว่าความเหมาะสมของดุลพินิจที่กำหนดโทษจำต้องได้สัดส่วนที่เป็นธรรม ตามหลักการใช้มาตรการบังคับทางอาญาให้เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Punishment) กรณีจึงเป็นความสัมพันธ์ของปัจจัย ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงของพฤติกรรมในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิด
2. ข้อเท็จจริงของบุคคล ประวัติความเป็นมาความประพฤติเป็นอาชญาของจำเลยแต่ละคน

ผลลัพธ์ของดุลพินิจในการกำหนดโทษจะออกมาโดยเป็นการกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาลจึงกล่าวได้ว่า “ดุลพินิจในการกำหนดโทษ” เป็นเหตุผลในทางกฎหมายที่ได้จากการกระทำความผิดอาญาที่สอดคล้องกับพฤติกรรม ลักษณะการกระทำ ความร้ายแรงของการกระทำ และความเป็นไปได้ในการบังคับโทษกับผู้กระทำความผิดคนนั้น ดุลพินิจในการกำหนดโทษจึงต้องพิจารณาไปไกลกว่าการที่จะกำหนดว่าผู้กระทำความผิดควรจะได้รับโทษเท่าใด แต่จะต้องมองไปถึงการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิด ที่ได้ถูกกลไกของระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังให้บรรลุนิติภาวะของกฎหมายอาญาอย่างแท้จริง ดังนั้น การพิจารณาใช้ดุลพินิจจึงต้องคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดอย่างน้อย 3 มิติคือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ในการใช้ “ดุลพินิจในการกำหนดโทษ” รวมถึงการรอกาลลงโทษ การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อธิบายไว้ว่า¹⁸ “ในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction) กับการกระทำความผิดใด ความผิดหนึ่ง ศาลจะพิจารณากำหนดดังต่อไปนี้

1. กำหนดชนิดของมาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction)
2. กำหนดความหนักเบาของมาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction) ที่ได้กำหนดตาม 1. และ
3. กำหนดการบังคับใช้มาตรการบังคับทางอาญา (Krimininalsanktion/criminal sanction) ตามที่ได้กำหนดตาม 2. นั้น

¹⁷ เพิ่งอ้าง, น.493.

¹⁸ เพิ่งอ้าง, น.493.

จากการพิจารณากำหนดโทษดังกล่าวจะเห็นได้ว่าดุลพินิจในการกำหนดโทษมิได้หมายความว่าเฉพาะการกำหนดเฉพาะเรื่องโทษว่าจะใช้โทษชนิดใด หนักเบาแค่ไหน แต่หมายความว่ารวมถึงการกำหนดใช้มาตรการบังคับทางอาญาต่างๆ ที่มีอยู่ในกฎหมาย เช่น วิธีการเพื่อความปลอดภัย รวมถึงการกำหนดว่าจะใช้มาตรการบังคับทางอาญานั้นๆ อย่างไรด้วย เหตุนี้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจึงหมายถึงการรอการลงโทษ การรอการกำหนดโทษ การยกโทษ และอื่นๆ ด้วย”

ดุลพินิจในการกำหนดโทษ จึงเป็นตัวบ่งชี้ในการให้ความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญ และแสดงผลของมาตรฐานประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการตรวจสอบค้นหาความจริงจาก ประชานในคดีคือ จำเลย และจากพฤติกรรมการกระทำ ความผิดอาญาของเขาเป็นสำคัญ

4.2.1.1 ประชานของการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ประเทศไทยเราใช้ระบบประมวลกฎหมาย และหลักการดำเนินคดีอาญาใช้หลักการตรวจสอบความจริงแท้ให้ปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์จำเลยจึงเป็น “ประชานในคดีอาญา” กรณีพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดอาญา การกำหนดโทษจึงเป็นขั้นตอนถัดมา (แม้ว่าในความเป็นจริงการตัดสินใจคดีเป็นการที่คนตัดสินคนก็ตาม) ซึ่งเป็นไปตามกลไกของสังคมปัจจุบันนี้ จึงต้องให้ความสำคัญกับ“ผู้กระทำความผิด” เป็นประชานในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ

การให้ความยุติธรรมแก่ผู้กระทำความผิด¹⁹ คือ การกำหนดโทษที่เหมาะสม ถูกต้อง ชัดเจน คำนึงถึงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของผู้กระทำความผิด ดังนั้น นอกจากการอาศัยข้อมูลของการกระทำความผิดแล้ว ยังต้องอาศัยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของตัวผู้กระทำความผิดด้วย ตามหลัก Individualization of Punishment กล่าวคือ การรู้จักตัวผู้กระทำความผิดอย่างดีพอ มีผลต่อผลของการกำหนดโทษมาก ซึ่งอาจมีผลต่อการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่ไม่ชอบขึ้นมาได้ ไม่ว่าในแง่ของการกำหนดโทษสูงเกินไปหรือต่ำเกินไป ซึ่งเกิดผลกระทบเสียหายต่อบุคคลและสังคม และต่อ

¹⁹ กอบกุล จันทวโรและคณะ, “มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดคดีอาชญาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ,” การวิจัยภายใต้โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, (2558) : น.136.

ความเชื่อมั่น ความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนจากการทำงานในความรับผิดชอบของกระบวนการยุติธรรม

ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยวางหลักเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษไว้ว่า

“การที่จะยึดเอาอัตรากำหนดที่คิดกันขึ้นแล้วอ้างว่าเป็นมาตรฐาน โดยไม่คำนึงถึงพฤติการณ์ประกอบกรกระทำ ความผิดตามหลักวิชาธรรมศาสตร์นั้น อาจก่อให้เกิดการยุติธรรมได้ง่าย และเมื่อปรากฏว่าศาลที่สูงกว่าไม่เห็นด้วยในดุลพินิจในการพิพากษาคดีเช่นเดียวกันนั้นแล้วศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะเป็นข้อควรคำนึงในการที่จะอำนวยความยุติธรรมต่อไป”²⁰

ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฅ นคร อธิบายไว้ว่า “ในทางปฏิบัติศาลแต่ละศาลจะกำหนดบัญชีกำหนดโทษไว้เพื่อใช้ในการลงโทษจำเลย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการลงโทษ เพราะมีความเชื่อกันในวงการศาลยุติธรรมของเราว่าการกระทำอย่างเดียวกันต้องได้รับโทษเท่ากัน บัญชีกำหนดโทษนี้เรียกกันว่า “ชื้อต้อก” ฉะนั้น ถ้อยคำในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ที่ว่า อัตรากำหนดโทษที่คิดกันขึ้น ก็คือ “ชื้อต้อก” นั่นเอง”²¹

บัญชีกำหนดโทษที่ศาลแต่ละศาลกำหนดดังกล่าวที่ เรียกว่า ชื้อต้อก นี้ขาดหลักวิชาการ เพราะ การลงโทษต้องกระทำให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นคนๆ ไปตามหลัก individualization²²

4.2.1.2 กรอบหรือขอบเขตของการกำหนดโทษทางอาญา บทบัญญัติของกฎหมายอาญาเป็นตัวกำหนดโทษให้อยู่ในอัตราเท่าไร กำหนดชนิดของโทษ ศาลจะใช้ดุลพินิจที่อยู่ในกรอบหรือขอบเขตตามกฎหมายเท่านั้น การกำหนดโทษจึงต้อง “เป็นไปตามกฎหมาย” จะลงโทษอย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้ เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น ตามมาตรา 23 เป็นเรื่องการเปลี่ยนโทษ

ศาสตราจารย์ ดร. หยุค แสงอุทัย ได้อธิบายไว้ว่า²³ “การใช้ดุลพินิจของศาลจึงยังไม่มีความเป็นอิสระพอที่จะมีโอกาสเลือกใช้มาตรการบังคับทางอาญา และการกำหนดอัตราโทษได้

²⁰ ศาลฎีกาที่ 1304/2500 อ้างใน คณิต ฅ นคร, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 14*, น.495.

²¹ คณิต ฅ นคร, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 14*, น.495.

²² หยุค แสงอุทัย, *กฎหมายอาญา ภาค1*, พิมพ์ครั้งที่21 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.209.

²³ เพิ่งอ้าง, น.219-220.

มากกว่าที่กฎหมายบัญญัติ ประมวลกฎหมายอาญาไทยไม่มีบทมาตราที่วางหลักทั่วไปสำหรับเป็นแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษ คงมีแต่เฉพาะเรื่อง เช่น มาตรา 78 ซึ่งกล่าวถึงเหตุบรรเทาโทษอันเป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาลที่จะลงโทษ แต่นอกจากนั้น ในเรื่องความผิดบางความผิดซึ่งแม้ผู้กระทำจะได้กระทำความผิดทั้งก็ให้ศาลลงแต่กระตงเดียว คือ มาตรา 248 และมาตรา 263 และยังมีมาตรา 223 ซึ่งเปลี่ยนฐานของความผิดโดยกำหนดโทษน้อยลงทีเดียว มาตราต่างๆ เหล่านี้เป็น การบังคับศาลในการวางโทษไม่ใช่เป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาล”

ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษต้องคำนึงถึง

1. วัตถุประสงค์ของการลงโทษ กล่าวคือ พิจารณาในมิติของการลงโทษที่เป็นการแก้แค้นทดแทน การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขและการลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิด²⁴

2. วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ กล่าวคือ ในมิติของการมีชีวิตที่ดีในอนาคต พิจารณาผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถดำรงชีวิตอนาคต โดยปราศจากการกระทำ ความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม การลงโทษเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการป้องกันทั่วไป หรือการป้องกันพิเศษ

พัฒนาการในการกำหนดโทษทางอาญาสมัยใหม่ในหลายประเทศในโลก ได้เริ่มออกแบบกฎหมายเพื่อให้ศาลสามารถใช้มาตรการบังคับทางอาญาได้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดและการคำนึงถึงผลของโทษที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตของผู้กระทำความผิดในสังคมในอนาคตด้วย สำหรับในประเทศไทยก็มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เช่น ตามมาตรา 56 เรื่องของการรอการลงโทษ เรื่องของการคุมประพฤติ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามดุลพินิจในการกำหนดโทษต้องอยู่ในกรอบของหลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (nullum crimen, nulla poena sine lege) หรือหลักนี้ในทางวิชาการเรียกว่า หลักไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย อันเป็น หลักประกันในกฎหมายอาญา

โทษสำคัญประการหนึ่ง คือ กำหนดโทษไปแล้วผลจะเป็นอย่างไรต่อตัวผู้กระทำความผิด และสังคม โดยต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดแต่ละคนสำนึกในโทษที่แตกต่างกัน การลงโทษจึงต้องเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดแต่ละคน

²⁴ ธานี วรภัทร์, มาตรการบังคับทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2557), น.45.

ในการพิจารณาหาหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษนั้น ผู้ใช้กฎหมายหรือศาลต้องกระทำโดยการพิจารณาหลักกฎหมายอาญาเกี่ยวกับโทษและวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในวิชานิติศาสตร์²⁵

4.2.1.3 ความชั่วมักกับการกำหนดโทษ ในเรื่องนี้ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร อธิบายไว้ว่า “หลักกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับโทษที่ยอมรับกันทั่วไปในวิชานิติศาสตร์ ประการหนึ่งคือหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีความชั่ว” (Nulla poena sine culpa) หลักนี้มีความหมายสองประการ คือ จะลงโทษได้ต้องมีความชั่ว (Schuld) และจะลงโทษเกินความชั่ว (Schuld) ไม่ได้²⁶

การลงโทษเป็นการตอบแทนการกระทำผิดและศาลจะต้องลงโทษหนักเบาให้ได้สัดส่วนกับความชั่วของผู้กระทำ กล่าวคือ ถ้ามีความชั่วมากก็ควรลงโทษหนักมาก ส่วนในขณะเดียวกันการลงโทษจะบรรลุจุดประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีสัมพัทธ์หรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองเพราะการที่กฎหมายได้กำหนดให้มีโทษอาญานั้น ก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเองสำนึกว่าตนได้กระทำความชั่ว และเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้เสียใจสำนึกตนเอง และผู้มีความชั่วมากก็ต้องรับโทษมากเป็นธรรมดา ด้วยเหตุนี้การลงโทษจึงต้องเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นคนคนไป เพราะผู้กระทำความผิดด้วยกัน อาจมีบางคนมีความชั่วน้อย เช่น ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย แต่ถูกผู้ร้ายเฝ้าชักจูงไป ส่วนบางคนมีความชั่วมาก เพราะเป็นหัวหน้าชักชวนผู้อื่นให้กระทำความผิดเป็นต้น คนที่มีความชั่วน้อยศาลก็ลงโทษน้อยส่วนคนที่มีความชั่วมากศาลก็ลงโทษมาก ทั้งนี้ตามหลักที่ว่าต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นคนคนไป (individualization of punishment)²⁷ การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษต้องใช้หลักความชั่ว (Schuldprinzip) กับ หลักการ ป้องกัน ทั้ วมั ใ้ไป (Generalprävention/General Prevention) และ หลักการ ป้องกัน พิเศษ (Spezialprävention/Special Prevention) เป็นเกณฑ์และจะต้องกระทำให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นคนๆ ไป (individualization of punishment)²⁸ เทียบเคียงได้กับการกระทำความผิดในคดีอาเสพผิดในลักษณะต่างๆที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่ต้อง

²⁵ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 14*, น.435.

²⁶ *เพ็ญอ้าง*, น.495.

²⁷ หยุด แสงอุทัย, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 20*, น.221-222.

²⁸ *เพ็ญอ้าง*, น.209.

พิจารณาผู้กระทำความผิดเหล่านั้นก่อนว่ามีความชั่วน้อยหรือมีความชั่วมาก มีสาเหตุที่กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะเหตุใด ต้องศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด เพื่อที่จะกำหนดโทษให้ได้เหมาะสมกับความชั่วของเขา

ดังนั้น ความชั่ว จึงเป็นเรื่องหนึ่งในโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา ที่สำคัญในการ นำมาเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดโทษทางอาญาต่อตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป

4.2.1.4 ข้อเท็จจริงประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษ ข้อเท็จจริงประกอบการใช้ ดุลพินิจในการกำหนดโทษมีทั้งข้อเท็จจริงที่บัญญัติไว้ในกฎหมายโดยชัดแจ้งและข้อเท็จจริงที่ ไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายโดยชัดแจ้ง²⁹

1) ข้อเท็จจริงที่บัญญัติไว้ในกฎหมายโดยชัดแจ้ง เป็นข้อเท็จจริงที่กฎหมายบัญญัติ แสดงให้เห็นชัดเจนในเรื่องต่างๆ ที่มีผลต่อการกำหนดโทษ หรือดุลพินิจในการลดมาตราส่วนโทษ เช่น เรื่องบันดาลโทษ ตามมาตรา 72 เรื่องอายุของผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 76

2) ข้อเท็จจริงที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายโดยชัดแจ้ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติการณ์ใน การกระทำความผิด หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็น อาชีพของผู้กระทำความผิดนั้น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 มาตรา 138 ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการและเพื่อ การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลด้วย³⁰

4.2.2 ดุลพินิจในการลดโทษ

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติถึงเหตุผลโทษไว้หลายกรณีด้วยกัน แต่ที่จะกล่าว ต่อไปนี้เป็นการลดโทษอาศัยเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 เท่านั้น โดยมาตราดังกล่าวระบุถึงเหตุ บรรเทาโทษไว้หลายกรณีซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น³¹ พฤติการณ์ก่อนการกระทำความผิดและ พฤติการณ์ภายหลังการกระทำความผิด

²⁹ คณิต ฅ นคร, *อ่างแล้ว เจริงอรรถที่ 14*, น.496.

³⁰ *เพ็งอ่าง*, น.496.

³¹ เกียรดิจจร วัจนะสวัสดิ์, *ถำอธิบายกฎหมายอาญา*, พิมพ์ครั้งที่3 (กรุงเทพมหานคร. วิญญูชน,2536), น.183.

สำหรับพฤติกรรมก่อนการกระทำความผิด ได้แก่ กรณีที่ผู้กระทำความผิดหญิงคนนั้น เป็นคนโหดเหี้ยมบาปปัญหา หมายความว่าถึง ทำให้ไปเพราะความโง่เขาไม่รู้ถึงเท่าการถูกเตือนสอนให้ กระทำความผิดเป็นต้น หรือตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส แต่มีคุณงามความดีมาก่อน

ภายหลังกระทำความผิด ได้แก่ กรณีรู้สึกถึงความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่ง ความผิดนั้นดูแลแก้ไขต่อเจ้าพนักงานอันเป็นประโยชน์แก่การพิพากษา ให้ความรู้แก่ศาลอันเป็น ประโยชน์แก่การพิจารณา

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดหรือจำเลย จะทำให้สามารถทราบว่าผู้กระทำผิดนี้ มี มวลอะไรในการกระทำความผิด สภาพแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำผิดเป็นอย่างไร รวมถึงตลอดถึงประวัติ ครอบครัวและภาวะแห่งจิตใจของผู้กระทำผิด ซึ่งถ้าผู้กระทำผิดไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนมีความ ประพฤติดีและมีคุณธรรมความดีมาแต่ก่อน ศาลสามารถใช้ดุลพินิจลดโทษโดยอาศัยเหตุบรรเทา โทษซึ่งสามารถจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้

4.2.3 ดุลพินิจในการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลดโทษ

การรอกการกำหนดโทษและการรอกการลงโทษ มีไว้เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นคนดี ฉะนั้นจึงมีหลักเกณฑ์อย่างรอกการลงอาญาตามกฎหมายอาญา คือไม่ใช่เพียงแต่จำเลยกระทำความผิดครั้งแรกศาลจะรอกการลงโทษเสมอไป ต้องปรากฏด้วยว่าถ้ารอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแล้ว จะ ได้ผลสมความมุ่งหมายของกฎหมาย ในการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นคนดี โดยเหตุนี้จึงไม่ ควรใช้วิธีการดังกล่าวพร้าเพื่อจนเกิดความรู้สึกขึ้นว่าการกระทำความผิดเล็กๆน้อยๆในครั้งแรกศาลจะไม่ ลงโทษเลย

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 สิ่งซึ่งศาลต้องคำนึงถึง คือ อายุ ประวัติ ความประพฤติและสติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม ของผู้นั้นหรือสภาพความคิด ตลอดจนเหตุอื่นอันควรปรานี ซึ่งก่อนที่ศาลจะพิพากษา พนักงานคุม ประพฤติจะทำการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลัง สภาพความคิด วิเคราะห์และทำ รายงานเสนอศาลพร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะว่าควรใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม เพื่อ ศาลจะได้ใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดี และหากศาลมีคำพิพากษาให้คุมประพฤตรายละเอียดต่างๆ ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

4.3 วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งของสังคมจำนวนมากในโลกปัจจุบัน ถึงแม้ว่าในประเทศแถบตะวันตก เช่น เยอรมัน และอังกฤษ ยังคงนโยบายให้ยาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่ประเทศเหล่านี้ได้หันมาใช้นโยบายผ่อนปรนมากขึ้น โดยการใช้นโยบายลดทอนความผิดคดียาเสพติด (decriminalization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเยอรมันที่เน้นกระบวนการลดอันตรายจากการเสพยาเสพติด (harm reduction) และการหาประวัติความเป็นมาภูมิหลังของผู้กระทำความผิดมากเป็นพิเศษ นโยบายที่เปลี่ยนแปลงไปนี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศตะวันตกในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในเรื่องของยาเสพติด โดยถือว่าผู้เสพยาเป็นผู้ป่วยที่สมควรได้รับการบำบัดมากกว่าที่จะมองว่าเป็นอาชญากรเหมือนในอดีต³²

ยาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งของสังคมไทยในปัจจุบัน นอกเหนือจากปัญหาคอร์รัปชันและความยากจน แต่ปัญหาเสพติดนี้ถูกสร้างให้เติบโตและขยายตัวลุกลามอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติขึ้นร้ายแรง สาเหตุสำคัญมาจากการขาดความรู้ (knowledge) ในเรื่องนโยบายปัญหาเสพติดและการหิบบัณฑิตนโยบายมาตรการของชาติอื่นมาใช้อย่างขาดความเข้าใจรอบด้าน และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การขาดความรู้ความเข้าใจของเจ้าพนักงานทุกภาคส่วนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

4.3.1 วิเคราะห์การแก้ไขปัญหาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล

นับตั้งแต่รัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา จนถึงรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของยาบ้า และยาบ้าได้ทะลักเข้ามาสู่พื้นที่ “เมือง” อีกทั้งกลุ่มผู้เสพยาอีกหลากหลายขึ้น ทิศนคติของผู้นำรัฐบาลและท่าทีของกฎหมายที่มีต่อยาเสพติดแอมเฟตามีนก็รุนแรง นายเสนาะ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในสมัยรัฐบาลบรรหาร ศิลปะอาชาจึงเสนอให้เปลี่ยนชื่อจาก “ยาม้า” เป็น “ยาบ้า” และที่ประชุมคณะกรรมการควบคุมวัตถุออกฤทธิ์ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ลงมติเห็นชอบให้แก้ไขการบังคับใช้กฎหมายโดยให้ยาบ้าซึ่งถูกจัดอยู่ในพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 ประเภทที่ 2 ซึ่งมีโทษสูงสุดจำคุก

³² สักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์, “การศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา,” ทุนวิจัยสำนักกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, (2557), น.13.

20 ปี และปรับ 5 แสนบาท เปลี่ยนมาเป็นยาเสพติดให้โทษ ขึ้นอยู่กับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 โดยถือว่า เป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรงประเภทที่ 1 เช่นเดียวกับเฮโรอีน หากผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก ตั้งแต่ปริมาณ 100 กรัมหรือประมาณ 2,000 เม็ดขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต³³

ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้รับการมอบหมายให้ดูแลงานด้านยาเสพติดตั้งแต่วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2539 และวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2540 ได้มอบนโยบาย “จับตายพ่อค้ายาบ้า” แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการระดับสูง ดังนั้นช่วงปลาย พ.ศ.2539 ถึงปลาย พ.ศ.2540 ของรัฐบาล พล.อ.ชวลิต เต็มไปด้วยวิสามัญฆาตกรรมโดยใช้วิธี “ลือชื่อแล้วฆ่า” องค์การนิรโทษกรรมสากลถึงขั้นระบุว่าประเทศไทยมีการทำวิสามัญฆาตกรรมมากที่สุดในโลกพร้อมกับกดดันให้รัฐบาลยอมรับความจริงด้วย อย่างไรก็ตามการกระทำวิสามัญฆาตกรรมได้รับความชื่นชมจากสังคมไทยส่วนใหญ่³⁴

การปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังทำให้มีการจับกุมคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นทั้งผู้เสพยาเสพติดและผู้ค้ายาเสพติด จำนวนผู้ต้องขังในคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นจนทำให้เกิดภาวะการณ์แออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ จำนวนนักโทษคดียาเสพติดแน่นคุก ท้นทศสถานสำหรับบำบัดผู้ติดยาเสพติดก็มีไม่เพียงพอ เป็นผลเสียต่อการบำบัดรักษาและการแก้ไขฟื้นฟู ผู้ต้องขังคดียาเสพติดถูกคุมขังปะปนกับผู้กระทำความผิดทั่วไป

ทิศทาง การแก้ปัญหา ยาเสพติด ของประเทศไทย เริ่มชัดเจน หนึ่งในมาตรการแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดที่สำคัญ คือการประกาศสงครามยาเสพติดในช่วงปี พ.ศ.2546 ในรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยประกาศปราบปรามยาเสพติดในระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์-30 เมษายน พ.ศ. 2546 พร้อมยืนยันว่าจะทำให้ยาเสพติดหมดไปจากแผ่นดินไทยภายใน 18 เดือน คือก่อนวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2547 ผลพวงจากสงครามยาเสพติดทำให้เกิดปรากฏการณ์ “ฆ่าตัดตอน” มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลถูกวิจารณ์ทั้งในและต่างประเทศถึงสิทธิมนุษยชน แต่รัฐบาลไม่ได้

³³ ภูมิอินทร์ สิงห์ชวาลา, “โครงการฆ่าเพื่อชาติ : ประวัติศาสตร์ทำที่ต่อยาเสพติดของประเทศไทย จนถึงยุคแห่งการสร้างทฤษฎากรรมมนุษย์และการฆ่ามนุษย์ที่ไม่เป็นทฤษฎากรรม,” (วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณชิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น. 59

³⁴ เพิ่งอ้าง, น.60.

กังวลใจแต่อย่างใด ด้วยได้รับความพึงพอใจจากประชาชนและฟิลิปปินส์ที่ประกาศนโยบาย สงครามปราบปรามยาเสพติดโดยเอาประเทศไทยเป็น “ต้นแบบ”³⁵

ภายหลังปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลระยะต่อมา ไม่ว่าจะมาจากพรรคการเมืองใด คงใช้นโยบาย ที่เน้นในการปราบปรามยาเสพติด เพียงแต่มุ่งเน้นการยึดหลักนิติธรรมมากกว่าการเน้นในเรื่องการ ควบคุมอาชญากรรม เนื่องจากมีบทเรียนในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนในช่วงสงครามยาเสพติด³⁶

การจัดการกับสถานการณ์ยาเสพติดตามนโยบายเช่นนี้ทำให้ปัญหาอาชญากรรมด้านยาเสพติด ผู้ต้องขังล้นคุก ซึ่งรัฐบาลเคยมีมติครม. ในปี พ.ศ. 2544³⁷ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลในขณะนั้นก็ยังเน้นหนักในเรื่องการปราบปรามทำให้มีผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ ใฝ่โอกาส ยากจน เป็นคนชายขอบ กลุ่มชาติพันธุ์ และมีผู้หญิงถูกจับกุมเพิ่มขึ้นมาก และปัญหา ผู้ต้องขังล้นเรือนจำยังมีต่อเนื่องนับแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้นการจัดการ โดยแนวทางเช่นนี้ส่งผลให้เกิดสถานการณ์คดีผู้ต้องขังหญิงที่ ล้นคุก ภาระการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มสูงมากขึ้น ภาระของรัฐที่ต้องจัดการดูแลให้เท่าทัน กับสถานการณ์ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วของคดีผู้ต้องขัง การจัดการที่ต้องแตกต่างกันระหว่างคดี ผู้ต้องขังหญิงและชาย เพราะการที่ผู้หญิงต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ของตัวผู้ต้องขังซึ่งเป็นหญิง ต่อครอบครัวที่ผู้หญิงมีภาระหน้าที่ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องเลี้ยง ดูบุตร รวมทั้งบุคคลในครอบครัว ในขณะที่บริบทของสภาพเรือนจำหรือทัณฑสถานปัจจุบันมีการ ออกแบบไว้สำหรับการคุมขังผู้ต้องขังที่กระทำผิดทางอาชญากรรมซึ่งส่วนใหญ่คือเพศชาย ภาวะ ทางร่างกายที่แตกต่าง เช่น ระบบการเจริญพันธุ์ ซึ่งผู้หญิงจะมีประจำเดือน การตั้งครรภ์และการ คลอดบุตร รวมทั้งการพบว่าผู้ต้องขังหญิงจำนวนไม่น้อยที่มีการตั้งครรภ์ก่อนถูกจับด้วยข้อหา ยาเสพติด

จากงานวิจัยของเกษียร เตชะพีระ³⁸ ชี้ว่าวัฒนธรรม “การเมืองปฏิบัติปฏิบัติรูป” ที่อำนาจ นิยมอาศัยทัศนคติในการมองคนแบบสมบูรณาญาสิทธิราชศีลธรรม (moral absolutism) คือ “ลากเส้น

³⁵ เพิ่งอ้าง, น.60.

³⁶ พิทยา จินาวัฒน์, “สงครามยาเสพติด : คุกและเหยื่อผู้ต้องขังหญิง,” ในการเสวนาวิชาการเรื่อง สงครามยาเสพติด : คุกและเหยื่อผู้ต้องขังหญิง กรุงเทพฯ, 2558 : น.35.

³⁷ เพิ่งอ้าง, น.36.

³⁸ เกษียร เตชะพีระ, ระบอบอำนาจนิยมขบวนการใหม่ไทย-อเมริกัน, (กรุงเทพมหานคร : คบไฟ, 2548), น.80.

แบ่งระหว่างคนดี/คนชั่วอย่างเด็ดขาดจากกันดูจวากับคำ โดยไม่สนใจดูบริบทเงื่อนไขที่ส่งอิทธิพล แวดล้อมให้คนมีพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นเส้นแบ่งง่ายๆ เป็นเกณฑ์วัดตัดสินทุกคนทุกอย่างในสังคม..” และกระทำต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในการใช้ความรุนแรง สามารถใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่ยังคงสามารถครองใจคนส่วนใหญ่ที่มีสิทธิเลือกตั้งได้ ซึ่งแนวทางการจัดการเช่นนี้ หรือบริบทสงครามปราบปรามยาเสพติดอีกด้านหนึ่ง ก็เป็น“ภูมิคุ้มกัน” ให้รัฐบาล ในขณะที่เดียวกันก็สร้างทัศนคติของกลุ่มคนชั้นกลางที่จะแสดงการเดียดฉันท์อย่างรุนแรงต่อกลุ่มคนที่เข้ามาทำให้ลูกหลานตนเองเสื่อมเสียกับกระแทยาเสพติด³⁹ และพร้อมใจสนับสนุนการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

จากที่กล่าวมานั้น การปราบปรามผู้กระทำความผิดยาเสพติดโดยใช้ความรุนแรง โดยไม่สนใจบริบททางสังคมแวดล้อมที่ส่งผลให้บุคคลนั้นกระทำความผิด ถือเป็นความเสียหายอย่างมากต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย บุคคลที่กระทำความผิดยาเสพติดด้วยความจำเป็น ไม่มีความเป็นผู้ร้ายอยู่ในกมลสันดาล โดนล่อลวง หรือเพราะเหตุใดที่ไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมชั่วของเขา กลับต้องโดนลงโทษเฉกเช่นบุคคลที่กระทำความผิดโดยกมลสันดาล โดยไม่มีการพิจารณาถึงเหตุผลในการกระทำความผิด พฤติกรรมแวดล้อมที่ส่งผลให้บุคคลนั้นกระทำการเช่นนั้น ที่สำคัญที่สุดคือประวัติความเป็นมา พื้นฐานทางสังคม สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นว่าเหตุใดจึงกระทำความผิดยาเสพติด ถือเป็นารขาดประสิทธิภาพอย่างมากของนโยบายยาเสพติดและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย หากเราให้ความสนใจพฤติกรรมแวดล้อมประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด แล้วเลือกวิธีการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน โดยไม่ยึดถือเป็นบรรทัดฐานว่าจะต้องใช้ความรุนแรงกับผู้กระทำความผิดยาเสพติด ปัญหาผู้กระทำความผิดยาเสพติดเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมมากขึ้นไป ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ปัญหาการกลับมากระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดยาเสพติด น่าจะมีความน้อยลงเป็นอย่างมาก หากทุกคนในสังคมต่างรู้บทบาทของตนและช่วยกันแก้ปัญหาเสพติดอย่างจริงจังไม่ผลัดให้แต่เป็นหน้าที่ของรัฐบาล ในไม่ช้าสังคมไทยจะเป็นสังคมที่ปราศจากปัญหาเสพติดซักรึ

---

³⁹ อนุสรณ์ อุณ โฉม, “วิสามัญฆาตกรรม : อาชญากรรมและการลงทัณฑ์ในสังคมไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541) น.42.

4.3.2 ผู้หญิงกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

จากการศึกษาสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทย การจับกุมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและจำนวนการจับกุมผู้กระทำความผิด พบว่าผู้ต้องหาที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นในทุกปี เช่น ในปี พ.ศ. 2551 สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ทั้งสิ้น 150,160 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 ที่จับกุมผู้ต้องหาได้ 117,071 คน สอดคล้องไปกับการประมาณการผู้ติดยาเสพติด/ผู้เสพในปี 2551 ที่พบว่ามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ. 2550 จากจำนวน 575,312 คน เป็น 905,095 คน ทางด้านผู้เข้ารับการรักษา ก็เพิ่มขึ้นจากเดิม 59,691 คน เป็น 84,841 คน ในขณะที่สถิติผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่ถูกสำรวจ ณ วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2559⁴⁰ ก็พบว่ามีปริมาณสูงขึ้นจากทุกปี

ตัวเลขสำคัญๆ เช่น ข้อมูลสถิติการจับกุม ข้อมูลผู้เสพยา และหรือข้อมูลการบำบัดรักษา เช่นนี้ล้วนแสดงถึงความรุนแรงของสถานการณ์ที่เพิ่มขึ้น ปริมาณผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำที่เพิ่มมากขึ้นสิ่งที่ตามมาก็คือ การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังคดียาเสพติดไม่ได้ผลอย่างที่ควรจะเป็น รวมไปถึงการดูแลแก้ไขผู้ถูกคุมความประพฤติในคดียาเสพติดก็มีข้อจำกัด เนื่องจากจำนวนผู้กระทำความผิดมีเป็นจำนวนมากทำให้งานสอดส่องเพื่อปรับพฤติกรรมผู้ถูกคุมความประพฤติให้เลิกเสพยาเสพติดกระทำไม่ได้เต็มที่เช่นกัน

สถานการณ์การบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดมีจำนวนประมาณ 100,000-170,000 คน/ปี และมีแนวโน้มสูงขึ้นในแต่ละปี ซึ่งเป็นภาระที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐในการจัดการดูแล นอกเหนือไปจากการจัดการนำไปสู่การสูญเสียงบประมาณที่มีตัวเลขอยู่ในระดับสูงจากการเพิ่มขึ้นของสถานการณ์ปัญหาเสพติด⁴¹

สถานการณ์ของความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นของปัญหาเสพติดที่มีสถิติที่บ่งชี้ชัดเจนของคดีจากการจับกุม การบำบัดฟื้นฟูและหรือจำนวนผู้เสพที่เพิ่มมากขึ้นในทุกปี เป็นภาระของรัฐที่ต้องจัดสรรงบประมาณในจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากนั้น ด้วยสถานการณ์ที่การต้องโทษคุมขังสูงขึ้นทุกปี ภาวะนักโทษล้นคุกหรือผู้ต้องขังล้นเรือนจำในประเทศไทย นับว่าอยู่ในภาวะวิกฤต โดยมีจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์เดือน

⁴⁰ กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2559, จาก <http://www.correct.go.th/stat102/display/result.php?date=2016-05-26&Submit=%B5%A1%C5%A7>

⁴¹ สังคีต พิริยะรังสรรค์, “วาทกรรมยาเสพติด : อิศราภาพของผู้ต้องขังหญิง,” ทุนวิจัยสำนักกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, (2559), น.85-91.

พฤษภาคม พ.ศ. 2559 จำนวน 283,888 คน⁴² ซึ่งเดือนมิถุนายน พ.ศ.2555 มีอยู่เพียง 222,657 คน แต่ความจุปกติของเรือนจำที่จะรองรับนักโทษได้มีเพียง 160,000คน ในขณะที่ภายในปี พ.ศ. 2557 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ของไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วหลังปี พ.ศ. 2539 โดยเมื่อย้อนไปพิจารณาเมื่อปี พ.ศ. 2500 มีผู้ต้องราชทัณฑ์อยู่เพียง 19,602 คน และใช้เวลาถึง 40 ปีที่จะเพิ่มสูงถึง 103,056 คน เมื่อปี พ.ศ. 2539 แต่หลังจากนั้นสถิติของผู้ต้องราชทัณฑ์ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเฉลี่ยปีละ 3 หมื่นกว่าคน จนทำให้ยอดผู้ต้องราชทัณฑ์เพิ่มสูงขึ้นเป็น 200,000 คน เมื่อปลายปีพ.ศ.2542 และขยับเป็น 215,370 คน ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2543 โดยการเพิ่มขึ้นของผู้ต้องราชทัณฑ์อย่างรวดเร็วในระยะ 3 ปีนี้ เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของผู้ต้องขังในคดีอาชญากรรม ซึ่งได้เพิ่มเป็นร้อยละ 63 สูงกว่าผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ

ปัญหาอาชญากรรม แม้เป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดอีกปัญหาหนึ่งของสังคมไทย แต่ปัญหานี้ถูกสร้างให้เติบโตและขยายตัวลุกลามอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติขั้นร้ายแรง ไม่ใช่เป็นเพราะมีการพัฒนาตัวสารเสพติดให้มีความรุนแรงมากขึ้นเป็นเหตุสำคัญ สาเหตุที่สำคัญมากกว่าน่าจะมาจากการขาดความรู้ (knowledge) สถานการณ์คดีอาชญากรรมที่ถูกจับกุมขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคดีอาชญากรรมของผู้ต้องขังหญิง เป็นอีกกรณีปัญหาหนึ่งที่เป็นภาระของรัฐ และจำเป็นต้องทำความเข้าใจ และคลี่คลายให้เห็นมายาคติที่สังคมมีต่อยาเสพติด และต่อผู้ต้องขัง โดยเฉพาะผู้หญิง

ภายใต้สภาพความรุนแรงของปัญหาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติด และทุกประเทศรวมถึงประเทศไทย เมื่อศึกษาในสถานการณ์คดีอาชญากรรมของผู้ต้องขังหญิง จะพบเช่นเดียวกันว่าในขณะที่ช่วงปี พ.ศ. 2497 ประเทศไทยมีผู้ต้องขังหญิง 289 คน จากผู้ต้องขังทั้งหมด 21,744 คน ผู้ต้องขังหญิงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นในปี พ.ศ. 2539 ผู้ต้องขังหญิงเพิ่มเป็น 3,476 คน จากผู้ต้องขังทั้งหมด 75,496 คน และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปี พ.ศ. 2545 ที่จำนวนผู้ต้องขังหญิงพุ่งขึ้นสูงสุดถึง 49,333 คนจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้าในช่วงเวลาดังกล่าว จนถึงปี พ.ศ. 2559 ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องขังหญิงถึง 38,108⁴³ คน นับเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังหญิงมากเป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา และ รัสเซีย และหากเทียบกับจำนวนประชาชนต่อ

⁴² กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2559, จาก <http://www.correct.go.th/stat102/display/result.php?date=2016-05-26&Submit=%B5%A1%C5%A7>

⁴³ กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2559, จาก <http://www.correct.go.th/stat102/display/result.php?date=2016-05-26&Submit=%B5%A1%C5%A7>

100,000 คน แล้วประเทศไทยจัดได้ว่ามีอัตราส่วนผู้ต้องขังหญิงต่อประชากร 100,000 คน มากเป็นอันดับ 1 ของโลก ในขณะที่บทบาทของศาลไทยก็ยังมีแนวโน้มในการพิจารณาลงโทษจำคุกจำเลยในคดีอาชญากรรมมากเป็นอันดับหนึ่ง เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมักเน้นไปที่การปราบปรามจับกุม ฟ้องคดี ทำให้มีคดีอาชญากรรมเข้าสู่ระบบยุติธรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การจับกุมผู้หญิงในคดีอาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากผลกระทบที่สำคัญจากนโยบายยุทธศาสตร์ด้านอาชญากรรมของรัฐบาลที่เน้นการปราบปรามอาชญากรรมทุกชนิด และมีการใช้มาตรการที่เข้มงวดรุนแรงก็คือ การจับกุมผู้ค้า ผู้ล่อลวงอาชญากรรมรายย่อยที่เป็นผู้หญิง เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มสูงขึ้นมากอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่หน่วยงานนโยบาย หน่วยอำนาจการฯ ของรัฐบาล ยังมิได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้อย่างถ่องแท้ว่า ทำไมจึงมีผู้หญิงเข้าไปสู่วงจรอาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น ภูมิหลังของผู้ต้องหา/จำเลยผู้หญิงคดีอาชญากรรมเป็นอย่างไร ทำไมผู้หญิงจึงถูกดำเนินคดี ถูกฟ้อง ถูกพิพากษาต้องโทษจำคุกเป็นเวลานาน ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อครอบครัว ชุมชน สังคมมีอะไรบ้าง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมส่วนใหญ่ ยังคงพิจารณาสถานการณ์ปัญหาผู้หญิงในคดีอาชญากรรมดังกล่าวเหมือนกับปัญหาผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมที่เป็นผู้ชาย โดยไม่พิจารณาประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความคืบหน้าโอกาสความเป็นคนชายขอบกับการกระทำความผิดคดีอาชญากรรม

ในขณะที่เมื่อพิจารณาจากฐานความผิดของผู้หญิงที่ต้องถูกคุมขังจากการจับกุมดำเนินคดีหรือรับโทษในความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมส่วนใหญ่ โดยทั่วไปแล้วมิใช่พฤติกรรมของบุคคลที่มีบทบาทนำหรือมีบทบาทสำคัญในองค์กรอาชญากรรมหรือกระบวนการค้าอาชญากรรมที่เป็นต้นเหตุของการถูกกล่าวหาและต้องโทษในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม หากแต่ผู้หญิงส่วนใหญ่เป็นผู้มีบทบาทรอง ผู้ต้องขังหญิงคดีอาชญากรรมพัฒนาขึ้นมาจากการเป็นผู้เสพแล้วจึงเข้าสู่การเป็นผู้เสพและเป็นผู้ค้ารายย่อยไปพร้อมๆ กัน ผู้ต้องขังหญิงที่กระทำผิดและถูกส่งเข้ามาในเรือนจำส่วนใหญ่เป็นคดีอาชญากรรมถึงร้อยละ 84-86 โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ตั้งใจเข้ามาขายยาเสพติด แต่ทำเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจหรือมีปัญหาครอบครัว และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ผลักดันให้เข้าสู่วงจรอาชญากรรม อีกทั้งเป็นพวกที่ขาดโอกาสและทางเลือกในชีวิตที่ดีกว่า จึงหันเข้าสู่อาชญากรรม เมื่อส่วนใหญ่ของผู้กระทำผิดมาจากสภาพแวดล้อมที่พร้อมจะผลักดันเข้าสู่อาชญากรรมได้ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ตกอยู่ในสภาพ “เหยื่อ” ของสังคมและกระบวนการยุติธรรม

จากสถานการณ์ผู้กระทำความผิดหญิงสิ้นเรือนจำดังกล่าวมานั้น เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยที่ 65 ได้รับรองร่างมติเรื่องข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non - Custodial Measures of Women Offenders) โดยฉันทามติ และหรือเรียกเพื่อเป็นเกียรติกับประเทศไทยว่า “ข้อกำหนดกรุงเทพฯ” (Bangkok Rules) ทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งถึงแม้จะไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่ประเทศต่างๆ ต้องปฏิบัติตาม แต่ก็ยังเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ยอมรับกันในระดับสากลและประเทศต่างๆ⁴⁴ สำหรับประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่ผลักดันให้เกิดข้อกำหนดกรุงเทพฯดังกล่าวนี้จึงต้องแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพฯให้เป็นที่ยอมรับ โดยผ่านหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติสำนักงานอัยการสูงสุดและกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการที่จะทำให้การปฏิบัติ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเราควรให้ความสำคัญขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพฯ โดยการจัดให้มีมาตรการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่นๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสินพิพากษาภายใต้ระบบกฎหมาย โดยต้องมีการพิจารณาถึงประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดหญิง ประวัติการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดหญิง และภาระหน้าที่ของพวกเธอในการดูแลครอบครัว⁴⁵ ผู้กระทำความผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชนโดยไม่ได้รับการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสม ถึงภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัว⁴⁶ และในการพิจารณาพิพากษาผู้กระทำความผิดหญิงศาลต้องพิจารณาถึงการใช้เหตุบรรเทาโทษ และความไม่รุนแรงที่สัมพันธ์กัน ลักษณะของการกระทำความผิดทางอาญาควบคู่ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและภูมิหลังทั่วไป⁴⁷ หากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเราให้ความสำคัญกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดยาเสพติด จะ

⁴⁴ นัทธี จิตสว่าง. แนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติในงานราชทัณฑ์ของไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/533423>

⁴⁵ ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ข้อ 57

⁴⁶ ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ข้อ 58

⁴⁷ ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ข้อ 61

สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป และจะสามารถแก้ไขปัญหามั่วสุมผู้กระทำความผิดล้นเรือนจำ ผู้กระทำความผิดยาเสพติดเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามากเกินไป ที่สำคัญจะสามารถทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดีและอยู่ในสังคมต่อไปได้ในอนาคต

4.4 วิเคราะห์การกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

การค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาในต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่จะมีการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาตั้งแต่ในชั้นก่อนฟ้องคดี ทำให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจในการฟ้องคดีของอัยการ ตลอดจนการกำหนดโทษของศาลให้เหมาะสมต่อไป ซึ่งเป็นผลดีอย่างมากต่อการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด

(ก) ผู้มีหน้าที่ค้นหาความจริง

จากการศึกษาพบว่า ผู้มีหน้าที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาในประเทศเยอรมนีถ้าผู้ต้องหาอ้างถึงเรื่องใดแล้ว พนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวนเรื่องนั้นโดยทันที โดยไม่ถือว่าเป็นการทำให้ผู้ต้องหาเสียเปรียบ

ในประเทศอังกฤษนอกจากตำรวจประเทศอังกฤษจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว ยังมีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ต้องหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เช่น รายงานสืบเสาะความประพฤติของจำเลยซึ่งทำขึ้นโดยพนักงานคุมประพฤติ รายงานสืบเสาะมีอิทธิพลในการใช้ของศาลในการกำหนดโทษ

ส่วนประเทศไทยอำนาจหน้าที่ดังกล่าวตกอยู่กับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 138 แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้มีการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาภูมิหลังของผู้ต้องหา

(ข) ขั้นตอนการฟ้องและการกำหนดโทษ

ในประเทศเยอรมนี ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาปรากฏตั้งแต่ในสำนวนการสอบสวนที่ส่งฟ้องของอัยการและในขั้นตอนการฟ้องคดี การพิจารณาว่าผู้ต้องหาแต่ละคนควรได้รับการชะลอการฟ้องหรือไม่ อัยการต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งคดีและข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของผู้ต้องหา ว่าสมควรได้รับการชะลอฟ้องหรือไม่ และในชั้นพิจารณาของศาลในการพิจารณาคดีจะต้องทำการไต่สวนถึงบุคลิกเฉพาะตัวของจำเลย โดยเฉพาะจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นทั้งผลดีและผลร้าย ตลอดจนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับบุคลิกเฉพาะตัวและฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลยซึ่งจะต้องนำมาเปรียบเทียบกันก่อนดำเนินการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับจำเลยต่อไป ซึ่งภูมิหลังของผู้กระทำผิดจะถูกนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ก็แต่สภาพภูมิหลังที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเท่านั้น และในกรณีที่อัยการเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของศาลอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่จำเลย อัยการอาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ไปยังศาลสูงในนามของผู้ต้องหาได้และอัยการหรือจำเลยยังมีสิทธิเสนอความเห็นในการแถลงปิดคดีของศาลในการกำหนดโทษจำเลย

ในประเทศอังกฤษในขั้นตอนการฟ้องคดี ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของผู้ต้องหาเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญประการหนึ่งเพื่อประกอบดุลพินิจของผู้มีอำนาจฟ้องคดี ในชั้นพิจารณาของศาลก่อนศาลจะกำหนดโทษต้องมีกระบวนการที่เรียกว่า “sentencing” ซึ่งกระบวนการพิจารณาดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบถึงรายงานการศึกษาสภาพแวดล้อมของจำเลย หลังจากที่มิควาวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ทั้งนี้เพื่อพิจารณาประกอบในการกำหนดโทษให้เหมาะสม และในชั้นพิจารณาศาลอังกฤษจะไม่ยอมรับพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่ดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เนื่องจากอาจเกิดความมีอคติขึ้นจากพยานหลักฐานเช่นว่านั้น เว้นแต่พยานหลักฐานดังกล่าวจะมีน้ำหนักทางด้านคุณค่าในทางลงโทษ มากกว่าผลกระทบทางด้านอคติหรือความไม่เป็นกลางจากหลักฐานดังกล่าว แต่ไม่ห้ามในการที่จะรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติที่ดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย และก่อนการกำหนดโทษศาลจำต้องพิจารณารายงานการกำหนดโทษซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการกระทำความผิด และความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ได้กระทำตลอดจนเหตุเพิ่มโทษและเหตุผลโทษ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิดประกอบการพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิด

ส่วนในประเทศไทยนั้นมีการนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ต้องหามาใช้ในขั้นตอนการกำหนดโทษจำเลยเท่านั้น โดยอยู่ในดุลพินิจของศาลในการที่จะให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาเพื่อนำมาประกอบการกำหนดโทษเท่านั้น ไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ต้องหาในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีแต่อย่างใด

สรุป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากสถานการณ์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย มีการจับกุมผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและมีปริมาณผู้ต้องขังในคดียาเสพติดเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากการขาดประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและชั้นพิจารณาพิพากษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักกฎหมายกับทางปฏิบัติในวิธีพิจารณาความอาญายังมีอะไรที่ไม่ตรงกันอยู่และความไม่ตรงกันระหว่างหลักกฎหมายกับทางปฏิบัตินี้ทำให้องค์กรต่างๆในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเราต่างเข้าใจคลาดเคลื่อนในบทบาทและภารกิจของตน

จากการศึกษาขั้นตอนการค้นหาประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมผู้กระทำความผิดในต่างประเทศ ทั้งในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ เช่น ประเทศเยอรมัน และกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษ ปรากฏว่าในการรวบรวมประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดในประเทศต่างๆเหล่านี้ ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ อัยการ ทนายความ พนักงานคุมประพฤติ หรือจำเลยเอง ต่างมีบทบาทในการนำเสนอข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำความผิดต่อศาลโดยตรง อีกทั้งศาลในระบบซีวิลลอว์ยังมีอำนาจในการค้นหาความจริงด้วย ทำให้ศาลมีบทบาทมากในการรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวจำเลย ดังนั้นการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในประเทศต่างๆเหล่านี้จึงมีความสมบูรณ์และถูกต้อง นอกจากนี้ในประเทศต่างๆยังมีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดแนวทางการกำหนดโทษของศาลเอาไว้ว่าในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวจำเลย เช่น พฤติการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิด ประวัติ บุคลิกลักษณะของผู้กระทำความผิด ฯลฯ เพื่อให้การกำหนดโทษเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

นอกจากนี้ในระหว่างดำเนินคดีอาญา อัยการของประเทศเยอรมัน จะมีอำนาจในการเสนอความเห็นของตนต่อศาลว่า ศาลควรจะลงโทษจำเลยสถานใด ซึ่งความเห็นของอัยการดังกล่าว จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดโทษของจำเลยมากเพราะศาลมักจะลงโทษจำเลยโดยคำนึงถึงอัตราโทษที่อัยการเสนอมา แต่อย่างไรก็ตามความเห็นของอัยการดังกล่าว ก็มีได้เป็นการผูกมัดศาลที่จะต้องถือปฏิบัติตาม ในทางปฏิบัติหากศาลไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของอัยการ ศาลมักจะลงโทษเบากว่า แต่ถ้าศาลลงโทษหนักกว่าโทษที่อัยการเสนอ อัยการอาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในเรื่องอัตราโทษได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลยได้

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา แต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติแทบจะไม่มีการนำบทบัญญัติมาตรานี้มาใช้ เพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหาเลย เมื่อไม่มีประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด จึงทำให้ปัจจุบันปัญหาการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย ถ้าพิจารณาสาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริงแล้ว จะพบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่มีประสิทธิภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมายและขาดความสนใจในเรื่องการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด ทำให้เกิดปัญหาการกำหนดโทษไม่ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด

จากปัญหาการขาดประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาขาดประสิทธิภาพ ที่มีเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งถ้าหากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมายและให้ความสนใจกับการค้นหาประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด ผู้เขียนคิดว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยคงจะมีประสิทธิภาพในไม่ช้า

5.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน คือ การลดจำนวนผู้กระทำความผิดเพื่อให้สังคมปลอดภัย และแก้ไขฟื้นฟูทำให้ผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี

และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ซึ่งการจะแก้ไขผู้กระทำความผิดได้นั้น จะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป เพื่อที่จะได้หาวิธีการที่เหมาะสมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ละราย ฉะนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงต้องคำนึงถึงหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลเป็นสำคัญเพื่อให้การลงโทษสามารถปรับปรุงแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีได้ การกำหนดโทษให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม จะกระทำได้อีกต่อเมื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต่างทำหน้าที่ร่วมกันในการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิด เพื่อนำมาประกอบดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ นอกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มุ่งจะแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาชญากรรม นโยบายนกฎหมายอาชญากรรมของเราควรมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อจะได้แก้ไขปัญหายาเสพติด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาผู้เขียนสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นกับการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม ดังนี้ คือ

1. พนักงานสอบสวน เป็นองค์กรแรกที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด จึงมีบทบาทสำคัญ ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายกับผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนต้องหาพยานหลักฐานทั้งที่เกี่ยวกับคดีและเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด เนื่องจากประวัติความเป็นมาภูมิหลังของผู้กระทำความผิดมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ และมีผลต่อเนื่องไปยังการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล เนื่องจากขั้นตอนการสอบสวน เป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินคดี จึงต้องถูกตรวจสอบรวบรวมอย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ที่สำคัญที่สุดคือการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนต้องให้ความสำคัญครบถ้วนทั้ง 2 ส่วน คือ

- (1) ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา
- (2) ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การศึกษา ความประพฤติ สถิติปัญหา สุขภาพ นิติชน อาชีพ สภาพแวดล้อมของผู้ต้องหา เป็นต้น

ดังนั้น พนักงานสอบสวนควรจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และ มาตรา 138 ที่ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนรวบรวมประวัติความเป็นมาภูมิ

หลังของผู้กระทำความผิดตั้งแต่ชั้นสอบสวน โดยส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในการดำเนินคดีอาญา ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดของผู้ต้องหา ค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดและรายละเอียดในการกระทำความผิดเพื่อเสนอต่อศาล ทั้งที่เป็นผลดีและเป็นผลร้าย รวมถึงพยานหลักฐานที่เป็นเหตุบรรเทาโทษอื่นของผู้ต้องหาด้วย และควรสนับสนุนให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้ชี้แจงว่าข้อมูลดังกล่าวถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่ เพราะการสอบสวนดังกล่าวเป็นช่องทางหนึ่งซึ่งช่วยให้ศาลมีโอกาสได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำความผิดเข้ามาสู่สำนวนความของศาลได้ดีที่สุดวิธีหนึ่ง และควรแก้ไขระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 254 ให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 โดยให้เจ้าพนักงานสอบสวนต้องสอบสวนพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิด เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติของผู้ต้องหา รวมทั้งข้อเท็จจริงที่เป็นผลดีและผลร้าย ตลอดจนเหตุบรรเทาโทษต่างๆของผู้ต้องหา

2. เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด ทำให้เป็นการตัดอำนาจของพนักงานอัยการในชั้นสอบสวนโดยอัยการไม่มีส่วนร่วมในการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนเลย อันอาจทำให้การใช้ดุลพินิจในการออกคำสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้อง ผู้ต้องหาต่อศาลเกิดความผิดพลาดได้ ดังนั้น ควรจะได้มีการทบทวนถึงบทบาทของอัยการในการค้นหาข้อเท็จจริง โดยให้มีการสอบสวนร่วมกับตำรวจ ซึ่งอาจจะร่วมโดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาหรือการกำกับดูแลตั้งแต่เริ่มการสอบสวน ในคดีอาญาความผิดร้ายแรง ได้แก่ คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบถ่วงดุลกัน เพื่อที่พนักงานอัยการจะได้มีข้อเท็จจริงต่างๆของผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอที่พนักงานอัยการจะสามารถใช้ดุลพินิจสั่งคดีว่าสมควรฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้กระทำความผิดได้

3. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยบัญญัติให้พนักงานอัยการสามารถเสนอความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหาแก่ศาลได้ ทั้งนี้เพื่อให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 138 มีผลบังคับในทางปฏิบัติ เนื่องจาก

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 กำหนดให้พนักงานสอบสวน สอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบความทุกข้อที่ได้มา แต่เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้อำนาจพนักงานอัยการในการเสนอข้อมูลดังกล่าวต่อศาล ดังนั้นในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจึงมักไม่ทำการสอบสวนตามมาตรา 138

4. ในชั้นฟ้องคดี พนักงานอัยการมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของสำนวนการสอบสวน เพื่อทำความเข้าใจว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หรือสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม ดังนั้น หากปรากฏว่าสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนส่งมายังขาดความสมบูรณ์ ไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการจะต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม ดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ให้อำนาจไว้ตามมาตรา 143 เพื่อที่พนักงานอัยการจะได้มีข้อเท็จจริงต่างๆของผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอที่พนักงานอัยการจะสามารถใช้ดุลพินิจสั่งคดีว่าสมควรฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้กระทำความผิด และพนักงานอัยการควรจะเสนอพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียของผู้กระทำความผิดต่อศาล เพื่อให้ศาลมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอที่จะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดต่อไป นอกจากนี้พนักงานอัยการเป็นองค์กรที่รู้ข้อเท็จจริงในคดีมากที่สุด เพราะพนักงานอัยการเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตั้งแต่ชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ไปจนถึงชั้นพิจารณาพิพากษา ดังนั้นในระหว่างการดำเนินคดีอาญา พนักงานอัยการควรเสนออัตราโทษที่จำเลยสมควรได้รับต่อศาลด้วย เพราะในทางปฏิบัติศาลมักวางตัวเป็นกลาง ทำให้มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดมาสู่ศาลน้อยมาก อาจจะเป็นสาเหตุของการกำหนดโทษไม่ได้สัดส่วนกับความผิด จึงควรเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดโทษ เช่นเดียวกับอัยการเยอรมัน ที่มีอำนาจในการเสนออัตราโทษที่จำเลยสมควรได้รับต่อศาลได้ แต่อย่างไรก็ตามความเห็นของอัยการดังกล่าว ก็มีได้เป็นการผูกมัดศาลที่จะต้องถือปฏิบัติตาม ในทางปฏิบัติหากศาลไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของอัยการ ศาลมักลงโทษเบากว่า แต่ถ้าศาลลงโทษหนักกว่าโทษที่อัยการเสนอ อัยการอาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในเรื่องอัตราโทษได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบถ่วงดุล การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลให้มีความถูกต้องต่อไป

5. ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ขั้นตอนการกำหนดโทษของศาล ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดอีกขั้นตอนหนึ่ง ศาลเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด กล่าวคือหากการกำหนดโทษของศาลเป็นไปอย่างเหมาะสม ย่อมมีผลต่อการข่มขู่และยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้ และยังเป็นผลให้บุคคลอื่นไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่างอีกด้วย แต่ถ้าการกำหนดโทษไม่มีความเหมาะสม ย่อมมีผลทำให้ไม่อาจปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้ ดังนั้นในการกำหนดโทษของศาลจะต้องมีการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษด้วย นอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิด ดังจะเห็นได้จากประเทศเยอรมัน ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันมาตรา 46 ก็ได้บัญญัติให้มีการกำหนดโทษของศาลต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกัน จะมีบทบาทในการเสาะหาพยานหลักฐานในคดี รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับตัวจำเลย แต่ตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษว่าในการกำหนดโทษของศาลนั้นควรพิจารณาคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง ดังนั้น เพื่อให้การกำหนดโทษของศาลเป็นไปอย่างเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษว่าศาลต้องคำนึงถึงประวัติความเป็นมา ภูมิหลัง ความประพฤติเป็นอาฉิมของผู้กระทำความผิด (ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด) เป็นสำคัญ อย่างเช่นประเทศเยอรมัน

6. การที่จะลดจำนวนผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมได้อีกทางหนึ่งนั้น ต้องมีการปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายอาชญากรรมของไทย โดยการนำนโยบายและมาตรการของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาใช้ ดังเช่นประเทศเยอรมัน ที่มุ่งเน้นการปรายปรามและการลงโทษผู้กระทำความผิดในฐานะ “ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย” เป็นหลักมากกว่า “ผู้เสพ” ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้นทางของประเทศเยอรมัน จะมีการพิจารณาประวัติความเป็นมา ภูมิหลังของผู้กระทำความผิดก่อนว่ามีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือเครือข่ายอาชญากรรมรายใหญ่หรือไม่ ก่อนที่จะดำเนินการต่อไป เพื่อที่จะทราบความเป็นมาของผู้กระทำความผิด และมีข้อมูลของผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอที่ศาลจะสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลได้

การนำนโยบายและมาตรการของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาใช้ เช่น การเบี่ยงเบนคดี การทำให้ผู้เสพ ผู้ค้ารายเล็กๆ ที่มีจุดมุ่งหมายการค้า เพื่อหาเงินมาเสฟต่อไป ซึ่งเป็นความคิดเล็กน้อยสมควรเปลี่ยนความคิดให้ไม่ เป็นความคิด การลดหย่อนความเป็นอาชญากร การลดบทลงโทษทางอาญา โดยอยู่บนหลัก ประโยชน์สาธารณะความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรของแผ่นดิน ควบคู่กับการใช้หลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีข้อดีด้านการใช้กฎหมายอาญาที่ไม่มากเกินไป ให้โอกาสแก่ผู้ผิดพลาด ลดตลาดยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย ลดจำนวนผู้ต้องขัง ผู้ใช้ยาเสพติดเข้าถึงบริการสุขภาพได้ง่าย เปลี่ยนวิธีการลงโทษ จากการลงโทษด้วยการจำคุกเปลี่ยนเป็นการพิพากษาในแนวชี้นำสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนสังคมให้ดีขึ้น เปลี่ยนวิธีคิดเพื่อปรับโครงสร้างกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด เน้นจับกุมผู้ผลิตและผู้ค้ารายใหญ่ ลด การปราบปรามและการลงโทษผู้ค้ารายย่อย และผู้เสพ ไปเป็นการป้องกันและแก้ไขฟื้นฟู

7. การใช้และผู้ใช้ยาเสพติดควรถือเป็นปัญหาด้านสุขภาพ และให้ฝ่ายสาธารณสุขร่วม รับผิดชอบลดปัญหาระหว่างผู้ค้าและผู้ใช้ยาที่มีได้กระทำความผิดอื่นกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม กรณีที่ ผู้ใช้ยากระทำความผิดอื่นด้วยให้ดำเนินการบำบัดฟื้นฟูภายใต้การควบคุมก่อน แล้วจึงดำเนินการ ตามกระบวนการทางอาญา แต่กระบวนการทางอาญานี้ไม่ได้หมายความว่าต้องดำเนินคดีเพื่อไปสู่ การพิจารณาของศาลทุกกรณี อาจมีการตกลงเชิงนโยบายเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนว่ากรณีใดบ้างที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถยุติเรื่องได้ด้วยการว่ากล่าวตักเตือนหรือเปรียบเทียบปรับโดยไม่ต้องดำเนินคดี ต่อไปจนถึงเจ้าพนักงานอัยการ แบบเดียวกับที่หลายประเทศนำมาใช้เพื่อลดปริมาณคดีในชั้นอัยการ ศาล

8. สำหรับความผิดด้านการค้ายาเสพติดรายย่อย ควรส่งเสริมให้ลดโทษและให้มี ทางเลือกอื่นนอกจากการคุมขัง โดยควรพิจารณาประวัติความเป็นมาภูมิหลังของผู้กระทำความผิด ในการกำหนดบทลงโทษความผิดด้านยาเสพติด โดยพิจารณาจากเงื่อนไขด้านสังคม เศรษฐกิจ และ วิธีการดำเนินชีวิตของคนตั้งแต่ดั้งเดิมประกอบกันไปด้วย ซึ่งเป็นเหตุให้มีการก่อความผิดตาม กฎหมายดังกล่าว ควรมีการแยกแยะระหว่างความผิดในการจัดหา ระดับของกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย และบทบาทและแรงจูงใจของผู้กระทำความผิด ควรนำทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการจำคุกมาใช้สำหรับ ผู้ใช้ยาหรือพึ่งพา และกระทำความผิดเพียงเล็กน้อย ควรเบี่ยงเบนผู้ใช้ยาออกจากกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา โดยให้เขาเข้าสู่การบำบัดยาหรือกระบวนการชุมชนนอกระบบศาล

กรม
การ
การ
การ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมลชัย รัตนสกาววงศ์. “รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมจะร่วมมือกัน
ค้นหาความจริงในคดีอาญาได้อย่างไร.” เล่มที่ 52. บทบัญญัติ. (2539) : 88.
- กอบกุล จันทวโร ธานี วรภัทร์ จีรวุฒิ ลิปิพันธ์ สุริรัตน์ เตชะพุก. “มาตรการทางกฎหมายในการ
พัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดคดีอาญาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตาม
ข้อกำหนดกรุงเทพฯ.” การวิจัยภายใต้โครงการกำลังใจในพระตำริพระเจ้าหลานเธอ
พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2558.
- กุลพล พลวัล. การบริหารกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2544.
- เกียรติภูมิ แสงศศิธร. “กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา : เปรียบเทียบของไทยกับ
ต่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2533.
- คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.
- คณิต ฌ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556.
- คณิต ฌ นคร. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556.
- คณิต ฌ นคร. “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน.” ใน รวมบทความด้านวิชาการ
ของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร อัยการสูงสุด. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., 2540.
- คณิต ฌ นคร. “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง.” ใน รวม
บทความด้านวิชาการ ของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร อัยการสูงสุด.
กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., 2540.
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. “การกลั่นกรองพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ชวลิต โสภณวัต. “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ.”
คูลพาน. (2524) : 36.

ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. “ข้อกำหนดกรุงเทพฯป้องกันหญิงกับปมคั่นลึก.” จาก

<http://www.matichon.co.th/news/157196>

ไชยยศ เหมะรัชตะ. ปัญหาเสพติด:การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์, 2527.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2549.

ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม1. พิมพ์ครั้งที่8. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547.

ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม2. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547.

ณัฐพงษ์ สวัสดิ์วงษ์พร. “การค้นหาคำความจริงจากภูมิหลังของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ชานินทร์ กรัยวิเชียร. ระบบกฎหมายอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ธานี วรภัทร์. “การศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดการบังคับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้กับการวินิจฉัยการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกรณีศึกษาผู้ต้องขังหญิง.” ทุนวิจัยสำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2559.

ธานี วรภัทร์. “กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย : การบังคับโทษจำคุก.” นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ปริดิพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552.

ธานี วรภัทร์. มาตรการบังคับทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557.

ธานี วรภัทร์. วิกฤตราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.

ธานี วรภัทร์. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558.

ธานี วรภัทร์. “ดุลพินิจในการกำหนดโทษกับการกระทำผิดของผู้หญิงเกี่ยวกับยาเสพติด.” วารสารกำลังใจ. (2559) : 38-43.

ธานี วรภัทร์. “ปัญหาการบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย.” กฎหมายธุรกิจบัณฑิต. (2548) : 18.

นัทธี จิตสว่าง. หลักทัณฑ์วิทยา. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรมราชทัณฑ์, 2554.

- นัทธี จิตสว่าง. “แนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติในงาน
ราชทัณฑ์ของไทย.” <https://www.gotoknow.org/posts/533423>
- พรธิดา เอี่ยมศิลา. “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549.
- พิทยา จินาวัฒน์. “สงครามยาเสพติด : คุกและเหยื่อผู้ต้องขังหญิง.” ในการเสวนาวิชาการเรื่องสงคราม
ยาเสพติด : คุกและเหยื่อผู้ต้องขังหญิง กรุงเทพมหานคร, 2558.
- ภูมิอินทร์ สิงห์ชวลา. “โครงการฆ่าเพื่อชาติ : ประวัติศาสตร์ทำที่ต่อยาเสพติดของประเทศไทย จนถึงยุค
แห่งการสร้างทรัพยากรมนุษย์และการฆ่ามนุษย์ที่ไม่เป็นทรัพยากร.” วิทยานิพนธ์
ดุสิตบัณฑิตคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- วศิน สุวรรณรัตน์. “สิทธิของผู้ต้องขังเพื่อการได้รับการช่วยเหลือทางกระบวนการยุติธรรม.” การ
วิจัยภายใต้โครงการกำลังใจในพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา,
2558.
- วัฒนา บุญเหิน. “มาตรการคุ้มครองผู้ต้องหาในการสอบสวนคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- วิภา ปิ่นวีระ. “บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- วิรัช เมฆอรุโณทัย. คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2. กรุงเทพมหานคร : เล็นเนียม,
2550.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. “โครงการศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ.” การวิจัยภายใต้
โครงการกำลังใจในพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2556.
- เศรษฐชัย อันสมศรี. “ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำคุก.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. “การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเดียวกัน.”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- สหัส สิงหวิริยะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร
: นิติบรรณาการ, 2551.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. “วาทกรรมยาเสพติด : อิศรภาพของผู้ต้องขังหญิง.” ทุนวิจัยสำนักกิจการใน
พระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2559.

- สุจินต์ ทิมสุวรรณ. กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการเอกสาร และวิชาการ กรมอัยการ, 2524.
- สุนัย มโนมัยอุดม. ระบบกฎหมายอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุลและคณะ. การศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการลงโทษ : หลักการลงโทษที่ได้ สัดส่วน กรณีคดียาเสพติดให้โทษ. การวิจัยภายใต้กิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2558.
- หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- อนุสรณ์ อุณโณ. “วิสามัญฆาตกรรม : อาชญากรรม และการลงทัณฑ์ในสังคมไทย.” วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557.
- อุทัย อาทิวา. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วีเจพรีนติ้ง, 2555.
- อุทิศ วีรวัฒน์. อัยการสกอตแลนด์และอัยการอังกฤษ. ในอัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2538.

ภาษาต่างประเทศ

- Anthony Roy Taylor. A Provincial English Prosecutor's View of Organized Crime. Oxford : Oxford University, 1993.
- Alpert ,Geoffrey P. Legal rights of prisoners. Beverly Hills : Sage, 1980.
- Freckmann, Anke, Wegerich, Thomas. The German Legal System. London : Sweet&Maxwell, 1999.
- Jehle,Jorg-Martin. Criminal Justice in Germany.4thed. BerlinGermany : Federal Ministry of Justice, 2005.

John H. Langbein. Comparative Criminal Procedure : Germany. St.Paul : West Publishing Company , 1977.

John Sprack. Emmins on Criminal Procedure. Oxrford : Oxrford University, 2002.

Peter Mirfield. Phipson on Evidence. London : Sweet&Maxwell, 2005.

Raymond saleilles. The individualization of punishment. Publication No.15 : Patterson Smith Reprint Series in Criminology Law Enforcement and Social Problems, 1968.

Richard Vogler and Huber Barbara. Criminal Procedure in Europe. Duncker&Humblot : Berlin, 2008.

Williams, Hall J.E.Criminology and Criminal Justice. London : Butter worth, 1982.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน

ลาวัณย์ อ่อนโฉม

พ.ศ. 2554 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2556 ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ

สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

พ.ศ.2557 สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ทนายความ

สำนักงานกฎหมายวิทยา อ่อนโฉม

อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์